

I gamle fotefar

Redaksjon:
Brit-Ida Berg Hansen

ØYER OG TRETTEHISTORIELAG
2006

Dale-Gudbrands Trykkeri a.s, Tretten.
ISBN 82-7275-136-4

Innhald

Kjære lesar	Redaksjonen.....	5
Med ordet i sin makt	Brit-Ida Berg Hansen	
”Hotell Sigrid”	og Oddvar Stensrud	7
I Sverige under krigen	Brit-Ida Berg Hansen	9
Lærere i Øyer kommune	Asbjørn Musdalslien forteller	
Ungdomsår i Musdal i 1950-årene	til Brit-Ida Berg Hansen	12
Røster fra fortiden	.....	16
Trygve Holen, min far	Oddvar Stensrud	22
Nysetra/Hafjellet før og nå	Brit-Ida Berg Hansen	31
Hafjellveteranar ser tilbake	Grete Holen Buhaug	34
Om garden Viken på 16-1700-talet	Sigurd Wedum	36
Nistun Nordgard	.....	40
Aasletten Pensjonat	Ola T. Rybakken	43
Slik eg hugsar det	.....	48
Fra et langt arbeidsliv	Sigurd Wedum	51
Med hjerte for lokalhistorien	Johan Rybakken	56
Minner fra Tretten	Oddvar Stensrud	61
Låver er også lokalhistorie	Brit-Ida Berg Hansen	63
Familien Berner og Øyer	Fridtjof Solberg	65
	.....	69
	Brit-Ida Berg Hansen	70

Forsidebildet viser Amund Berg fra Øvre Berg i Musdal. Fotografen er ukjent, men det kan ha vært Mathea Bådstø. Årstallet 1916 er påført bildet, men det er gjort i senere tid og er derfor usikkert.

Kjære leser!

Det er sagt så ofte: Tida går så fort, forandringer skjer hele tida, og når man en dag begynner å lure på noe, er det ofte vanskelig å finne svar. De som kunne svare, er i mange tilfeller borte – eller så er hukommelsen ikke lenger det den var. Slik går mangt og mye tapt, som burde vært registrert og tatt vare på, og slike tap er svært sørgelige for historia i ethvert lokalsamfunn. Vel, beretninger om de store hendelsene lever nok videre, likeså historia til de kvinner og menn som hadde mer framskutte roller og verv. Det mer ”alminnelige” derimot – enten det dreier seg om personer, hendelser, bruksmåter eller ting – har langt lettere for å havne i den store glemmebo-ka, og slike tap er dessverre ikke mindre sørgelige.

Historielaget har vært opptatt av dette og på ymse vis forsøkt å få folk som lever i bygdene våre i dag, til å skrive ned eller fortelle det de husker. Å skrive ned noe kvier tydeligvis de fleste seg for, men fortelle, det gjør folk gjerne når de har noen å fortelle til.

Samtidig har det vært ymtet frampå om at vi kanskje kunne ha litt mindre stoff fra annen verdenskrig nå, til fordel for stoff som de som var for unge for krigen, kunne kjenne seg igjen i.

Ut fra dette har vi i årets ”I gamle fotefar” kuttet ut den temadelinga vi hadde i fjor og lagt hovedvekt på ønsker, tips, bilder og stoff som er kommet – skriftlig eller muntlig - fra eller ved bygdefolk. At krigen da må komme med også denne gang, er vare rimelig. Den som var barn eller ung/ynge i den tida, kan naturligvis ikke bare sette en strek over det han eller hun opplevde i krigens dager og år og som mange siden har følt som sine sterkeste minner fra barn- og ungdom.

Uansett: Det har vært svært gledelig å registrere gode forslag, tips og stoff som er kommet inn – for ikke å snakke om den lyst til å medvirke som er lagt for dagen. Vi er klar over at det burde ha vært forsket videre på enkelte opplysninger, men det får andre gjøre siden, vi forteller bare historiene vi har fått eller hørt. Styret i historielaget vil benytte anledningen til å takke alle som på en eller annen måte har bidratt. Vi håper du som leser vil finne enten noe du ikke visste om Øyer, mer om noe du visste litt om – eller begge deler. Som i fjor slutter vi med vennlig oppfordring: Skriv ned eller kontakt oss om det du måtte sitte inne med ”frå gamalt”.

Øyer, oktober 2006

Brit-Ida Berg Hansen
Redaktør

Brit-Ida Berg Hansen og Oddvar Stensrud:

Med ordet i sin makt

De fleste av oss har vel vært i den situasjon at vi har måttet kontakte banken – for å få finansiert ett eller annet eller kanskje for å komme med en aldri så liten protest mot gebyrer eller annet vi synes er blitt i største laget. Uansett: Vi oppfatter vel i utgangspunktet det banken stiller med, som nokså tørre greier og poetisk stemt i enn sådan stund, må en anta de færreste blir. Det er faktisk enklere å forestille seg at den lyrikk enkelte måtte føle det naturlig å skrive ned med tanke på banken, neppe ville egne seg for offentligheten.

Men tydeligvis finns det unntak. Følgende korrespondanse, gjengitt med tillatelse fra opphavsmenn eller etterkommere, viser at banktransaksjoner kan få fart i lyriske årer på både den ene og den andre sida av skranken – kanskje spesielt i Musdal?

Olav Hong hadde ordet frampå i om et lite lån, men fikk det svaret at han måtte komme med skriftlig søknad. Han grep da til pennen og søkte som følger:

”Musdal, den 26.2.1970

Ærede styre for Øyer sparebank Ved formann Arve Nustad

Jeg kommer her med hatt i hånd
og søker om et pantelån.
Min traktor gammel blev - og krank.
Derfor mitt brev, min kjære bank.
Jeg selv er femtiåtte år
og burde vel helst ha tatt meg kår.
Men jeg akter ei å legge opp
så lenge toppen står på topp!
Jeg kjøpte en Ford så blå og fin.
Den kostet flekk, du store min!
Jeg trenger tusener, tjueto,
så jeg kan få i sjelen ro.
Kan jeg få låne denne slant?
Jeg setter Øvre Hong i pant.

*Med aktelse
Olav Hong, Musdal”*

Det gikk nok bra, må vi tro. En annen musdøl, Knut Berg, leide bankboks. Da belastningsbilag for årets leie kom fra banken, viste den kr. 1.100,-, en betydelig økning i forhold til de vanlige kr. 110,-, må en kunne si. Knut kastet seg over penn og papir:

”Jeg våger å spørre: Hva er dette for tull?
Er utleieboksene laget av gull?
Jeg har før betalt etthundreogti,
så økningen må en si er betydelig.
Hvis dette er fakta, ja, da er det stopp,
og jeg herved boksleien sier opp.
Beløpet bes tilbakeført til mitt eie,
postert som annullert ”gullboksleie”.
Håper imidlertid dette er fleip,
for økning som dette henger ikke på greip!”

Sparebanken NOR hadde både forklaring og ansatte med sans for poesi.
I svar av 9.mai 1992 heter det:

”Gullboksleie”

I tider da gebyrene har lett for å øke,
er det fint at noen kan spøke.
Boksleien i år er også kroner etthundreogti,
men til neste år må du regne med å få svi.
Riktig belastning har funnet sted
så girokvitteringen er ikke noe å bråke med.
Vi oppdaget feilen i tide,
men glemte å rette giroens annen side.

Med hilsen Sparebanken NOR

Svein Sønsteby

Per Øverlien

Brit-Ida Berg Hansen:

"Hotell Sigrid"

En dag i 2005 kunne vi lese en etterlysning i GD. Den bekjente turistvert John Selfors på Kvam var kommet over et gammelt prospektkort som viste et "Hotell Sigrid". Da det ikke hadde lykket ham å plassere stedet, prøvde han seg i GD med kortet som "agn". Og napp fikk han. Få dager senere opplyste Ole Johs. Gillebo i Øyer i spaltene at Hotell Sigrid hadde ligget på Liesetra.

Feilaktig stod det i avisa at huset var revet, men det står der den dag i dag, heter Sigridstua og er i familiien Wiks eie. På folkemunne har navnet Olsen-hytta også vært brukt, et etterslep etter fargehandler Olsen i firmaet Olsen og Wang, som tidligere var eier. Berit Wiks mor, Tullemor Wik, var datter av fargehandleren. Dette forteller Hans Kr. Lien.

Hytte - ja vel, men hotell? Ikke engang alle voksne i dagens Liesgrenda har hørt om noe slikt, langt mindre om henne som synes å ha stått for de reneste "Babettes gjestebud" der oppe omkring forrige århundreskifte, Sigrid Bergersdatter.

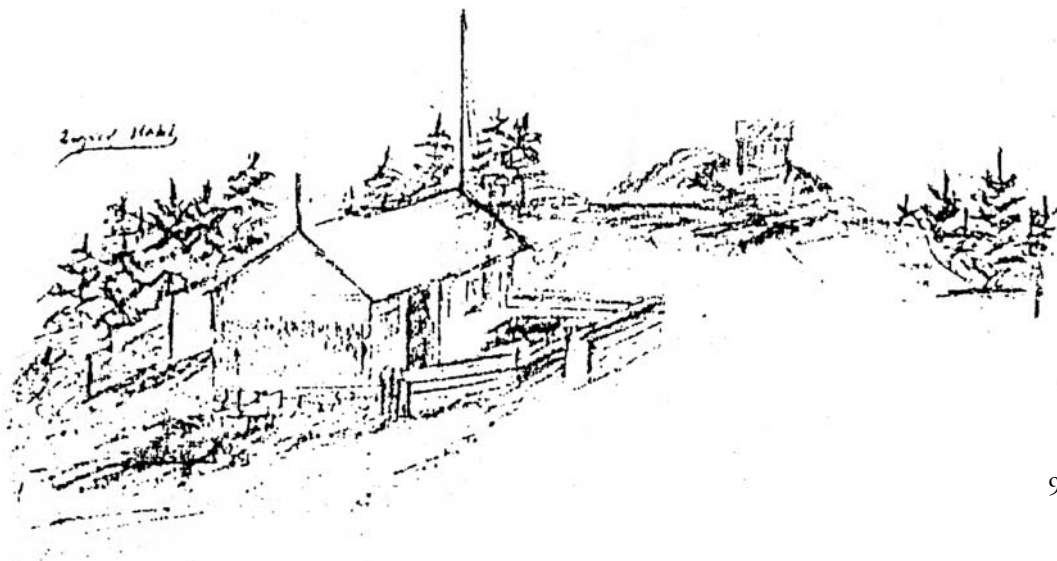
Ole Johs. Gillebo kjente til hotellet gjennom brev på 90-tallet fra slektninger i Amerika. Deler av brevet fra dem, oversatt av

red., gjengis ettersom de inneholder opplysninger av antatt interesse for slektsgranskere i Øyer. Slektingen til Ole Johs. skriver:

"Vår far Andrew (Andreas) Bratlee var født 6desember 1872 i Øyer. Han var døpt og konfirmert i Øyer kirke.

Hans foreldre var Peder Olsen Bratlie og Sigrid Bergersdatter Bratlie. Hans far var født 3.april 1835, døde i september i 1906 og er begravd på kirkegården i Øyer. Hans mor var født 25.juli 1839. Hun og Peder (vår Peder) kom til Amerika i mars i 1908. Hun døde 5.september 1910 og er gravlagt "down south" på vår "gamle kirkegård" der tante Mari, hennes familie og vår første John ligger. Begge fars foreldre var født i Øyer.

På innsiden av bakre perm i en gammel

norsk bok, funnet på loftet i Peders hjem, fant vi en liste med navna på fars søskenflokk, alle med navnet Pedersen):

- Ole, f.17.7. 1864
- Mari f. 8.11.1865, død i 1941
- Olena Pedersen, f. 25.9.1867
- Bernt, f. 9.3.1871
- Andreas, f. 6.12.1872
- Karen f. 25.4.1875
- Johanna, f. 3.4.1878
- Johannes f. 6.3.1881
- Martin f. 16.7.1884

Vår far hadde ei jakthytte oppe på fjellet. I tillegg til jakt og fiske drev han som fører for jaktlag og turister. Han hadde uvanlig god hørsel og ble ofte budsendt for å finne igjen folk og fe. Han gikk så fort at andre karer måtte småløpe for å holde tritt med ham.

Fars mor, Sigrid, hadde et lite sommerhotell på fjellet, kalt Hotell Sigrid. Til og med på den tid var det mange turister som reiste i Norge. Mange av dem, adel inkludert, etterlot visittkortene sine og hun fikk også brev fra noen av dem etter at hun kom til Amerika. Vi har en av hennes daglige menyer fra oktober 1904. Den er helt etter tiden. – Det gamle bildet av bygningen viser en landsens, solid tømmerbygning. I 1960-årene da Ida Brenden Brandborg var i Norge, pekte hennes mann, Tov, ut Sigrid Hotell for henne da de kjørte der forbi. Hun vet ikke nå (1990) om bygningen fremdeles står der.

Da far var sju år gammel, kom han i arbeid på Hunder (som heter så fordi bare hunder var å finne der etter at alle menneskene var døde i pest.) Han var ærendsgutt der og lekte med de to små Hunderjentene og deres bror Johannes. Mor deres pleide å komme med brødsiver med syltetøy til barna sine, og når hun gikk, delte de maten med far. Senere døde de av difteri og far sa at han da opplevde sitt livs første store sorg. Far fikk også difteri, men overlevde.

Far sa at da han arbeidet på Hunder gård, bestod en av hans plikter i å holde hestene når det kom besøk. Den store dikteren Bjørnstjerne Bjørnson og hans kone kunne begge komme, den ene etter den andre og begge trukket av hingst. Far sa det ofte var så kaldt at han fikk neglesprett mens han stod der og holdt.

Far kom til Amerika over havna i Quebec i 1888. Da han reiste fra Norge, fulgte faren ham et stykke på veg. Da de skiltes, våget far ikke å se tilbake på faren, for han visste at om han så tårer i farens øyne, ville han ikke klare å reise til Amerika. Begge visste at de sannsynligvis aldri ville se hverandre igjen, og det gjorde de heller ikke.

Far var bare 16 år da han kom til Amerika. Han tok gardsnavnet Bratlie, men egentlig skulle han hete Andrew Pedersen, sønn av Peder Olsen. Han var for ung til å ta land selv, så han arbeidet på garder i Red River Valley og deltok i bygging av Southern Pacific-jernbanen.”

Menu	
14. Oktober 1904.	

Champignons-Suppe med Sandwiches	Madeira

Jfkokt Slynre med holl. Sauce	Rodein

Timballer med Tomatsauce	Rhjinskoh

Karamelpudding	Madeira

Sjugl	Sparkling hoch

Is, Kage, Srugt	Sherry

Hvem var Sigrid Bergersdatter?

Den som leser beretningen om Hotell Sigrid, kan ikke annet enn å måpe av forundring: Hvem var denne kvinnen som drev med slikt matstell på Liesetra ved århundreskiftet? Hvor hadde hun lært alt sammen, enten det gjelder mat, vin eller vertinnerolle? Lå hun virkelig inne med et stort vinlager der oppe? Og hvor hadde hun sengeplass i det vesle hotellet? Forundringen blir ikke mindre når Jørgen Trosvik opplyser at i 1875 er hun registrert som husmannskone i Ringen.

Jørgen som vet det meste om slekter i Øyer, opplyser at Sigrid var datter av Berger Johannessen og Anne Bergersdatter på Systun Vedum. Hun reiste til Amerika i 1908. Da var hun enke og hadde 6 barn, hvorav 3 ifølge tollpapirene også reiste til Amerika. Det var Andreas, Johs. og Martin. Hvor de andre er, vites ifølge Jørgen ikke.

Ettersom både hun og mannen kalte seg Brattli – i alle fall etter hvert – har vi spurt Karl Stensrud som er av gammel Brattli-slekt, om han vet noe mer om Sigrid. Karl er ikke sikker, men han mener det må handle om slekta etter Løytnants-Per. Han tror at den Peder Olsen Bratlie som det skrives om i Amerika-brevet og som var far til Sigrids barn, er identisk med Løytnants-Per. Han forteller også at det først og fremst var matsalg Sigrid drev med på Liesetra. Turister kom gjerne med tog til Hunder stasjon og ble kjørt videre med karjol til Neremo og innover til Hornsjø. Disse stanset hos Sigrid og spiste.

Ei lita historie om henne er forresten fortalt av flere: Hun hadde en liten gutt med seg på hotellet. Når det kom gjester, pleide hun å si: ”Han har geburtsdagen sin i dag, han stakkar”. Da vanket det gjerne en slant eller to på den vesle.

Om hun hadde lært gjennom arbeid i andre turistbedrifter eller om hun var sjøllært, for eksempel ved å bruke den kjente kokeboka til Henriette Schønberg Erken som inneholder både matoppskrifter, vinlære, borddekking osv. , får en kanskje aldri svar på. Uansett må Sigrid ha vært et svært dyktig kvinnfolk med stort pågangsmot.

At Løytnants-Per og Peder Olsen Bratlie kan være en og samme mann, kan også opplysninger i nevnte Amerika-brev tyde på. Det heter om Peder i Amerika at han var jeger, drev som fjellfører, fant igjen folk og fe og var sprek, gikk i alle fall uvanlig fort.

Løytnants-Per på sin side var også jeger, sprek og brukt til å finne igjen dyr mot betaling, for eksempel hestefølger fra Ringsaker som var forsvunnet.

Løytnants-Per og Per-bua (Per uttales med æ) er kjente navn i Liesgrenda, og Løytnants-Per går det enda mange historier om. Løytnant var han forøvrig neppe, men ble kalt så pga. stram framtoning og ganglag. Per-Bua ligger i Åstdalen, like ovenfor der Oppigard Li nå har restaurert ei gammel slåttbu. Lensmannen overtok i sin tid selve Per-bua som hytte.

Asbjørn Musdalslien forteller til Brit-Ida Berg Hansen:

I Sverige under krigen

Jeg er født i 1923, var ferdig med handelsskolen og var ansatt i Forsyningsnemnda som hadde hovedkontor på Tretten. En dag tidlig i 1944, i mai tror jeg det var, fikk jeg og én til fra Tretten innkalling til tysk arbeidstjeneste. Vi i ble forespeilet at vi kunne havne i Tyskland, men vi visste jo ikke. Vi skulle i alle fall møte fram på Lillehammer.

Vi to fra Tretten, Arne Blomberg og jeg, skulle møtes på Tretten stasjon. Jeg møtte fram i svært god tid, med en gammel ryggsekk på ryggen. Mens jeg stod der og ventet, kom en kar ruslende. Han skulle hente litt mjøl til villagrisen sin, sa han. Jeg syntes det var rart han ikke visste når mjølbua var åpen når han skulle dit i slikt ærend, så den tanken slo meg at han nok snarere var ute for å finne ut om vi to utkalte virkelig kom oss av gårde med toget. Nok

om det – da vi kom til Lillehammer, skulle Arne treffe en kar. Jeg skulle vente hos Stribolt til han kom tilbake. Han kom imidlertid ikke. I stedet kom en annen kar med uniformslue, en Formo-kar var det, som var ved Telegrafan. "Vil du være med til Sverige?" spurte han. Jeg svarte ja uten betenkingstid.

Det var fullt av tyskere i området der Formo hadde hybel, men vi var der til utpå kveldsida. Da var det ordnet med sykler til

Asbjørn Musdalslien.

oss og fiskestenger vi skulle sette i ryggsekkene, og så syklet vi av gårde til Ensbybergom, angivelig på fisketur.

Utpå natten ble vi hentet av lastebil, trolig en Moksabil som gikk på knott. Turen gikk til Eriksrud, hjemme på Tretten. Her ble vi værende over pinshelga. Vi kunne naturligvis ikke la noen se oss, så vi satt inne og spilte kort. Men så skulle vi til fjells.

Det var ikke sko å få, og det jeg hadde på meg, var lite å dra til fjells med – nærmest bare tøy og

pappfiller. Jeg fikk da et par gamle sko av Reidar Blomberg. Skoene jeg hadde bestilt gjennom slektninger, skulle Reidar få til gjengjeld når de ble ferdige, og slik gikk det senere.

Vi blir nå kjørt innover Østfjellveien så langt vi kom, men snøføret var vanskelig. Da det stanset, møtte Hans Monsløkken oss og fulgte oss til bua si der vi overnattet første gang. Jeg spurte Hans hva han skulle ha for

følginga. ”Jeg skal ikke ha noe”, svarte han, ”men hvis dere husker det, så kjøp med en hatt til meg.” Det husket jeg å gjøre.

Vi visste godt at å turen vi skulle gjøre, var forbudt og at om vi møtte tyske patruljer, ville vi bli skutt. Nervøse var vi likevel ikke. Vi måtte bare stole på at alt var organisert som det skulle.

Etter overnattinga ble vi henta av østerdøler som fulgte oss over til Østerdalen. Hvor vi kom, vet jeg ikke, men det var nok et tettsted, i alle fall var det drosje der som kjørte oss et stykke. Jeg mener også at vi ble rodd utpå ei lita øy. De som fulgte oss, var både unge (gutter) og voksne. Hvor lenge vi gikk, tør jeg

ikke si. Siste etappe gikk i alle fall ned enn bratt skråning og over en vei der tyskerne patruljerte. Han som fulgte, viste oss hvor grensa var. Vi var enige om å holde oss godt innenfor grensa på svenskesida, men vi gikk vel i ring, i alle fall gikk vi feil. Til alt hell kom vi etter en stund tilbake der grensa gikk og kjente oss igjen.

Det var sørpebløtt der vi gikk så vi var våte og kalde, især på føttene. Det som berget meg fra å bli skikkelig syk, var et par gammel-dagse ull-hosor som bestemor hadde strikket. Dem fikk jeg trukket på meg mens vi hvilte litt, og jeg skal si jeg da sendte bestemor mang en varm tanke. Og ull er nå engang ull, vet du.

Mens vi gikk, hørte vi skudd. ”Noen er nok på jakt”, sa vi da til hverandre. Om ei stund kom vi fram til første gard. Her var vi imidlertid ikke velkommen: Det hadde vært for mange der før oss. Så kom vi til et småbruk, og der ble vi tatt godt imot. Herfra ringte gardens folk til ”nøytralitetsvakta”, dvs. svensk grensevakt. Her fikk vi høre at det var skutt på oss. Vakta sa det, men det stemmer ikke.

Fra småbruket ble så kjørt til en forlegning. Her måtte vi av med klærne fordi de skulle avluses. Dette foregikk ved røyking. Det jeg husker spesielt herfra, var at de span-derte kinobilletter på oss.

Dagen etter ble vi satt på toget som gikk til nærmeste stasjon til Kjesäter Slott.

Ettersom vi kom opp over bakken til slottet, ropte de opp registreringsnummeret

*Fra venstre: Asbjørn Musdalslien, sersjant.
Lærer Ivar Mariussen, Løytnant. Tøller Haugen, sersjant. Fiskehandler
Andersen, korporal.*

vårt. Jeg ble registrert som nr. 27.106 mens Arne som gikk foran meg, ble nr. 27.105. Vi var nå innrullert i de norske politistyrker i Sverige. Noen har lurt på om vi kom i lære for å bli politi i Norge etter krigen, men slik var det ikke. Vi var i vanlig militærtjeneste, men i det nøytrale Sverige kunne det naturligvis ikke sies at de huset norsk militær trening og militær aktivitet.

På Kjesäter lott var det kontorer, bl.a. diverse rettskontor. Her skulle de finne ut om vi var stridsdyktige og hva vi kunne brukes til. Vi ble undersøkt og sortert, bl.a. etter utdanning og yrkeserfaring. Kanskje sjekket de om vi var "gode nordmenn" også, jeg vet ikke, men det kunne naturligvis forekomme at det også var enkelte "stripete" som kom over slik vi gjorde.

Når undersøkelsene var over, fikk vi klær,

og enkelte forsynte seg rikelig. Vi fikk imidlertid vite at vi skulle betale klærne senere, og dermed var jeg ganske forsiktig da det var min tur.

Så skiltes Arnes og mine veier. Ut fra min bakgrunn skulle jeg på kontor i Furudal. På veien dit skulle jeg være reiseleder for en kar fra Drammen som het Ibsen. Målet vårt var Norsk innkvartering nr. 11, Skålmyra. Slike leirer var det mange av. På Skålmyra havnet jeg på et kassekontor med ansvar for lønninger og lignende.

Det ble flere av oss her, og vi hadde brakke sammen. En som het Furubotn hadde marketeri og solgte kaffe, tobakk og lignende "godsaker". Han var imidlertid kurer også og måtte av og til en tur til Norge. Jeg vikarierte da, og en episode husker jeg spesielt godt. Vi skulle ha en tilstelning så jeg skulle bestille

Varelageret i kkamrør Andersons mølle.

bløtkake. 15 stykker, sa jeg på telefon til bakeren i Furudal. Svensken hørtes litt forundret ut, men ja vel, 15 skulle det bli. Og så kom han med 15 hele bløtkaker Jeg skal si det da ble billigsalg på kantina. Faktisk tror jeg det gikk så bra at ingen tapte. på det.

En annen episode jeg husker, er at det kom en kar en dag og skulle ha jobb. Det var en bykar som hadde høye tanker om egne kvalifikasjoner, og det var ganske klart at den jobben han mente han burde ha, den var min. Jaja, han fikk nå slippe til, og jeg ble flyttet til postkontoret. Tjenesten der ble imidlertid av kort varighet. Fyren hadde nok ikke annet å fare med enn tro på egen betydning, og snart var jeg tilbake i jobben min igjen.

Noen adspredelser hadde vi da mens vi var der. For eksempel var vi i Herjedalen noen dager på skiferie. Ski fikk vi låne, trolig på hotellet der, og så var vi i slalåmbakken. Slalåm forstod vi oss heller lite på, og jeg husker at en av oss, ansatt på legekantoret, falt og skadet seg. Vi var redde det var alvorlig, men det gikk nok bra med ham. Jeg husker også at vi tilbrakte nyttårshelga 1944/45 i Bollnäs.

Utpå våren 1945 var jeg på manøver og kurs. Gjennom dette havnet jeg på norsk varelager i Skjänninge. En skjønte nå hvordan krigen kom til å ende, og innkvarteringene begynte å trekke nordover. Varelagrene skulle ta imot og registrere det som kom fra leirene- matvarer, ski og lignende utstyr, nær sagt alt unntatt klær. Freden fikk vi vite om en dag før de hjemme fikk vite det, men noen fredsfeiring i den forstand hadde vi ikke. Vi

måtte bare bli der vi var og ta imot varer. Det var enorme mengder, og for å få plass til alt, leide vi ei mølle av en kamrèr Andersson. Han hadde forresten en liten datter som jeg ble godvenner med. Farbror kalte hun meg, og hun har besøkt meg en gang etter krigen. Men tilbake til varelageret: Jeg skjønte fort at her kunne det bære galt av sted. Det var ført lister, men kartoteket var i stor uorden, og ingen kunne etter min mening finne samsvar mellom registreringer og varer. Jeg ringte til forvaltningskontoret i Stockholm og sa fra, men de sa bare at vi fikk ta vare på alt og få det på jernbanevogner til Norge; stemte det ikke, var det ingenting å gjøre ved det.

Jeg var så vidt hjemme en snøggstur, men holdt på med varene til juli/august. Da vi var ferdige, reiste en løytnant til Stockholm med oppgjøret. Mitt problem var at jeg ikke var dimittert. Jeg henvendte meg til Oslo, men ingen ville dimittere meg. Jeg kunne få jobb, sa de. Nei takk, sa jeg, og blir jeg ikke dimma, får jeg ikke rasjoneringskort, og det må jeg ha! Så fikk jeg omsider et papir på at krigen var over også for mitt vedkommende.

De neste 15 yrkesaktive år tilbrakte jeg i butikken til Mikkel Wasrud der jeg var visergutt, bokholder og handelsbetjent, dvs. alt mulig. I 1951 giftet jeg meg med Gerd Reiersen. Den 1. februar i 1961 tiltrådte jeg ledig stilling på kommunekassa, og der var jeg til jeg gikk av med pensjon i 1991. Det ble nesten på dagen 30 og et halvt år. I mesteparten av tida var jeg kommunekasserer.

Lærere i Øyer kommune

Så mye påvirker – på godt og ondt - et barn og bidrar til å gjøre det til det mennesket det blir. Skolen - så vel som den enkelte lærer – spiller for eksempel en stor rolle. Påstanden at denne påvirkningen var minst like stor før – antagelig større - enn i dag, er kanskje ikke vitenskapelig bevist. I og med at folkeskolen var all den skolegang brorparten av nåv. oldefar- og bestefar-generasjoner fikk med seg, påvirkningene utenfra var svært beskjedne i forhold til i dag, og lærere dessuten hadde en framskutt posisjon i lokalsamfunnet – var mest som ”øvrighet” å regne, som en ble opplært til å respektere, er det imidlertid grunn til å tro at påstanden kan holde vann. Det enkelte lærere sa og gjorde – ja, sågar hva de hadde på seg, sitter i alle fall godt fast i folks minne – jfr. or eksempel det Johan Rybakken i etterfølgende fortelling minnes om lærer Myhren for om lag 60 år siden.

Det har vært skrevet i tidligere årbøker om skoler og skolevesen, men ikke så mye om den enkelte lærer – enda de fleste av oss ”gamle øyværing” altså er mer og mindre påvirket av dem, av mange dyktige fagfolk og – ikke minst – personligheter. Et hederlig unntak er gjort i boka ”Et bygdesamfunn blir til” av Kristian Pålrsrud. Sigurd Bjørnstad, Valborg Fossberg og Petra og Ingvar Hylén er slike eksempler fra Tretten mens Gustav Myhren, Johs. Musdalslien, Elias Gjørva og ekteparet Turtumøygard får stå som eksempler fra Øyer. Vi skal nå ta dem for oss i tur og orden og håper det vil bidra til at riktig mange lar tankene gå tilbake til egen skoletid, ikke gjenkjennende og minnes både skolehuset, lærerne og kameratene.

Lærer Myhren i Vestlund

Vestlund skole 1915 – 1949. Av Signy Elvebakken (datterdatter til G. Myhren)

Karl Gustav Myhren var født 22. august 1882 i Valldal, Norddal kommune på Sunnmøre. Han brukte aldri Karl-navnet; skrev seg for Gustav Myhren, og ble i Vestlund krets omtalt som Myhren.

Foreldrene var gardbrukere på Myhren i Valldal. Faren var Hans Rasmus Ringset fra Stranda, gift med Karen Helene Uri fra Valldal. Mange i slekta på begge sider, var lærere

– særlig Urifolket – og det var nok grunnen til at sønnen valgte dette yrket. Foreldrene kunne ikke koste skolegangen, så Gustav måtte arbeide på gardene i bygda om somrene for å skaffe penger til skolegang i løpet av vintrene.

Først tok han et 9 måneders kurs ved Søndmør amtskole i Ørskog. Deretter gikk turen til Volda

Vestlund år 1915. Foto tatt av G. Myhren.

lærerskole hvor han etter 2 år ble uteksaminert i juli 1900.

Sommeren 1912 gikk han et kurs i tresløyd ved Dansk sløyd lærerskole i København. Sommeren 1919 tok han Statens tegnekurs som ble holdt på Hundorp.

Etter eksamen fra lærerskolen fikk Myhren snart lærerpost ute i havgapet i Bremanger, hvor han ble fast ansatt i folkeskolen fra 23. september 1903. Der ute fant han kona si, Signe Værø f. 1889. De giftet seg i 1911 og fikk to døtre der ute.

Men det ble etter hvert klart at Myhren ikke tålte dette fuktige klimaet ute i havgapet. Han ble nødt til å søke seg en lærerpost i innlandet. Familien Myhren kom så i 1915 til

Myhren ved bikbuer i hagen Vestlund, samt hønsehuset

1930-tallet. Myhren med slektninger fra Valldal gjør slåttom N. Sletjordet, Vestlund bak.

Øyer og Vestlund hvor det var lærerleilighet i skolehuset. Myhren fant gode arbeidsvilkår her. Elevene var svært godt utrustet og var lette og arbeide med. Dessuten viste kretsen stor interesse for skolen sin.

Etter å ha vært lærer ved Vestlund i 33 år, søkte Myhren avskjed 14. juni 1948 på grunn av alderen. Kretsen holdt avskjedsfest for ham 26. februar 1949.

Vestlund skole ble bygget omkring år 1900 på tomt kjøpt av Smerud. I 1921 ble flere mål kjøpt av Smerud, og familien Myhren ryddet denne delen ved hjelp av folk i kretsen. Her ble anlagt en fin hage. Myhren kjøpte en gammel tømmerstue fra en av Nymogardene. Denne ble satt opp igjen nede i hagen og tjente som hønehus. Birøkter var han også og hadde mange bikuber der ved hønehuset.

Da søskenparet Peder og Ragnhild på nabobruket Nordre Sletjordet begynte å bli gamle og var uten arvinger, kjøpte Myhren denne garden først på 1930-tallet. Der satte han opp en ny driftsbygning og senere et nytt våningshus. Dit flyttet han og Signe da lærergjerningen i Vestlund var endt. Han drev også reverøkt. Oppe i havnehagen ovenfor garden bygget han revehus for blårev og sølvrev.

Karl Gustav Myhren døde 1957 i Øyer. Signe Myhren døde 1962 i Øyer.

Skolegutt under Myhrens kateter

Johan Rybakken forteller:

Født ble jeg i 1929, og på Vestlund begynte jeg i 1936. Min siste legeundersøkelse der husker jeg godt, ettersom den fant sted 4.4.44. Foruten doktoren var helsesøster også til stede og tok Pirketprøver. - Jeg var egentlig ferdig i 1943, men fikk tilbud om et åttende år, sa ja til det og sluttet derfor i 1944.

Som vanlig var utover på bygdene, var skolen delt i små- og storskole. Når det ringte inn om morgenen, gikk vi ikke inn på rekke, men vi stod pent og rett ved pulten, og når læreren kom, hilste vi fint, bukket og neide.

Så startet dagen med sang, like sikkert som at vi sang "Fager kveldsol smiler" eller en lignende når vi skulle slutte. Jeg husker forresten at jeg måtte være forsanger ved enkelte anledninger, noe jeg har vondt for å skjønne i dag.

Skolerommet var lite så en gjerne kan lure på hvordan det var plass til over tjue der. Det pedagogiske utstyret var enkelt – globus og kart som hang i taket, bl.a. over "Jødeland". Pultene var tomanns og så langt det passet, var det jente- og gutterekke.

Klassfoto fra Vestlund.

1. rekke foran fra venstre: Jostein Løken, Aud Rognstad, Bjørg Haugen, Åse Viken, Ingrid Sveen, Rakel Smerud, Marit Rusten, Åsta Skogly.

Midterste rekke fra venstre: Eva Rognstad, Petra Sletten, Magnhild Sletten, Tora Strømsjordet, Anne Kolbu, Olaug Viken, Astrid Haugen, Helge Kristiansen.

Bak fra venstre: Asgeir Rognstad, Oddvar Nymoen, Oddvar Torgersen, Theodor Rybakken, Simen Løken, Johannes Rusten, Johan Rybakken, Paul Løken, Ole Viken.

Vi var opplært til – og hadde – stor respekt for Myhren. Han var en ”fin mann”, - brukte jakke og slips på skolen og hadde en fin, brun fyllepenn i jakkelomma. I klasserommet gjorde vi som han sa, og uro var det godt som aldri. Møtte vi ham etter veien, hilste vi fint ved å bukke og neie. - Streng kunne han nok være, og det hendte han tok i eller banket med pekestokken, En gang svingte han den så hardt at han tok med seg taklampa. Vi lurte på hva han nå ville gjøre eller si, men det var pynta fint opp da vi kom inn til neste time, og han nevnte ikke episoden siden. – Vi kunne straffes ved å få lekser om igjen. Det var litt skamfullt, men kanskje ikke så mye som å bli hørt og stå der og ikke kunne. Jeg husker godt det hendte meg en gang. Jeg hadde om såmannen i bibelhistorie, du vet den om klinten og hveten, og den måtte jeg med skam ha en gang til. Ellers vil jeg nevne at det var enkelte ting noen litt fryktsomme kunne ha vansker med, for eksempel å si at en måtte på ”det visse sted”. Det kunne ende med at det skvaldra av og til, for eksempel når ”Fager kveldssol” fikk litt for sakte mot slutten.

Forskjell på unger gjorde han etter min mening ikke, og noen sint lærer vil jeg ikke si Myhren var. Vi oppfattet ham heller som snill. For eksempel fyrte han godt opp før vi kom om morgenen, og var det riktig kaldt, fikk vi sitte ved ovnen. Strumatablettene som ble delt ut og som smakte så godt av sjokolade, bidro sikkert også til at vi syntes

han var snill, for utdelingen var ukas høydepunkt. Vi hadde det jo trygt og godt, de aller fleste, men det var ikke kontante penger blant folk, og ”søtt” som måtte kjøpes, var det lite av.

Apropos sint: Engang – like etter krigsutbruddet -ventet vi han skulle bli skikkelig sint. Noen hadde sneket seg inn i friminuttet og skrevet på tavla: Leve Kongen! Ned med Hitler og Terboven osv. Slikt kunne naturligvis ikke bli oppdaget på en norsk skole.

Vi holdt pusten, men – sint ble han altså ikke. Han ba bare om at den enkelte skribent skulle komme fram og pusse ut etter seg. Vel, han fant jo ut hvem det var på den måten, men straffet ble ingen, - og kanskje visste han for lengst hvem det var uansett.

I begynnelsen bruktes gotisk skrift, i salmeboka og trolig en tid i leseboka, men så fikk vi Nordahl Rolfsens lesebok med ”vanlig” skrift. Vi leste om Lenda fra Land så tårene rant, om Terje Vigen likeså. Om vi skulle lære dette diktet utenat, husker jeg ikke, men min far kunne det utenat, alle versene. Vi pugget jo noe, vi også – mest fra bibelhistorie og salmebok og så gangetabellene. Her kunne Myhren forresten komme med overraskelser: Rett som det var, midt i andre fag, kunne han brått peke på deg og si: ”Kan du ta sjugangen?”

Som lærer vil jeg si han var fenomenal i regning og flink til å synge. Da spilte han gjerne fele attåt. Han var også god til å få oss til å lære ved hjelp av ulike ”knep”. For eksempel lærte han oss om månefaser: ”Kan du ta inn i (måne-)sigda med venstre hånd, så husk ”Venstre og Vokse”, og da vet du når det er voksende måne” sa han.

Faget jeg likte best, var geografi. Kanskje hadde det noe med følgende å gjøre:

Vi skulle tegne noe fra ett eller annet land, og jeg tegnet rett og slett flagget. Det likte læreren godt. ”Se på Johan”, sa han. Da skal jeg si deg jeg vokste! Ellers kjente han oss jo så godt, alle sammen. Fikk jeg for eksempel litt tegnehjelp av en bror, så han det med en gang. Jeg stilte ellers et aldri så lite spørsmålstegn ved karakter-givningen hans: Han ga nemlig alltid samme karakter til min bror Theodor og meg, og SÅ likt presterte vi vel ikke fordi om vi var tvillinger?

Nista var alltid den samme, kakuskiver med raudost og ”gammeldags kumjølke” på flaske. Hjemover fløy vi gjerne skogleies med kamerater, og skoledagen kunne bli lang.

Hadde vi da en mjølkeskvett igjen, var det ofte smørkuler i flaska ved hjemkomst fordi den fete mjølka hadde vært ristet i timevis. – Skoleveien som ellers var mellom halvannen og to kilometer, var det jeg vil kalle ei ”sledastoppe”.

I den tid på året da det var bart, slo vi ofte ball i frikvarterene. Om vinteren akte vi på kjelke. Hjemme hadde vi en trehjulsbil som vi engang dro med oss på skolen. Myhren syntes nok den var spennende, han også. I alle fall så vi at han tok bilen i skolegården og kjørte med den til revegården for å se til revene sine. Vi ble svært forundret en annen gang også. Da skulle vi ha skoletur på ski, for øvrig eneste gang på mine åtte år i Vestlund. Turen gikk opp til Martin-hytta som alle i Baklia vet hvor var, nemlig i nordenden av Lunnstultjøynnet.) Magnus Øygarden og Martin Smerud eide hytta i hop. I alle fall:

Der kom Myhren på ski, akkurat som vi, og han hadde til og med nikkers. Vi hadde ikke sett ham slik før og aldri tenkt oss det heller, så det var nesten som å ha fått en ny lærer?

Jeg vil også si litt om juletreffestene. Myhren ryddet selv til på skolen og gjorde alt klart, og vi fikk bruke hele huset, hans egen leilighet medregnet. Mor og far var med – ja, jeg tror mest at ”hele Baklia” var der. Jeg mener de voksne måtte betale litt, i alle fall de som ikke hadde med matfat. – Først trampa vi og gikk og sang og sang; deretter var det smørbrød og sjokolade. Til slutt var det leik til langt på natt, sangleiker og ”jågå mass” så rommet rista. Skuespill hadde vi også, og jeg lånte ved en slik anledning uniform av selveste kaptein Rusten. Nisse var det der og! Jo, disse festene var det stor stas med, og jeg tenker med glede tilbake på dem – og på alle som var med og som nå forlengst er borte.

Lærer Ingvar Hylén

Dulven skule

Ingvar Hylén ble født 7. august 1894 på Kvikne i Østerdalen. Han gikk på Kvikne barneskole. I 1918 tok han eksamen ved Storsteigen landbruksskule. I to år var han elev ved Voss Folkehøgskule. I 1917 tok han eksamen på Levanger Lærarskule. Fra 1917

til 1922 var han lærer ved Kvikne skole og kirkesanger i Kvikne hovedkirke. Han var lærer ved Dulven skule fra 1. oktober 1922 til 1962. Han var formann i Øyer skolestyre, venstres representant i Øyer kommunestyre og tillitsvalg for lærerne i Øyer skolestyre. Han var i mange år formann i Tretten folkeboksamling og aktivt medlem i Tretten fri-

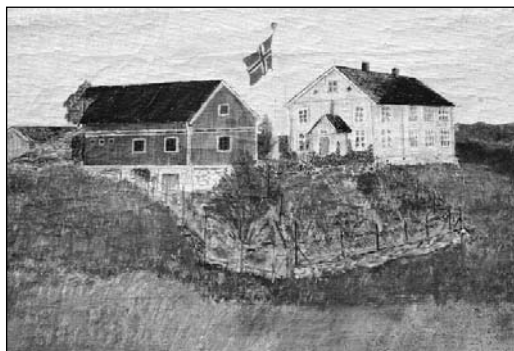
lyndte ungdomslag. Han var svært mye brukt som taler i forbindelse med bryllup, fødselsdager og begravelser på Tretten og som taler ved ungdoms-, musikk- og sangerstevner, 17. mai-arrangementer og folkefester i søndre del av Gudbrandsdalen.

Ingvar Hylén var gift med lærer Petra Hylén f.19.01.1896 Thomsgaard fra Tolga i Østerdalen. De hadde 5 barn: Magni f. 20.09.1924, Ivar f. 27.04.1926, tvillingene Arne og Brage, f. 10.06.1933, og Liv f. 23.04.1940. Arne døde 06.10.2003.

Ingvar Hylén døde 10.01.1971.

Ingvar Hysten 50 år

(Omtale i Laagen 7. august 1944)

Ingvar Hysten's maleri av Dulven skole.

Lærer Ingvar Hysten på Tretten lyser ut i blada at han er bortreist den 7. august, altså i dag. Dette skal hange i hop med fødselsdagen hans og at han er 50 år.

Vi skal ikkje nettopp seia noe vondt om han for dette, men jamen kunne han halde seg heime, så skulde vi komme til han frå heile Musdal og kanskje meir til, for det hadde vi hug til alle mann.

Det er 22 år sia Hysten kom hit åt Tretten. Han såg ut som ein trønder eller kanskje var det østerdøl. Og det var ikkje å undrast på, for han var korkje trønder eller østerdøl. Han var baae slaga. Det er ei bygd oppi Doverfjellom som heiter Kvikne. Vi har lesi om ho i leseboka og veit at ho ligg habbeleg høgt til vers ein stad mellom Østerdal og Trøndelag. Derifrå kom han hit, og derifrå er han utstokken. Han var klokkar der, men før den tid hadde han gått både landbruksskule og folkehøgskule og vore i Levanger og vorte lærar. Her på Tretten har han først og fremst vore lærar på Dulven. Men første åra tok han del i det frilyndte ungdomsarbeidet, og seinare har han jamt vore med i ymse ålment lagsarbeid og vore mye brukt som talar på møte og fester. Mange tillitsyrke har han også hatt. I mange år var han formann i styret for folkeboksamlinga, målsmann for lærarane i skulestyret og

eit år formann i skulestyret. Her i Musdal er han talaren ved alle høve som alltid finn det rette ord, anten det er i sorg, høgtid eller fest.

Når Lærer Hysten gjer seg så godt mellom musdølom, kjem det først og fremstav ein ting: Han er slik ein lugom kar. Han er elastisk, klok og kjenner folk og livshøve. Han er ingen turr, teoretisk skulemeister, men ein bygdemann i sinn og tanke. Han har likevel noe meir som gjer han verdig til å vera oppsedaren både mellom unge og eldre, v i kan kanskje kalla det gneisten. Han er ingen aktiv eller robust natur, ingen fagpiskar eller eksamensdrivar, han kjem ikkje med storm og bråk, men verkar med sin person, sin natur, sin kultur, sin adel, sitt etisk-positive sinn. Men han gjev også elevane sine eit godt kunnskapsgrunnlag og tender hug og trong til meir kunnskap enn det folkeskulen kan gje.

Samarbeidet mellom skulen og heimane har alltid vore godt i Musdal. Dette skal ikkje lærar Hysten ha all æra for. Men han skal minst ha det halve. Derfor ville vi nå gjerne ha høgtida han litt. Vi skulde ha fylt huset hans til langt ut på garden. Men når han stryk sin veg kan han ha det så godt. Vi skal nå han ein annan gong.

Ola Musdal

Oddvar Stensrud:

Ungdomsår i Musdal i 1950-årene

Rett som det er opplever en at folk sier: Bare jeg hadde skrevet ned det og det mens den som visste noe om det, enda var i live.

Våren 2005 inviterte historielaget til "skrivetugnad". Hensikten var å få folk til å starte nedskrivning av slikt som ikke ligger så atfor langt unna i tid mens det enda er noenlunde ferskt. Dugnaden som var et første forsøk, fikk tema "Ung i Øyer kommune i 50-åra". Alle bidragsyttere ble lovet bokpremie, og ei nemnd ble nedsatt. I denne satt Kjell Haugerud, Sigurd Ihle, Oddvar Nymoen og Johan Kråbøl.

Dessverre kom det inn bare ett bidrag innen fristen. Oddvar Stensrud skal få sin velfortjente premie. Styret takker både ham og juryen. Tida vil vise om det blir gjort flere slike forsøk.

Jeg vart konfirmert om høsten 1949. Vintren 1949/50 gikk jeg på Framhaldskolen på Aurvoll. Folkeskolen og Framhaldskolen var det jeg hadde til utdannelse, i første omgang. Som var vanlig, for de fleste, i denne tida etter en var konfirmert så var det ut i arbeidslivet. I etterkrigsårene, og utover i 1950 årene, var det en stor optimisme og tro på framtida blant folk. Det var stort behov for arbeids hjelp utover i bygdene, som ellers i landet, arbeidsleddighet var et ukjent begrep.

Som for de fleste ungdommene utover på bygdene ble det gards og skogsarbeide for meg, de fleste av de første årene i arbeidslivet.

Den 14.april i 1950 begynte jeg som gardsarbeider på en gard i Musdal.

Det to siste somrene, før jeg ble konfirmert, hadde jeg vært med som onnhjelp på garder så jeg var ikke helt ukjent med gardsarbeide.

I lønn hadde jeg da 150,-. Kr. i måneden, men jeg hadde da kost og losje på garden.

Det kan nok for mange, unge i dag, se litt

rart ut med en slik månedslønn,men så hadde vi heller ikke så store utgifter i de årene. En kinobillett kostet kr. 1,75 for voksne, og 75 øre for barn. En inngangsbillett på fester var vanligvis kr. 2,-.

Framkomstmiddelet var tråsykkel, som heller ikke var så dyr i drift. Den første arbeidsoppgaven jeg hadde på garden var at, jeg med en jernrive, gikk over jordene og slo sund og rakte utover møkkrukene, som lå igjen etter kyrne som hadde beitet der høsten før.

Det var enda ikke så mange gardsbruk som hadde skaffet seg traktor først i 1950 årene.

Hesten var nok fremdeles den som ble mest brukt både til jord og skogsarbeid. Det kunne være mange trivelige stunder i våronna, der en gikk etter ploget. En måtte ta en pust så hestene fikk kvile seg litt, en sette seg på ploget og kjente at det var vår i lufta, med lukt av varm gamp og nyploget jord, å en så linerla trippe etter i plog fårene.

Det vart nok mange skritt bak hestene i løpet av våronna, med ploget, slådding, har-

Hesten var fortsatt mye brukt, både i jord- og skogsarbeid. I Musdal først i 50-årene.

ving, såing og så til slutt bak rullen, med steinplukking.

Etter at våronna var over var det og ruste seg ut med øks og sag å ta noen dager i skogen for å hogge og legge opp vinterveden.

På mange av gardene hadde en da kålrot, eller nepe, det var da tid for å tynne og renske i kålrot og nepeåkrene å kjøre og renske i potetåkeren. I slåttonna, var det på de litt større gardene, en to hestes slåmaskin som ble brukt. På de mindre gardsbrukene var det en enhestes maskin og ljàen som nok mest var i bruk.

Når slåmaskinen hadde gjort jobben var det å gå på med hesjing, det var et arbeide som kunne foregå over lengre tid på de større gardene. Var det en lengre periode med sol og finvær kunne det hende en tok sjansen på "flathøy", at en tørket graset på bakken. Men det var ofte en nokså arbeidskrevende måte, med breiing, kåing, sæting, og så å ha utover igjen sætene når det så ut til å bli finvær.

Når slåttonna var over nede i bygda var

det å ta til på seterløkkene. Det kunne være en fin tid visst en var heldig med været. På de fleste seterløkkene i den tida var det ljåslått. Det kunne være både et artig og trivelig arbeide, når en bare hadde ljå som beit. Med en skjemt ljå vart det både strevsomt og keit. For min del hadde jeg, i førstningen, store problemer med å holde ljàen kvass. Dette løste jeg med at jeg fikk ta over ljàen til gardbruker en stund, til han fikk kvesst opp at ljàen jeg hadde brukt.

På seterløkken var det lite aktuelt med annet en flathøy, da graset vanligvis var for stutt til at en fikk det til å henge i en hesje. Var det flere dager med sol og litt vind kunne dette gå greit, men satte det inn med flere dager med skodde og regnvær, kunne en nok se nokså mørkt på det.

Skuronna foregikk stort sett som slåttonna, først i 1950 årene. På den tohestes slåmaskinen vart det da montert et ekstra sete, slik at det var to mann som satt på maskinen. På slåmaskinkniven vart det festet ett brett, som en kunne slå opp og ned.

Det var da en som hadde tømmene og kjørte hestene, og en som satt på det ekstra setet, med en stor "gaffel" av tre, å la av når det hadde blitt et passelig fange på brettet.

Var det mye legde i åkeren måtte en da enten gå føre slåmaskinen å prøve å få reist opp åkeren, ellers så vart det å bruke ljàen der åkeren lå som mest nede. Etter åkrene var slått vart det å få hengt det opp i hesjer. Når loa vart tørr var det å få kjørt den inn på låven, til lagring der, i påvente av tresking senere på høsten. Bygg var det nok mest vanlige i åkrene, men det var også en del havre, som vanligvis ble noe senere skjær.

I slutten av 1950 årene vart det nok også vanlig at flere gårdsbruk gikk sammen til innkjøp av av selvbinder, som ble brukt i åkrene. Potetopptakingen var vanligvis et ekstra "sjau" med en del ekstra "mannskap" da ofte bestående av kvinnfolk og unger. Gardbruke-

ren selv kjørte vanligvis potetopptakeren, og hadde kontroll med opptakingen.

Potetopptakingen foregikk vanligvis i slutten av september måned, og etter at denne var over var det å få tatt opp nepe og kålrot, på de gardene de hadde det. Nepa og kålrota var lagt i hauger ute på åkeren, og dekt til med halm og jord for å bli hentet til før utover vinteren, Så var det å få tatt av hesjetråd og samle inn staurer, etter det so eventuelt stod igjen etter skuronna.

Den 14. oktober var det slutt for sesongen. Det var da bare oppgjøret som igjen stod. Jeg hadde tatt opp bare 100 kr. i lønn, på de 6 månedene, og gardbrukeren syntes nok det vart et "stort oppgjør", og mente det hadde vært bedre opp jeg hadde tatt opp noe av lønna i forskudd, slik at det ikke hadde blitt så mye til slutt. Jeg fikk da 800 kr. og ble en "velholden mann" syklet ned på stasjonen og tok toget til Lillehammer en tur.

Vinterarbeide.

Noen av ungdommene, som hadde fullført folkeskolen og framhaldskolen, fortsatte da med å gå realskolen på Lillehammer. Det var helst de av mer "velstående familier", Etter den 14. oktober, og at det meste av arbeidet på jordene var unna gjort, var det skogsarbeid som stod for tur. Her var det arbeid nok å få Skogsarbeidet skapte arbeid for mange i Musdal i de årene.

Det var før motorsaga var tatt i bruk. Var en to, eller flere i hop, under hogsten var det vanligvis stokksaga som vart brukt til felling. Var en alene så var det svansen en måtte ty til.

Alt tømmeret ble barket i de årene. Det kunne være en arbeidskrevende jobb, særlig når det var frosset bark. Så var det å bore hull i toppen på hver stokk, med en tømmernaver, og "kolle" (avrunde toppenden på stokken), slik at den skulle gå lettere i terrenget når den skulle "lunnes" å kjøres fram.

Tømmerhugging vart sett på som et "godt

betalt" arbeide i de årene, men det kunne nok veksle en god del på fortjenesten. Midtvinters, med stutte dager og for det meste frosset bark, vart nok daglønna ikke så stor.

En vinter jeg drev med hugst alene i januar og februar måned, i litt "dårlig skog" hadde jeg i gjennomsnitt 2 kubikkmeter pr. arbeidsdag. Betaling var da kr. 12,-. for kubikkmetere.

Jeg hadde da "spart" noen store trær til en dag med tien bark. Da klarte jeg vel 5 kubikkmeter på en dag. Dette syntes jeg var en god prestasjon, og med en daglønn på over 60 kr. var det virkelig bra i de årene.

Vinteren 1956/57 tok jeg, Erling Heimkollen og Lars Bjørnstad på oss en "stordrift". Asmund Hovde skulle ha hugget ca. 700 kubikkmeter i Eftaskampen, grensa mot Ø. Gausdal.

Der var det lenge siden det hadde vært hugget tømmer, og det var mye "grov skog" så vi gikk på med godt mot, men det ble litt i "strieste" laget så vi måtte ha noe hjelp på slutten.

Tømmerhugging i de årene var et hardt, men et friskt og trivelig arbeid. Når dagen var over og mange stokker lå utover i baret, og en kjente den friske lukta av nybarka tømmer kunne en rusle hjemover, sliten, men godt fornøyd med dagen og livet.

Den vinteren jeg var 19 år, leide jeg meg en hest og tok på meg lunning og kjøring av tømmer. Det vart en liten avveksling i forhold til tømmerhugsten. I første omgang tok jeg og Ole Gonstad, som hadde hest, på oss lunning og nedkjøring av 350 kubikkmeter som var sommer hogget oppe mot Høgsveea, mellom Musdalsetra og Djupdalen. Utover høsten, med det fremdeles var barmark og lite snø, lunnet vi dette i hop i hauger der vi kunne regne med å komme fram å få kjørt det ned senere på vinteren.

Til lunningen brukte vi da et lunningsdrag, som var et par skjeker, (lunningsdrag)

der det på bakparten var festet på en grov planke. På ene siden var det fester en kjetting, i den andre enden på kjettingen var det lang grov nål av stål. Den stakk en da igjennom borrhullene i toppenden av stokkene, drog kjetting lenken igjennom. I den andre enden av planken på skjekene var det et hull midt på planken, som en da drog kjettingen oppigjennom fra unnsiden, strammet til å sette nålen i gjennom kjetting lenken. En enkel men effektiv måte.

Når lunningen var unna gjort var det å vente på et det skulle bli så mye snø at en kunne begynne med ned kjøringen av tømmeret. Når det var kommet nok snø, så var det første en måtte gjøre var å få kjørt opp veg til de forskjellige lunnings haugene. Det var en stor fordel å få til fast og god veg, for til framkjøringa brukte vi da full "rustning" bukk og geit.

Skogsområdet der tømmeret var hugget lå i så stor høyde at av grantreene ble en stokk. Det ble da som oftest en 18 helvmetring slipstokk, grov i roten, men "toppet" fort. Vegen vi fikk kjørt opp fra Musdalsetervegen og opp til lunningsplassene gikk over et flat myrområde, og i øvre delen to bratte bakker. Når vi hadde fått til fast og god veg, "slo vi atti" noen stokker, som da hang etter lasset på rustningen. Likevel kunne det hende, når vegen ble for glatt og hard, at vi måtte sette på rister på meiene på rustningen i de bratteste bakkene.

Likevel kunne det gå nokså kvast unna når rustningslasset skauv på som mest. Hesten måtte da bare løpe unna. Da var det å kløre seg fast på rustningslasset, ta spenntak mot frammere julingen på lasset, å holde godt i tømmeren. Det sprutet slik fra hestehovene at en så ingen ting, men måtte lukke øynene å håpe på at det gikk bra.

En dag gikk det ekstra fort med lasset jeg kjørte. Rustningsbukken kom litt ut av vegen, traff en stubbe; dermed ble det bråstopp.

Tømmene for ut av hendene på meg, og hesten forsvant ut av skjekene. Selen til hesten lå igjen i skjekene, og noen meter lengre fremme stod hesten da bare med bogringen og bigslet. Både reima i bogringen og brystreima hadde gått tverrt av under den bråstoppen. Verken hesten eller jeg tok ellers noen skade.

Når en derimot kom ned på det flate myrpartiet i vegen, var det å prøve å holde fart på lasset så lenge som mulig. Vart det stopp ute på myra, måtte en slå av stokken som hang bak, for å få lasset i veg att.

Lunningen og kjøringen av tømmer førte til mye gange, og en kom i god form. På tross av lite trening, utenom det jeg fikk i arbeidet, oppnådde jeg gode plasseringer i juniorklassen i langrenn denne vinteren.

Noe senere på vinteren fikk jeg en noe mer "avslappet" tømmerkjøring. Jeg var da med på å kjøre tømmer fra Blesonmlia, øverst i Musdal mot Blihovbygda i Ø. Gausdal. Sagtømmeret ble kjørt ned til Musdalsvegen, der biler fra Brustuen Bruk hentet det, men slipen kjørte vi da med hest helt ned til Kolhusvolten, ned på stranda mot Lågen, ned for det som ble kalt "Kasinfabrikken" den gangen.

Det var en nokså "langtekkelig" kjøring å sitte på tømmerlasset nedover hele Musdalsvegen. Vanligvis rakk en 1 1/2 halv tur på dagen. En var i veg tidlig på morgenen og fikk lesset på et lass. I tillegg til lasset på rustningen "slo en atti" en del stokker som han på slep etter rustningslasset. På turen nedover Musdalsvegen brukte en mange steder hele vegbanen, men det var ikke så mange biler en møtte etter vegen der den tida. Kommet ned til over jernbanelinna, og på øversida av fabrikken var det litt slakk mote, her måtte en slå av "bakvendinga" (stokken som hang etter bak) da det vart for tungt å dra for hesten bortover der. Kommet ned på stranda var det å legge utover "slåter" å dra stokkene utover på disse slik at de lå enkeltvis med de innhoggde lengdetallene opp. Så var det å hente de stokken

som lå igjen opp for fabrikken å få de ned på stranda. Når dette var gjort var det å få geita opp på bukken, få festet denne, så var det å rusle Musdalsvegen igjen, og opp til Blessomlia å få lesset på et nytt lass. Det var da lidt så langt på dag at dette lasset ble satt igjen øverst i Musdal, og ble hentet å nedkjørt neste morgen. Den dagen rakk en da å kjøre et lass til.

Når sliptømmeret var kommet vel ned på stranda skulle en tro at en var ferdig med det, men det igjen stod å få målt og merket tømmeret. Kom det snø før en fikk målt tømmeret. Var det å gå over med koster å få sopt av snøen, slik at lengdetallene på stokkene syntes og at tømmermåleren kom til med klaven. Under målingen måtte det være med tre mann til å slå på merkeøkser, i begge ender og på midten av stokkene.

Som det er vist til skapte skogsarbeide, med hogst og kjøring, arbeide for mange i Musdal disse årene.

Møkkjøring

Ut på vårparten, når det meste av skogsarbeidet var unnagjort, men når det fremdeles var snø att på jordene, var det tid for å få tømt møkkjellerene. Her ble det vanligvis brukt et "møkkdrag" som bestod i en avlang solid trekasse, på ca. 3 m. der framparten var festet opp på en rustningsbuk.

Så var det å få rygget "donningen" inn i møkkjelleren å med greip å få lesset på et passelig lass. Trolig var møkka noe fastere i den tida, for det var vanligvis ikke noe problemer å få møkka til å sitte på greipa.

Så var det å få kjørt lasset ut på jordene, og med greipa var det å få måket av igjen i passelige store hauger, som senere på våren ble kjørt utover igjen.

Møkkjøringa var nok ikke det arbeidet en så mest fram til, men det kunne ha sine "lyspunkter." En vår jeg var med en gardbruker med møkkjøring, der vi brukte hver vår hest

Skogsgrøfting med grøftedynamitt. Jordd og skog fikk seg en "luftetur" når dynamittsalva gikk av.

under kjøringen. Vanligvis, når det ikke var motbakke, stod en bak på møkkdraget under utkjøringen. Holdt tømmene i ene handa, i den andre møkkgreipa, som var satt ned i møkklasset.

Dette gikk vanligvis greit, men i dette tilfelle lå jordet vi skulle kjøre møkka til på utsida av Musdalsvegen. Ned mot vegen var det litt slakk helling, så her gikk det vanligvis i trav med hestene. Gardbrukeren kjørte som vanlig først med lasset sitt. Den dagen hadde det blitt en stripe med barmark i Musdalsvegen. Det ble en bråstopp for lasset til gardbrukeren. Dette var han ikke forbredt på, å med tømmene i ene handa, og møkka greipa i andre, fikk han ikke tatt seg for, og det ble et fint mageplask opp i møkklasset.

Arbeid i kulturgjengen

Fra våren 1955 var jeg med i 5 sommeren med det som kaltes "Kulturgjengen". Vi var da noen unggutter, som under ledelse av Kåre Lien Bjørnstad, drev rundt i kommunen på forskjellig slags kulturarbeide i skogen. Mye av arbeidet var da; planting, rydding av plantefelt, tynning og skogsgrøfting. Vi fartet da rundt på motorsyklar og ble etter hvert godt kjente rundt i bygda. Plantingen var akkordarbeide der vi hadde 10 øre for hver plante vi satte ut. Mye av det andre arbeidet var på ti-

melønn, kr 3,30 pr. time.

Til skogsgrøfting ble det da som oftest brukt grøftedynamitt. Det var da ingen restriksjoner på bruken av den, på tross av dette var en kraftig dynamitt som tålte lite av trykk før den eksploderte. Grøftedynamitten hadde best effekt i fuktig og rå mark. Den fungerte på den måten at med et spett laget vi hull med ca 2 meters mellomrom etter grøftestikkingen, stakk så en halv patron ned i hvert hull. Når en mente en hadde en passelig lengde på de som skulle skytes opp, satte en ned i det siste hullet en patron som en satte fengehette med lunte i.

Når den første patronen eksploderte ble det et slikt trykk at den neste patronen også eksploderte og slik fortsatte det, vanligvis, i hele den lengden det var nedsatt patroner.

Det ble vanligvis ikke så "pene grøfter", og en del ekstra arbeid ble det med å renske opp i grøftene.

Vi syntes dette var både et interessant og morosamt arbeid, men det som var en "aber" ved dette var at en fikk så hodepine, både av behandlingen av dynamitten og av røyken etter at salven var avfyrt.

At grøftedynamitten var kraftig fikk vi et bevis på da jeg og Øyvind Granli skulle skyte opp noe grøft i et mindre myrområde, mot Eftaskampen, i august måned.

Tidligere på sommeren hadde det blitt borte ei ku for Magnus Bergslien, det hadde blitt lett mye etter kua, men ikke blitt funnet, eller sett.

Da vi kom bort til myr området kjente vi en vond lukt, å da vi undersøkte dette nærmere fann vi kua til Mgnus ligge død like ved grøftestikkingen. Kua hadde nok ligget der i lengre tid, var full av mark og lukta var slettes ikke god.

Jeg tok da motorsykkelen å reist bort til Magnus å fortalte han dette, og at han måtte komme å grave ned kua.

Ut på dagen kom Magnus med en spade å

skulle til å grave ned kua, men det gikk ikke lenge før Magnus kom ned til oss og lurte på om vi ikke kunne skyte opp et hull til han.

Dette gikk vi da med på. Magnus bestemte at vi skulle staure opp like inn til ryggen på kua, slik at det bare ble å velte kua ned i hullet. Vi gjorde som Magnus befalte, men hadde bange anelser om virkningen av dette. Salva ble da fyrt av, men da vi kom opp dit viste det seg at trykket av dynamitt salva hadde sendt kua et godt stykke nedover myra.

"Ja," sa Magnus, "når døkk skaut ho nedover fær døkk skyte ho oppover att au".

Vi fann nå ut at vi fekk prøve dette, men nå hadde kua lagt seg ned i en forsenkning i myra, og i tillegg var det litt i mot, så vi fann ut at vi måtte la litt ekstra under kua.

Vi fikk ordnet til ladningen, tente lunta og tok dekning bak en rotvelte i myrkanten. Det smalt, og vi gikk framatt. Kua var søkk borte! Og i hullet der ho skulle være var ho nå slett ikke. Vi så oss rundt, å da fikk vi se at i en haug på overkanten av myra var det ei gran som var svart og kvistet fra toppen og nedover. Under grana der lå kua.

"E synes e såg någa svart framfor sola da det smaill", sa Magnus, "det va for gali at dena gråna stod der eillers ha ho reist burti åt gausdølom å da kunn ho ha liggi der".

Magnus mente vi skulle prøve med en ladning til, men nå lå kua på tørr bakke så vi mente det hadde liten hensikt. Vi tok da tak i bena på kua og drog ho ned til hullet og fikk plassert ho der.

"Ho fekk da rista tå se marken". Var den siste kommentaren fra Magnus.

Kjærlighetsliv og annen virksomhet i Musdal i 1950 årene.

Det var noen tider i året vi unglarene i Musdal så fram til med visse forventninger. Det var når det åpnet for sesongene på Winge Turisthotell og Optun Pensjonat.

Da kom det som oftest mye nytt, ungt og

friskt blod, til Musdal i form av unge jenter. På Winge Turisthotell var det i alt ca. 30 i betjening, da særlig i vintersesongen, da det som oftest var fullt på hotellet. I de årene var det mange jenter fra Trøndelag som søkte seg arbeid på hotellet. Det var også mange Danske jenter der.

I de årene var det mange ungarer i Musdal. Enkelte helgekvalder kunne en se store "stroer" med karer som gjekk og drev etter Musdalsvegen. Men ungarerne i Musdal i de årene var kjente for å være "lite forsegg" å hadde "lite drag" på det såkalte svake kjønn, på tross av gode "jaktmarker".

Tretten Ungdomslag arrangert en diskusjonskveld på Dulven skole i de årene, der temaet var: "Hvorfor er det så mange ungarer i Musdal". Stort frammøte, men tvilsomt om det kom fram så mange gode råd. En av kvinnene, som var møtet, og hadde ordet i diskusjonen, mente at det nyttet ikke bare med; "å gå femti meter bak jentene, en måtte være mer frampå".

Ellers stod nok ikke ungarerne i Musdal så: "høgt i kurs" for jentene. Det vart fortalt om ei trønderjente, som hadde vært nede i Musdalsvegen og sett det som var av karfolk der, ho gikk opp på rommet sitt å la seg på senga og gret.

På Winge Turisthotell var en tidligere kjelebane ombygd til betjeningsbolig. Der var det da flere små rom, der det vanligvis var to jenter på hvert rom.

Det som var "abren" ved dette var; at inngangen til rommene lå slikt til at en hadde god oversikt fra hotellinngangen og fra inne på hotellet.

Nils Smith Erichen, som drev hotellet i disse årene, synes nok at han hadde et visst ansvar for jentene som var ansatt ved hotellet, og prøvde å ha viss oversikt over dem som prøvde å komme seg inn til jentene.

En vinterkveld hadde en unggutt fra Musdal, merkelig nok, kommet seg inn på et av

jenterommene. Han hadde kommet så "langt" at han hadde fått av seg skoene, men Smith Erichen hadde nok vært oppmerksom på at det var noe "ekstra" der. Jentene måtte ha opp døra. Den uheldige musdølen ble kommandert ut. Kommet ut på trappa prøvde han å få på seg skoene igjen, men Smith Erichen kom like bak han, og ga han et spark bak, så han gikk på hode ut i snøen. Etter dette klaget musdølen på at Smith'n hadde hatt så spisse sko at han kjente sparket i baken i lengre tid etterpå.

Det var ikke bare ungarerne fra Musdal som prøvde å komme seg inn til jentene. Særlig var det mange "stasjonsværing" som prøvde seg. Dette likte vi ungarerne i Musdal ikke noe særlig. For det så ut til at disse karene fra mer "urbane strøk" var gjevere hos jentene.

En vinterkveld hadde vi sett at to "stasjonsværing" hadde kommet seg inn på et av rommene til jentene. Det var forholdsvis lavt oppå taket av den tideligere kjelebanen, så da en av oss kom opp, og stod på akslene av en av oss, kom han seg opp på taket på baksiden.

Jenterommene ble da fyrt opp med ved, og det røk fint og fredelig fra pipene. Det var mye snø, både på pipa og på taket, og han som hadde kommet seg opp på taket tok noen gilde fanger med snø og hadde det ned i pipa der vi visste at "stasjonsværingene" hadde kommet seg inn. Vi tok ikke sjansen på å se resultatet av den aksjonen.

Ellers var vi ungarerne i Musdal de årene nokså fredlige av seg, å for ikke med så mye "fanteri". Men en sen sommernatt vi tok en runde rundt hotellet, fikk vi se at et vindu på spisskammeret til kjøkkenet stod på gløtt. Innenfor stod det to fat med sviskegrøt. Dette så for fristene ut. Vi var inne med hendene og tok ut noen never med grøt. Det var en frisk og god smak etter en lang natt ute.

Ut på morgensida en sommernatt traff vi

på to unggutter som var ekstra blid og så ut til å være ”godt fornøyd med livet”. Grunnen til dette var; at en kar de kjente hadde kommet seg inn på rommet til et ”kvinnfolk”. Der stod også vinduet på gløtt, og da disse to ”kandidatene” så inn gjennom vinduet så de at paret lå i sengen og sov. På en stol, like inn for vinduet, hang buksa til karen. Med en stav fikk de tatt ut buksa, uten at paret i senga våknet.

Så ble buksa heist opp i toppen av flaggstanga som stod ute der. Vi måtte være med å se på dette. Å ganske riktig der hang buksa i toppen av flaggstanga, og blafret fint i morgenbrisen. Men det ble en skuffelse for de to unge guttene, som mente at det skulle bli et stort ”oppstyr” om dette. Ingen hørte noe mer om det, og dagen etter var buksa borte fra flaggstanga.

En vinterkveld hadde det vært noe bråk ved hotellet. Dette ble da meldt til Lensmannen. Smith Erichen hadde satt opp en liste med navn, på de som han mente hadde vært ved hotellet denne kvelden. Petter Berge, som da var lensmannsbetjent i kommunen, hadde

den noe tvilsomme jobben med å ta opp forklaring om forholdet. Blant annet fikk han en lengre tur i løssnøen, for å ta opp forklaring av en gutt, som var med far sin og hogg tømmer langt inn på kjølen mot Gausdal. Saken ble henlagt, da det viste seg at flere av de som var satt opp på lista til Smith Erichen ikke hadde vært ved hotellet i det aktuelle tidspunktet.

På lista stod blant annet Elias Musdalslien. Elias var stor og nokså rund i formene, og var ofte å se i Musdalsvegen. Det ble forklart til Smith Erichen at Elias ikke hadde vært med ved hotellet denne kvelden. ”Var det ikke tykke Elias måtte det ha vært broren hans”, svarte Smith Erichen, men Elias hadde ingen bror.

Utover i 1950 årene ble det flere ”kjerring-er” i Musdal som begynte å jobbe på hotellet. Dette likte ikke vi ungene noe særlig, da det ikke ble så mange ungjenter der lenger. I mai måned 1957 brant Winge Turisthotell så å si helt ned. En viktig og interessant epoke i Musdals historie var dermed over. Resultatet av hoteldriften var; at det ble 3 trønderjenter og 2 dansk jenter som ble ”fruer” i Musdal.

Ettertanke

Når jeg tenker tilbake på ungdomsårene i Musdal må jeg erkjenne at jeg var heldig, både med tidspunktet og stedet. Det var en tid med få og små problemer. Mye aktiv ungdom, som gjorde seg bemerket på flere områder; med gode prestasjoner i idrett, sommer som vinter. Ungdommene i Musdal, var i den tiden ”drivkraften” i Tretten Ungdomslag, som i de årene var svært så aktivt, med møter, fester, leikekurs og skuespill.

Når en ser tilbake på de vel 50 årene som har gått, så har det vært en voldsom utvikling i Musdal, som ellers i samfunnet, både når det gjelder arbeids muligheter og andre forhold innen bygdesamfunnet. De ”glade” 50 årene er historie, som en ser tilbake på med vemod og gode minner.

I slutten av 50-årne gjorde Tretten Ungdomslag stor lykke med framføring av skuespillet "Garden i eventyret" i alt 10 framvisninger på Tretten og i bygdene omkring. Skuespillere var Sverre Gråv, Josef Strand, O. Stensrud, Asbjørn Bjørnhaug, Kari Sætha (Borde), Eldri Landgård og Randi Hong.

Dulven Småbrukerlag vant stafetten for småbrukerlagene i Oppland som ble arrangert i Torsheim på Tretten i 50-årene. På laget var Johan Egil Storsveen, Lars Skaug, Leif Rindal og O. Stensrud.

Røster fra fortiden

Den 4.12.1968 var det konstituerende møte i Øyer og Tretten historielag på Bådstø. Da hadde et foreløpig styre vært i arbeid en tid. Trygve Holen var med i dette, og på møtet på Bådstø ble han valgt inn som nestformann i det første styret. Protokollen fra de neste år er omfattende og kanskje ikke like lett å finne ut av, med sine mange utførlige referat og beretninger. Det skulle imidlertid framgå at Trygve Holen ble gjenvalgt i styret flere ganger og ble dets formann for 2 år i 1973. På årsmøtet den 6.juni 1981 ønsket han de frammøtte velkommen for siste gang som leder.

En opplysning fra protokollen vil vi ta med, nemlig at Trygve Holen i 1974 fikk påbud fra styret om å sikre skriftlig tillatelse til å bruke båndopptakeren fra Tretten pleieheim, utlånt av Tretten sykepleierforening

Som Grete Holen Buhaug skriver, var Trygve Holen sterkt opptatt av å ta vare på opplysninger, både slikt folk satt inne med fra gammelt og om det som i hans tid hendte i lokalsamfunnet. Han dro derfor stadig omkring med båndopptaker og brukte den flittig. Slik gikk det til at historielaget fikk en samling på 52 lydbandkassetter, som siden ble kopiert og bevart i Opplandsarkivet på Maihaugen. Vi tar med en liten bemerkning, gjort etter kopieringen: "En del av Trygve Holens lydbandopptak slutter brått. Det var slik han Trygve utførte sine opptak. Ergo så har dette ikke noe å gjøre med den kopieringen som undertegnede har utført. Den 11.3.93. Ståle Nyeggen".

Rent tilfeldig ble lydbanda i 2004 nevnt for professor Tom Schmidt ved Institutt for

nordistikk og litteraturvitenskap ved Universitetet i Oslo. Han kom med advarsel og råd: På lydband som ikke avspilles med jevne mellomrom, vil lyden gå tapt. Samlingen burde derfor digitaliseres omgående. - Opplandsarkivet opplyste deretter at lyd kvaliteten alt var dårlig, til dels riktig dårlig, på mange av banda, og det samme viste stikkprøver historielaget gjorde av band i arkivet på Tretten.

Historielaget hadde hatt forespørsler fra folk i kommunen som visste at forfedre var intervjuet av Trygve Holen og gjerne ville se resultatet. På sikt ønsket laget nå å gjøre stoffet tilgjengelig, ved utlån og kanskje publisering.

Oversikt fra Opplandsarkivet viste at banda hadde variert innhold - intervjuer med eldre personer i kommunen, opptak gjort ved lokale begivenheter, opptak av konserter, andakter og ulike møter i dalen og landet, mest religiøse, samt noe familiestoff. Med sikte på sortering hørte Grete Holen Buhaug gjennom alt sammen og registrerte innholdet. Banda på Maihaugen ble så overlatt til Oppland Fylkesarkiv som påtok seg digitaliseringen. Dette var i 2005.

Intervju med lensmann Huuse

Banda foreligger nå på 8 CD-er. Tanken var å skrive ut noe av dette til denne årboka, men redaksjonen har måttet oppgi dette i år ettersom det trengs bedre teknisk utstyr enn vi rår over. Med samtykke fra Bjørg Kvam skal vi imidlertid gjengi intervjuet Trygve Holen har gjort med hennes far, lensmann Ingvar Huuse. Intervjuet som tidligere er skrevet ut i

kopieringsprosessen, skulle vise hvordan Trygve Holen intervjuet og hvordan resultatet kunne bli. Vi gjengir det i det språk og den form det er gjort i, bare med små korrigeringer der den muntlige utskriftsformen tilsier det. Opptaksdato er ukjent.

”Ja, du Ingvar Huuse, jeg har lyst til at du skal fortelle hvor du var født, hvor du voks opp og når du kom til Øyer”.

”Jeg er født på Ringsaker i 1901, og jeg kom vel til Øyer da jeg var to og et halvt år, så jeg husker ingen ting fra den første tida i Ringsaker. Min far vart lensmann her 1. november 1901. Da bodde vi på Moshus til å begynne med. Året etter kjøpte han Aronsvea så jeg er oppvokst der. Jeg gikk på skole i Turtumgarda hos han Kristian Bjørnstad, og så gikk jeg på skole på Lillehammer, middelskolen og gymnaset; studerte så jus og har drevet lite grann som sakfører – så vidt i Øyer til å begynne med og ei stund på Ringsaker inntil han far ble dårlig. Han måtte slutte som lensmann høsten 1930. Da vart jeg konstituert som lensmann i Øyer, og da far døde, ble jeg fast ansatt, fra mai 1931”.

”Og sa hadde du familieansvar?” – ”Nei, jeg ble gift etter jeg ble lensmann. Men jeg hadde treft ho Jenny på Ringsaker, så ho ble med derfra. Og så fortsatte jeg som lensmann inntil jeg gikk av for aldersgrensen, så det ble 40 år og vel så det”.

”Hvis du skulle si noe om eller gi et lite, stutt bilde av øyværing og tretlinger, kunne det være artig å høre hva det skulle bli”.

”Det er tydelig forskjell på øyværing og tretlinger. Ikke så å forstå at den ene er bedre enn de andre, men det er visse ulikheter som en legger merke til når en har drevet her en del år. Stort sett er de svært greie med å oppfylle sine forpliktelser. Jeg tror at alle øyværing visstnok er kjent for det, og det har aldri vært noen vanskeligheter for meg i forhold til bygdefolket i den tid jeg har vært lensmann.”

”Ja, men hva var den vesentlige forskjellen på øyværing og tretlinger etter ditt syn?” – ”Nei, jeg vet ikke riktig, det er vanskelig å si hva forskjellen består i, men det er tydelig det er noe forskjell. Øyværingene er kanskje noe roligere, litt mer liv på Tretten kanskje. Nei, jeg vet sannelig ikke hvordan jeg skal forklare det, men jeg har merka forskjell”.

”Og morsmålet er det en liten forskjell på når en kommer nord på Tretten og sør i Øyer?” – ”Ja, det er tydelig forskjell på dialekten. Jeg for min del må si jeg er ”målløs”. Men han sa jo det, Ivar Aasen også, om seg sjøl, så jeg er i godt selskap. Jeg hørte hede-marks-mål hjemme, jeg måtte bruke det vanlige riksmålet på gymnaset og i Oslo, og så vart det blanda med øyværing-målet, så det er et sammensurium, det jeg nå bruker”.

”Men det er vel ikke så ofte de har sagt at de ikke skjønner hva du sier?”

”Nei, jeg har aldri vært ute for det”.

”Jaja. Du husker du ein gong skreiv at du virka som ei Klara Klok her i Øyer?”

”Ja da, det var jo så at folk kom til meg og ville ha veiledning om forskjellige ting, kanskje mest i juridiske saker, men i mye annet og. De ville ha råd og veiledning, og jeg har jo vært i mange forskjellige situasjoner. Det var til og med en som ville jeg skulle hjelpe ham å skrive til ei jente han ville gifte seg med; han kunne ikke få til noe brev sjøl. Men det vart ikke så at jeg skrev noe bev den gangen. Jeg tillot meg å råde ham til å søke personlig kontakt med jenta. –Det gikk ikke bra, for det ble ikke noe mellom dem, og nå er han død”.

”Men du er ganske frisk igjen etter å ha vært syk?” – ”Ja, jeg har vært litt dårlig. Jeg fikk influensa etter at jeg slutta, og det ble litt etter-sykdom og-historier, så jeg er ikke lenger den karen jeg var. Men jeg er ikke så verst likevel”.

”Og nå driver du med diverse slag forretninger og hjelper folk med juridiske ting?”

”Jeg hadde jo advokatbevilling før jeg ble lensmann, og nå fornya jeg den for å få adgang til å drive med slikt. Det er nærmest derfor jeg bruker tittelen advokat, men jeg bruker den aldri mer enn akkurat det jeg er nødt til. Men på den måten har jeg lovlig adgang til å drive med forskjellig. Det blir vesentlig dokumentskriving og slikt, som det blir nokså mye av. Prosedyre og slikt vil jeg ikke blande meg borti, for jeg er kommet så ut av det. For de fleste advokater er dette rutinesaker, men for meg ville det bli tungvint å sette seg inn i alt igjen”.

”De blir sikkert glad, alle de som får deg til å skrive og hjelpe seg med slike gåter?”

”Ja, jeg har jo drevet med dokumentskriving og slikt før, så det har jeg fortsatt med. Det er greit å ha noe å gjøre”:

”Du nevnte ho Jenny, fru Huuse. Ho har vært med mye i det de kaller ”rikt arbeid” i bygda – saniteten, kvinneforening osv.” - ”Ja, ho var vel formann i Sanitetsforeningen i vel 25 år, tror jeg, så ho likte nok den virksomheten”.

Grete Holen Buhaug:

Trygve Holen, min far

Født 22.10.08 på Holen i Musdal.

Han var nr. 6 av i alt 9 barn. Foreldra, Gunda og Mathias Holen flytta frå Grorud og tok over garden i 1905. Oldemor Lisbeth hadde da vorti enkje for 2. gong. Eldste sonen hennar, Tobias, hadde gifta seg med enkja på Holsbakken og yngste sonen hennar var snikkar.

Trygve var heller ikkje odelsgut. Eldste broren, Simen, utdanna seg til sivilingeniør, men døydde i spanskesjuka 1919 (akkurat ferdig med utdanninga). Frå då av måtte Trygve vera med far sin i alt arbeid. Lære å bli gardbrukar. (Søstrene sa at han fekk betre mat enn dei andre).

Etter 7 år på Dulven skule + kveldsskule i Ourom var det slutt med skulegangen fordi foreldra ikkje torde å sende han ut på skule. Det trur eg var eit sagn for han heile livet. Utvegen var å vera aktiv på kveldstid. Han var med i Tretten ungdomslag som leiar, skreiv lagsavis, var med på skodespel og reiste på lagsturar bakpå lasteplanet til Gunnar Flåtåmo. Militærttenesta tok han i saniteten på Gardermoen.

Mor Olga, født Løken, og han gifta seg i 1935. Då tok dei over Holen. Dei fekk 3 born: Grete 1937, Torgunn 1947 og Rannveig 1949. Ho fekk skade i fødselen. "Vi har en liten søster, vi har en liten bror som er litt annerledes enn andre barn på jord". Det var tunge år for mor og far. I 1956 måtte dei ta den tunge avgerdelse og sende ho frå seg. Men så lenge dei levde, tok dei "vesle Rann-

veig" med i kveldsbønnene. Rannveig har det godt nå.

Far var det vi dag kaller "ein mjuk mann", Han var med på fødslene til oss tre søstrene. Det var uvanleg i den tida. Far var glad i born, så i mange år hadde han sundagsskule rundt om i heimane. Som gardbrukar hadde han og planar som vart sette ut i livet: Nydyrking på setra, skogsbilveg og Grønåsen hyttegrend. Han hadde sjølvsagt mange andre med på prosjekta.

Mor og far omkring 1970. Dei var ikkje redd for å vise kjensler. Foto: Grete Holen Buhaug.

Korleis kunne han orke dette, ha overskot? Foreldra mine var impulsive, fann på uvanlege ting, ofte seint på kvelden. Men far hadde lett for å slappe av, somna. Mor sa: "Han kan somna på ein kleshengar". Når mor vekte han, tok han ein trall. Var ikkje sur og trøytt. Han song mye. Skreiv songar og dikt til barnedåpar, bryllup og gebursdagar og hendingar. Han var "rimsmid". Songar og dikt kunne han utanat.

Så var det Historielaget. Kor mange telefonar, turar og arbeidstimar han brukte, kan ikkje reknast ut. Men mor satt heime og venta i lange timar. Samlinga i Vik var hjartebarneret hans. Men fleire andre var og med på arbeidet i Vik. Trygve dreiv i tillegg med registrering og fotografering av gamle buplassar.

Gamle ting kan vi sjå på, veta historia til dei og skriva om dei. Men kva med gamle menneske som sit inne med mykje kunnskap om livet og hendingane i kvardagen? Fyrste opptaket gjorde Trygve da Karl Oskar og eg gifta oss i 1960. (Eit søskenbarn ordna det). Litt seinare kjøpte far ein enkel bandopptakar. Den vart mye brukt. I fyrstninga når nokre av familien var samla, så til folk i bygda, men mest i grenda. Han hadde to vesker: "Sundagsskuleveska" og "Bandopptakarveska". Når far tok "Bandopptakarveska" visste

mor at han kunne bli lenge borte. Ja, ofte mykje lenger enn ho kunne tru. Han var mye på Pleieheimen og elles rundt i heimane. Det var ikkje noko perfekt opptaksstudio. Oftast var det på kjøkkenet eller i stova der arbeidet gjekk sin gang. Far var heller ingen rutinert intervjuar. Visste heller ikkje om "reglar for å ta opp". Han gjorde opptaka for å ta vare på det som folk hadde å fortelja.

Eg har lytta grundig og gjort notat frå alle banda 2 gonger. (For meg har det vori artig å lytte til opptaka frå familiesamlingar). Ofte har eg tenkt og sagt: "Dette må slektingane få høyre". Difor er eg glad for at bandsamlinga blir teken vare på.

Så lenge far levde, brukte han opptakaren eller skreiv ned noko historie om slekt eller ting. Siste kvelden hadde han skrivi om "Prestenkjesenga". Den senga har vi i stova på Holsbakken. Ved hjelp av slektstavla fann eg vegen ho har gått. 5. november 1991 somna far brått inn. Det siste han gjorde var å smile til mor.

Han hadde tru på det han heldt på med, hadde tru på at det skulle koma seinare slekter til nytte. "Den største gleda du kan ha, det er å gjera andre glad".

Grete Holen Buhaug

Nysetra / Hafjellet før og nå

Aasletthytta ble bygd i 1942 og var den første hytta i Hafjell. Byggmester Birger Opheim laftet den opp på gardsplassen hjemme på Aasletten. Tømmeret ble så kjørt opp og hytta bygd ferdig på seterlykkja på Nysetra. Under krigen ble den brukt bare privat, etter krigen også som utfartssted for turister som bodde på Aasletten.

På Nysetra var det seterdrift på alle setrene unntatt hos oss hvor det bare var 6 mål fjellgras som skulle under ljåen hvert år. Det var "gale" nok. Jeg fikk som 13-åring ljå med flott orv, en æresbevisning jeg gjerne kunne avstått fra. Primo august hvert år ble jeg medsendt som slipsteinsdrager og tilleggs-sklåttekar sammen med proff slåttekar. Vi skulle drive på i to dager, og da skulle graset helst være "panket" ned når broder Kristian kom kjørende med hest og høyrive og seg sjøl høyt på strå. Setervegen var i god stand, for setereierne møttes hver vår med hest og stuttkjerre til dugnad på Hundersetervegen, med base i Sandstulen. Veggen var god nok sjøl for den breie, digre høyriva på kresne hjul. Slåtteka-

rene skiftet, men Kristian Kjølgaard og Erik Lognseth husker jeg med stor glede. De holdt meg med sylkvass ljå og var bare snille og hyggelige. Kristian spurte stadig: "Ska' e' smette på'n åt de'?"

Han hadde et 50 år gammelt steinbryne, rundslitt lik en gulrot i begge ender, plassert i "brynkoppen" som hang i beltet. Bryning ha kjærkomne pauser i likhet med hyppig sliping på den store slipesteinen på nabosetra Kaldor. Kaldorslykkja var rene prærien, 20 mål ble det sagt. Under ljåslått gikk hardeste slåttekaren først, den nest flinkeste bakerst, og ungdommene måtte henge med i midten. Når jeg så 3-4 karer gå på rekke, var jeg glad jeg ikke gikk i midten på et slikt lag, men kunne tusle for meg sjøl i eget tempo.

Mor gledet seg hele året til slåttonnuka på Nysetra, for hun hadde vært budeie på Haug på Sjøsetra som ungjente, og gjenopplevde nok stemningen hver kveld når kua til Kaldor og Opheim ble lokket inn til melking. Hun var venninne med Lisbet Kaldor som hadde seterhus og buskap nederst på setra. Jeg måtte være med som følge når mor besøkte henne, for ofte streifet det hester eller en okse rundt på setra om kvelden. Vi hadde faktisk med oss ei gammel "kråksmelle" som vi kunne bruke om okse eller hest ble for nærgående.

Lærer Musdalslien var med på slåttonna hjemme, også noen år på fjellet. Hans fine Citroën var tatt av tyskerne, men han var en av de første i Øyer som kjøpte bil etter krigen, en Ford Anglia. Den liknet drosjene i London – en liten, firkantet svart bil. Far Theodor fant ut at i stedet for å bruke melkebil skul-

le fire utvalgte - mor, far, Musdalslien og jeg - kjøre med Anglia'en til Nysetra på slåttonn. Overlesset med utstyr og tunge passasjerer kokte bilen allerede før vi var kommet til Ner-mo. I Langbakken ovenfor "Dølda" streiket den totalt og måtte ha hvilepause, mens minstemann fløy lange veger for å finne en bekk slik at bilen kunne få påfyll. Reservekanna inneholdt bensin, ikke vann.

Høyet ble hentet med hest og slede midt på vinteren. Etter krigen klarte som regel Aksel Strangstad å få hele avlinga på en stor lastebil med høye karmar. Aksel kjørte også melkebilen som var et kjært transportmiddel. Folk satt på melkespann og skranglet seg lett-vint til fjells istedenfor å gå. Aksel hadde ei overnattingsbu i bakken syd for setra til Per Solberg.

Aasletthytta (954 m.o.h) lå flott til i bakkant av Haffjellet.

Far Theodor hadde bygd hytta, og den skulle innvies. Han og tre venner dro faktisk med hest og slede opp på hytta en tur den første vinteren. Ski hadde de ikke med, men innvielse skulle det være.

Jeg ble den sikreste bruker av hytta om vinteren fra 1942 – 1960 fordi jeg var glad i å gå på ski. I vinterferier og påsker var jeg alltid på plass sammen med venner. Helge Rindal fra Vingrom, Trygve Aronsveen og jeg var av de første vinterferieturister i Hafjell. Ingen øyværinger ellers fant på å legge seg til på Nysetra i kalde februar. Det gjorde bare skolegutter som ville nyte den totale frihet borte

fra hjem og skole. I vinterferien i februar var det ingen løyper og ofte mye snø, slik at skiaktivitetene begrenset seg til litt slalåm i bakken syd for hytta. Men i påska startet skituren på Nysetra med perfekt utgangspunkt i det nordre/vestre hjørnet slik at vi gikk med sola i ansiktet hele dagen. Standardturen var Nysetra-Pellestova-Løvsåsen-Sjussjøen-Nordseter-Neversfjellet – hematt. Vinddraget nordfra Rondane gjorde at det alltid var hardt føre slik at en kunne gå hvor en ville. Det høres langt ut, men jeg hadde brede slalåmski med stålkanter. Disse "braut" aldri, de gikk liksom av seg sjøl. På Snørvillen så jeg en gang en spinkel, spenstig kar på smale ski. Det var første gang tenåringen så en skikkelig nymoderne langrennsløper. I dag, 60 år etter, flommer det over med skiutstyr.

I 1939 var det alpint studentermesterskap i Hafjell-løypa. Jeg husker at det stod parkert tett med biler på Aronsvee-jordet. På Aasletten bodde det folk fra Tyskland og Sveits. De satte holker av reinskinn på skiene slik at de "stod på" når de gikk oppoverbakke. De klar-te neppe mer enn to treningsturer pr. dag, for det tok to timer å gå opp. Jeg var som 8-åring stolt over å kunne uttale navnet til vinneren av dameklassen.

1. premievinner Margareta Shad.

Renndagen stod jeg på nordsida av løypa ved Kaldor. Øverbygdsvegen ville ikke øyværingerne stenge, derfor måtte løperne hoppe over den. Det var bygd opp en hopplignende

høy snøkant på øversida av vegen frir de satset for så å suse 25 m ned i Kaldorsjordet. Under rennet var løypa åpnet sydover slik at det ble en bredere åpning ned til mål. Rett ned var det et farefullt nåløye i bunnen av Kaldorsjordet.

To andre deltagere i 1939. Navna er ukjente.

Vi hadde to karer i Øyer som etter krigen kjørte utfor - Johs Opheim og min gode kamerat i 7 år på Solvang: Erling Berge. Vi satt på samme 2-mannspult i alle år. Johs og Erling var fenomenalt gode på ski. Om de deltok i renn husker jeg ikke, men de var gode nok til å konkurrere med hvem som helst.

Slalåmski hadde jeg, men turte aldri å kjøre Kaldorsjordet. Det var kanskje ikke så rart, for i 1945/50-åra var det i bunnen av jordet en bekk som "kjøva" om vinteren slik at det oppstod ei skikkelig ruglete isflate. Tor Kaldor nekta å fjerne annet enn leet slik at man måtte treffe "le-åpningen" for ikke å havne på glattisen på venstre eller i steingarden på høyre side.

Alle snakket i alle år om hvor fint det var i Hafjell. Riktignok var øverste delen av løypa litt for slak og flat, men nederste delen var bratt nok Snøen tinte for tidlig ved Råbøl, det var en bakdel, men etter hvert kom snøkanonene, og da var det problemet løst. Likevel var det først på slutten av 1980 åra at det ble fart i arbeidet med å bygge ut løypa og da til OL i 1994. Bygging av hytter og fritidshus tok helt av, utenbygds investorer fikk boltre seg

omtrent som de ville. Det var bare ett skikkelig tomteområde, nemlig Kringelåsen. Birger Opheim bygde første hytta der på drømmetomta. I 1990 åra ble den solgt, revet og erstattet med et hyttekompleks som ifølge avisene ble solgt for 16 millioner norske kroner. Min bror Albert ville bygd hotell i Kringelåsen i 1950-60-åra, men det ble det ikke noe av, han hadde nok med å drive Hornsjø Høyfjellshotell. Isteden ble det i 1990-åra strødd hytter og leilighetsbygg utover i lia. Leilighetene synes å være medtatt bare etter 10-15 år. Det toppet seg da det rundt år 2000 var en utbygger som ville bygge et lite hotell på det som nå kalles "Snuen". Det riktige navnet fra gammelt av er "Utsikta" eller Utsikt'n". Heldigvis ble ikke dette flotte utsiktspunktet ødelagt. Når vi bodde på Nysetra i gamle dager, var det en fin spasertur bort på "Utsikta" om kvelden. Om vinteren endte ofte skituren nedover fra Varden der, før vi gikk hjem.

Nysetra og Hafjellet var ei setergrend, brukt som tilleggsjord og beite for noen gardar i Sørbygda med jordbruk som næringsgrunnlag. Forandringen de siste 50 år er enorm. Seterdrifta har opphørt, og området utbyggt med moderne skianlegg, heiser og alle slags trenings- og fritidstilbud for barn, ungdom og voksne

Der det før var Statsallmenning og tabu for vanlige folk å sette opp hytter er det nå gitt tomter til leilighetsbygg som skal etterlikne gammel byggestil. Yngre generasjoner vil

ha samme bostandard som hjemme. Den gamle innstilling at hytta skulle være et fristed med primitiv livsførsel, ved- og vannbæring, dessuten ikke for fin men i pakt med naturen, synes å forsvinne. Om leiligheter i tømmer, glass og betong gir samme rekreasjon er etter mitt syn tvilsomt. Kanskje blir det mye stress pga økonomi, status, naboer tett innpå osv.

Om leiligheter i fjellet godkjennes som helårsboliger, kan det vel også bli en lei utgiftspost for kommunen.

Men - det går ikke an å leve i "gammeldågåverd'n" som de sa i Øyer. Derfor får vi håpe at utviklingen er til det gode, og bare ønske kommune, hytteeiere og utbyggere lykke til.

Hafjellveteraner ser tilbake

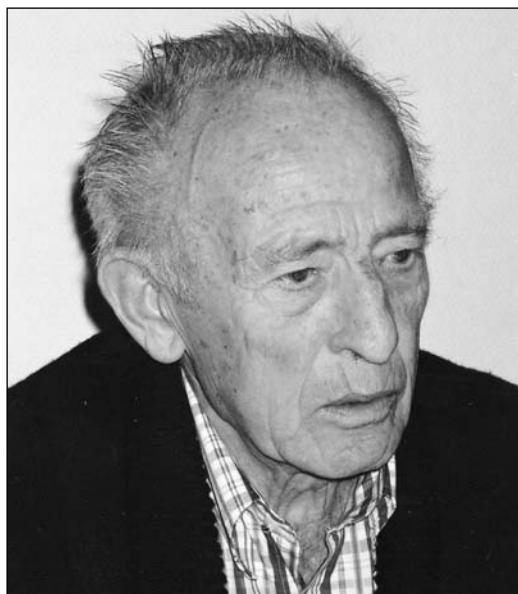
To navn nevnes alltid når det snakkes om alpinsport i Øyer. I bokform finner vi dem i "Historien om Hafjell av Stein B. Olsen som utkom i 2005 og også her i boka i Sigurd Wedums minner fra Hafjell og Nysetra. Erling Berge og Johannes Opheim.

Utviklingen, det være seg innen anlegg, utstyr, ferdigheter og allmenn interesse, har vært svært stor siden Erling og Johs. begynte med alpint. Hva tenker de i dag om dette og om sin egen karriere? To trauste karer, begge 1931-modeller og bestefedre, setter seg til rette i sofaen og forteller. Om det ser ut som om det er bare én av dem som snakker, er det fordi de er svært samstemte – slik de har vært det siden deres spede begynnelse som alpinister.

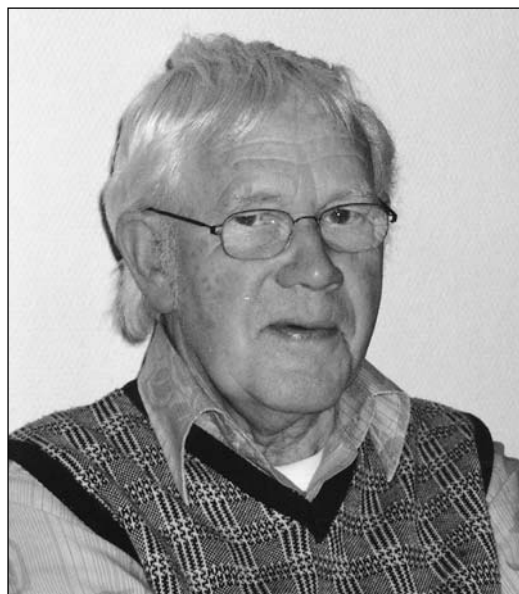
"I 1939 var Norge tildelt de akademiske vinterleker. De skulle gå i Trondheim, men

Lillehammer kom inn som reservearrangør. Da byens anlegg viste seg for lite utfordrende, ble det tatt initiativ i Øyer til løype nedover fra Hafjelltoppen, og rennet havnet der. Dette vakte stor interesse hos skiglade "gutt-kjibber", selve rennet naturligvis, men ikke bare farten og skiferdighetene. Miljøet, språka som vi ikke forstod noe av og oppfattet som "rare" – alt sammen var som en duft fra en annen og stor verden, og vi sugde det til oss. Slik ble gnisten tent i oss begge".

"Løypa gikk helt til topps, og den måtte

Erling Berge. Foto: Johan Rybakken.

Birger Opheim, Foto: Johan Rybakken.

trakkes. Bygdefolk møtte opp nede ved gamlemelskolen og trakk sidelengs. Alle sammen, også vi, hadde det utstyr som var vanlig på den tid – treski og de klær en ellers brukte om vinteren. Bindingene husker vi ikke lenger, men med tida fikk vi Kandahar-bindinger, og klærne ble strekkbukse og genser.”

”Penger å kjøpe mer avansert utstyr for, hadde få i den tida”, sier Erling. ”Jeg fikk mine første slalåmski gjennom hybelverten min på Lillehammer, Martin Lilleengen, som var arbeidsformann på Madshus. Å få tak i slike ski var store greier, og jeg har det skiparet enda”. Johannes fikk sine første slalåmski med stållanker av møbelsnekker Bjørn Berg.

”Vi var så bitt av basillen at vi trente mest

hver eneste dag. Mange mer voksne var også svært ivrige. For eksempel var Johannes Råbøl ofte var med oss. Det var forresten ikke bare ”vi i Hafjell-løypa” som var ivrige: Borti Søbygda ble det også trakka løype, nedover Lauvlijordet og til Ile. Her drev karer som Olav Ihle, Arne Ilhaugen og Høybyguttene. Det vi alle ville, var å kjøre utfor forrest mulig. Slalåm var bortimot ”gresk” for oss”.

”Under krigen ville tyskerne trekke opp løype. De satte inn militære, visstnok flere hundre mann. Vi guttene sprang der hele dagen og blanda oss med dem”.

Johannes forteller: ”Vi trakka forresten til topps selv på vei hjem fra skolen. – Når vi så kom til Snuen, kunne Erling rope ”Først til

Erling Berge, Birger Opheim og Bjørn Engh. I privat eie.

Aasletten” og fare av gårde nedover igjen. Skolevegen tok nok tid på den måten. Men jeg tror vi kan si at det stort sett var vi som på denne måten holdt løypa oppe om vinteren”.

”Vi var sammen så å si hver dag, og løypa vi gikk fra Oppheim og Berge ble ”fast som fjell”. Det var forresten ganske skummelt å gå der alene i mørke skogen om kvelden. Da ser en gjerne mye rart”, minnes de. Og begge understreker at de hadde full oppbacking hjemme. Fedrene var sportsinteresserte og fulgte med dem. Mødrene kunne kanskje bli litt engstelige, i alle fall dersom de så guttene i aksjon, men – det gjorde de jo ikke.

”Trener og organisert alpinidrett – nei, dit var det enda langt. Skisport i Øyer på den tid var langrenn og hopp, det, vet du. Vi lærte etter hvert som vi drev på. Likevel vil vi si at lærer Bjørn Engh fra Lillehammer var vår første trener. Han var svært ivrig, virkelig en ildsjel. Han pleide å komme med buss til Øyer om morgenen og tok toget til byen igjen om kvelden. Av og til overnatta han på Råbøl. Han var skikkelig god og et ordentlig ”råskinn”. Det hendte vi ikke riktig torde se hvor det ble av ham når han satte utfor. Men det var den undervisningen vi fikk, og vi lærte mye av ham”.

Erling som hadde hybel på Lillehammer, kom etter hvert med i alpinmiljøet der - tren-te sammen med lillehamringene og fikk av og til tilbud om å delta i konkurranse. ”Av renn husker jeg et kretsrenn i Lom en gang og et renn på Fagernes. Til Fagernes skulle Andreas Bjørge kjøre oss. Han kom så sent at vi ikke rakk besiktigelse av løypa. Likevel ble jeg nr. 2, etter Svein Bye fra Lillehammer, og det var stort”, sier Erling.

Stort var det også å være med Lillehammer Skiklubb på renn i Sverige, antagelig i vennskapsby-sammenheng. ”Det var rasjonering i Norge da, og jeg skulle prøve å få med litt sukker hjem. Sukkeret ble kjøpt i tykk papirpose med hank. Ved grensa rådet noen oss til

å gjemme unna hvis vi hadde noe vi kunne bli tatt for. Jeg trådte da posehanken inn på ek-sospotta, for sukkeret ville jeg ha med hjem. Det gikk bra, for vi ble ikke stoppa heller”, forteller Erling.

”I 1949 var det NM i kombinert i Øyer, dvs. utfor skulle gå her og slalåm på Bergejordet på Lillehammer. Vi var stadig like lite befarne i slalåm, ikke hadde vi erfaring og ikke utstyr. Løyper ble fortsatt trakka og var dermed mye løsere enn dagens preparerte. Særlig ble de fort oppkjørt og løse i svingene slik at skiene grov seg ned. Jo da, vi kom da i mål, men hvor langt uti det ble, har vi nok glemt”.

Det de ikke har glemt, er hvor artig det var. Og interessen er like stor i dag, forsikrer de. De er pensjonister på heltid selv om den ene nok snekrer litt og den andre skrur litt av og til, De har god tid til å følge med. Et lite sukk slipper likevel fram i ny og ne: Tenk om vi hadde hatt dagens muligheter! ”For det må nå være langt enklere i dag” tror Erling: ”Tenk bare på løypene – preparerte og aldeles frie for ljustubb, tre helt inntil og skigarder med smale le en måtte råke og gjerdestaur som stod som spyd imot deg...”

I senere år har de fulgt godt med på utvikling og utbygging i Hafjell. Trodde de noen gang i aktive år at det skulle bli slik det er blitt?

”Vi hørte jo stadig om planer og vyer, men de døde gjerne bort. At det skulle utvikle seg som det har gjort, hadde vi nok mindre tro på. Det som er skjedd på alpinfronten, er helt i orden, men den har ført med seg så mye. Sørbygda er ikke til å kjenne igjen” avslutter de med et nytt sukk.

Johannes ga seg da han skulle i det militære. Erling som ble fritatt, sluttet omtrent samtidig. Etterpå fortsatte de sammen av og til på andre felt. De var bl.a. med Birger Oppheim og tømret misjonshus i Sørbygda og seterhus på Mosetra.

Ola T. Rybakken:

Om garden Viken på 16- og 1700-talet - og eitt og anna frå Øyerbygda i samtida

Alle som er lokalkjente på vestsida i Øyer, veit at gardstunet og dei fleste husa på garden Viken ligg øvst på eigedomen, heilt innåt tregrensa i Viklia. Der har garden lege i meir enn 200 år. Opphaveleg – og som gardsnamnet fortel – låg garden heilt nede ved elva, ved den vika som nå er kalla Langlykkjevika, og berre eit steinkast nedafør den utgamle tjodvegen, folkevegen på vestsida av elva. Heilt fram til år 1953 var denne vegen den einaste ferdselsåra på vestsida, men fekk da avløysing av nyvegen.

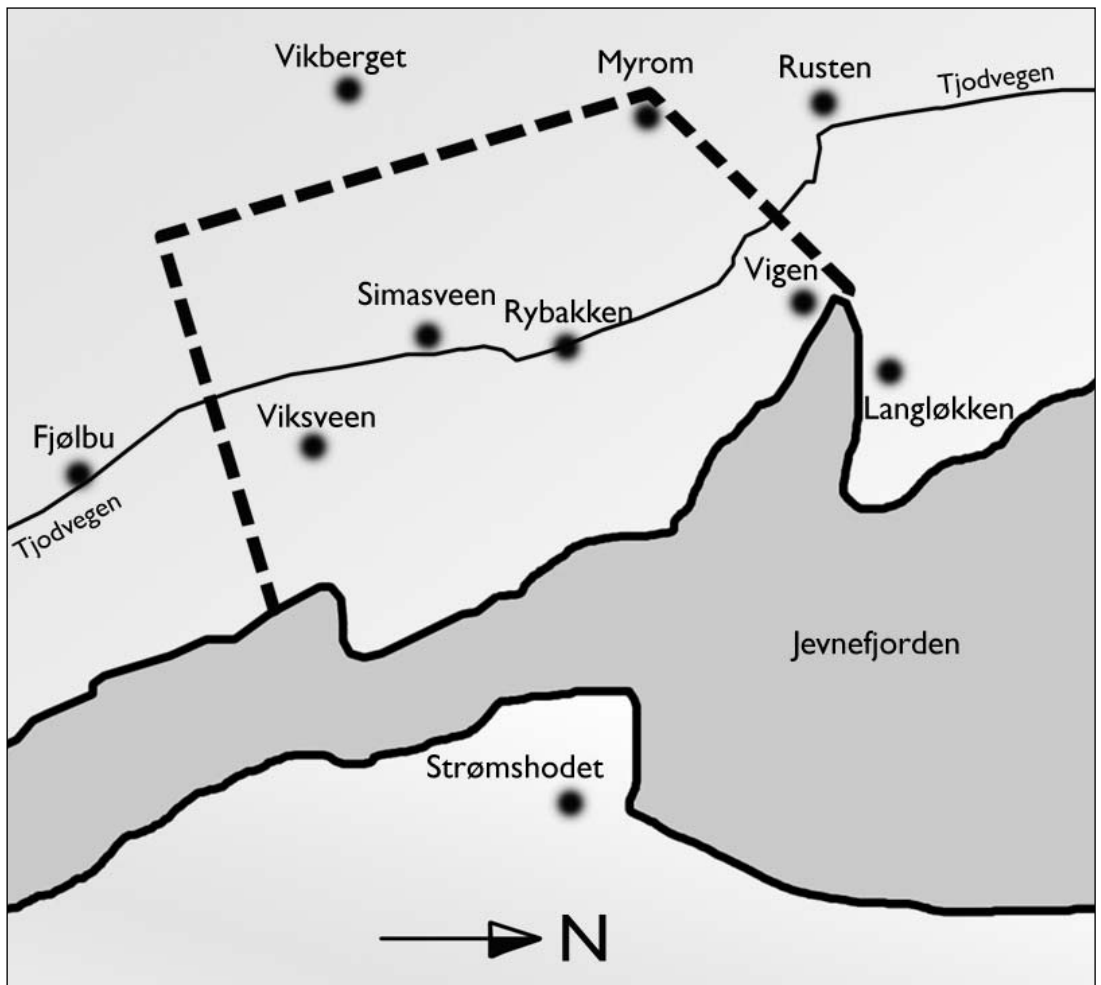
Fyrste gongen vi finn Viken nemnt er i ei ”kvægskat”-liste frå 1658. Da er garden kalla Støruigen (storrvika), og brukaren den gongen heitte Torger Støruigen. Dette namnet på garden er ikkje brukt seinare. Da er gardsnamnet *Viken* skrive på dansk slik som skriftspråket var den gongen: *Vigen, Viigen, Wigen*, eller enda grommere *Wuichen*. Men på bygdemålet, talemålet, sikkert berre *Vika*. Men attende til ”kvægskat”-lista. I den er alle gardane av ein viss storleik i Øyer og Tretten med. På vestsida i Øyer er desse gardane med: Lågårud, Kolbu, Lien, Flatstulen, Strøm, - og åleine lengst sør: Viken – eller *Støruigen* som det da var skrive. Garden hadde da fire kyr, ei geit og tre sauer, og dei hadde ein hest – ei merr. Dette var om lag like mange dyr som dei andre gardane på vestsida hadde. Ingen av dei hadde gris.

På 1700-talet vart dei same gardane skyldsette, og nå er også garden Sundby kome med. Strøm var størst med 1 hud i skyld, Viken hadde 8 skinn, Sundby 4 skinn, og alle dei andre på vestsida hadde 3 skinn kvar.

Viken-folket på 16- og 1700-talet

Etter meir enn 300 år finst det ingen munnlege overleveringar att om folket som dreiv og budde på garden. Det meste av det som kjem her, er henta frå dei gamle kyrkjebøkene for Øyer. Men der er det også fleire ”hol”; ofte skuldast det manglande innføring – heilt eller delvis. Men det som er plukka fram, kjem her. Den første brukaren i Viken, Torger Støruigen, er alt nemnt. Om han var den aller første, er usikkert. Han er ikkje å finne i kyrkjeboka som tek til i 1671, men han er nemnt i ”kvægskat”-lista i 1658. Fjorten år seinare, på første sida i den eldste kyrkjeboka, finn vi ein ny Viken-brukar, Bjørn Vigen. Han har da hatt eit tvillingpar, Laurs og Gurro, til dåpen. Den same Bjørn er nemnt seinare også. Han har da to søner til dåpen, Ole i 1675 og Tosten i 1678. Det kan sjå ut til at det var berre mannfolka som fekk born den tida, mødrene er ikkje nemnde.

Det var den unge Fridrich Monrath (f. 1648) som var prest i Øyer og Tretten på den tida. I kyrkjeboka for 1682 står det noko

Kartskisse over garden Viken på 16-1700-tallet. Tegning Trond Rybakken.

interessant som har med Viken å gjera. I lista over "Troloffvede" skriv presten den 12. mars slik: *Berdon og Marit Wigen paa min bekostning.*

Her er det to handlingar som ein kan undrast over i vår tid. Først dette at truloving var påboden og var ei kyrkjeleg handling ein måtte ha for å kunne gifte seg. Berre adelsfolk kunne sleppe kyrkjeleg truloving. Det andre uttrykket var "paa min bekostning". Den tida hadde ikkje presten fast løn. Han levde av den avkastninga som prestegarden gav, og slike kyrkjelege handlingar som dåp, truloving, giftermål og "likprædiken" måtte det betalast for.

Tor Ile fortel om dette i Bygdeboka: "I 1679 døydde foreldra til Guttorm Kaldor, Ingebjørg og Anders, berre med ein månads mellomrom. Da måtte sonen Guttorm ut med to kyr til presten for dei to "likpreikene." Eg har sett etter i "kvægskat"-lista for 1658 kor mange kyr dei hadde på Kaldor da. "Anders Kalloer" hadde fem kyr. Dyretalet hadde neppe endra seg så mye på desse åra. Det var seks andre dødsfall det året, men det er ikkje sikkert alle kosta på "ligprædiken".

Attende til garden Viken og presten Friedrich Monrath. Den 14 mai 1682 skriv presten i kyrkjeboka i lista over "Egteviede": *Give-*

de jeg Berdon og Marit Wigenes Brøllups Bekostning. Dette må tolkast som at dei slapp å betale for brurevigselen akkurat som dei slapp å betale for trulovinga. Vi får snart greie på årsaka til at presten var så raus mot Viken-folket. I august same året fekk dei nygifte ei dotter som vart kalla Marit etter mor si. Tretten år seinare døyr Berdon. Da skriv presten i lista over *"Begravne"*: *Berdon Olson Wigen, 62 aar g., min gamle tro tjener, erlig og stille danemand."*

Det var ikkje alle døde som fekk slik fint ettermæle. Da brukaren på Strøm er død, skriv han berre: *"En vanskelig Mand"*. Men den verste attesta fekk likevel naboen til presten, Erik Moshus. Da han døydde i 1692, 29 år gammal, skriv presten: *"Gud være loffvet som lod ham dø, ti han var et skiødesløs og ont menneske, hans lige mod Presten aldrig fundet i løgn og fortred."*

Etter at Berdon døydde, måtte truleg enka og dottera ta seg av garden som best dei kunne. Men i året 1703 fyller Marit 20 år, - og ho har fått seg kjærast frå Midtbygda. Han heiter Haldor Larsen Refvolden (nå Solheim) – og det gjekk ikkje lang tid før det vart bryllup. Brurevigselen gjekk føre seg i den gamle stavkyrkja som stod på same tomte som kyrkja nå. Nå hadde sonen Christian Wolfgang Monrath teke over embetet etter far sin og stod for vigselen. Berre tre månader seinare er Vik-folket i same kyrkja med eit dåpsbarn, ein gut som fekk namnet Berdon etter morfaren. (Meir om Berdon kjem sist i denne artikkelen.)

Før vi går vidare med å fortelja om Viken og folket der, skal vi gå litt inn på lokalhistoria i samtida. Vi er midt i "dansketid" eller "firehundreårsnatta" som den også i ettertid er kalla. Nå er det krig att, berre 40 år etter den førre, med Danmark-Norge på eine sida og Sverige på andre, ein krig som kom til å vara i 20 år og som i historia er kalla "Tjugeårskrigen" eller "den store nordiske krigen"

(1700-1720). Store tyngsler var lagt på folket. Gardane vart tvinga og tyna på mange vis. Dei skulle setja opp "vetar" i kvar bygd, betre kjent for oss som vardar, og der skulle det vera vakt heile tida. Som kjent var det to vetar her – på Råbølshauga og på Stalbergkampa eller Vard'kampa. Gardane var også pålagde å ruste ut soldatar som skulle ut i teneste: uniform, gevær og mat. Gardane var delte inn i "legder", t.d. skulle to "fullgardar" ruste ut ein soldat. Attåt dette skulle gardane syte for kjøtt og mjøl og halde transport, anten til Eidsvoll vinterstid, eller til Vingnes i Fåberg sommars tid. Og dei hadde nok rorskarar til transport nedover heile Mjøsa.

Alt på 1700-talet var hovudvegen gjennom dalen såpass utbetra at den for det meste var dårleg kjøreveg. Somme gardar hadde plikt til å skygge farande folk – ofte embetsmenn som for nord- og sørover mellom Kristiania og Trondhjem. Denne skyssplikta vart ei stor plage, ikkje minst i ufredstider. Det var ikkje alltid lett å skilje "klienten fra hveten". Det var kjeltringar den tida og. Men vi skal slutte av denne bolken med at kongelege fleire gonger reiste gjennom dalen, slik også under Tjugeårskrigen.

I juni 1704 kom Fredrik IV frå Trondhjem, etter å ha fore Vestlandet nordover om Bergen og Trondhjem. Det er ingen tradisjon att som fortel om da kongen for gjennom dalen og Øyer. Det var nok sendt bod føreåt får vi tru, slik at veggen var skikkeleg framkomleg. Den tida var det også gardane som skulle halde vegane skikkeleg i stand. Kvar gard hadde si "rode" å halde orden på. Ein rodemeister hadde oppsyn. Ein gong i blant rei han midt etter veggen. Han hadde ei stong så lang som veggbreidda skulle vera. På kvar ende av stonga hadde han ei stor vidjespenning. Under inspeksjonen heldt han stonga tvers over hesteryggen, - og tok vidjespenninga borti tre eller greiner, var det korreks å få.

Sida vi her fortel om garden Viken, kan

Infanterikorporal fra 1773

det nemnast at dei frå gammalt hadde si vegrode øvst i Haugsgutua. Gardane på vestsida av elva hadde veghaldet frå sundstaden i Nothusvika sør for Jevne, og opp til kyrkja. Kristian V rei da han for gjennom dalen i 1685, men Fredrik IV brukte karjol da han gjorde turen i 1704 – står det i bygdeboka. Den nye vegen må ha komme i mellomtida. Av ei vitneutsegn i ei rettssak i grenselandet mellom Tretten og Fåvang fyrst på 1700-talet, går det fram at det var vegarbeid på nyvegen i 1687.

Det var nok meir pomp og prakt under reisa til kong Fredrik enn da kong Kristian

reiste 19 år før, er det fortalt. Følgjet til kong Fredrik var på om lag 50 mann, og mellom desse var dei fremste militære: generaladmiral Ulrik Kristian Gyldenløve, generalfeltmarskalk Wedel, hoff-folk og embetsmenn. Foremålet med reisa var først og fremst å inispisere festningane og militære anlegg og avdelingar.

Nye eigarar i Viken

Om våren 1751 dør den tidlegare brukaren, Haldor Larsen, 64 år. Han må truleg ha vore føderådsmann i fleire år ettersom ein alt i 1733 finn ein gardbrukar som heiter Peder Viken. Peder var født på Moshus i 1704, og foreldra heitte Amund og Anne Moshus. Anne var født Botrud, og sonen Peder vart gift med Sigrid Olsdotter som var frå Bagstad. Dei fekk fleire born, og mellom dei ein gut som fekk namnet Amund etter farfaren. Han var født i 1755 og gifta seg våren 1787 med Dorthe Siversdtr. Kolbu. Ho var født i mai 1764. Desse to skulle bli dei siste brukarane på den gamle garden medan husa framleis stod ved "Storrvika".

Storofsen og garden Viken

År om anna hadde flom i elva vore noko Vikenfolket kunne leva med, men det var før Stor-Ofsen sist i juli 1789, den største naturkatastrofa som har ramma Gudbrandsdalen i historisk tid, og da serleg bygdene Vågå og Fron. Til saman i desse to bygdene omkom 44 menneske og 546 husdyr. Berre i Fron vart om lag 1100 mål jord heilt eller delvis øydelagt. Totalt vart mange tusen mål jord nedover dalen heilt - eller for mange år, øydelagt. Øyer og Tretten var dei bygdene her i dalen som slapp lettast frå flommen.

I februar 1790 vart lagretten sett på lensmannsgarden Jevne for å halde avtaksforretning over flomskader i Øyer. Her tek vi berre med skadetakst for garden Wiggen:

Matr. No. 48. Eier Amund Pedersen, Skyld 8 skind. Ved oversvømmelse blev 3 mål åker al-

Medalje preget til kong Frederik IVs reise til Norge i 1704. Fra Norges Historie, Aschehoug Forlag 1911.

deles ødelagt, og 10 mål ødelagt for 3 år. Tre hus ble tatt av flommen. Skadetaksten for Viken er satt til 145 riksdaler. Skattetaksten satt ned med 33 riksdaler. ("I gamle fotefar" for 1989 har meir om skadene i Øyer og Tretten.)

Garden Viken blir flytt frå vika

Etter flomkatastrofen tok folket i Viken ei viktig avgjerd – husa på garden måtte flyttast. Det har vore fortalt at dei flytte garden høgt opp i lia, og seinare ned til staden der den ligg nå. Dette er nok berre ei halv sanning. Plassen Vikberget var nok helst berre ein buplass for Amund og familien så lenge dei dreiv med flytting til den nye gards-plassen. Det var lugomt for sjølve gardsfolket å bu så nær byggeplassen. Det var ikkje snøgt gjort å flytte alle husa, og somme måtte byggjast nytt, t.d. steinfjøset. Alt måtte gjerast ved sida av gardsarbeidet. Kan hende gjekk arbeidet med flyttinga over både eitt og fleire år, alt var ikkje like nødvendig. På ein stor takbjelke i stua i Viken, er det innskore ei tekst på ein svært vakker måte: *Wiigen den 9. May 1803 er denne Stue Repareret.*

Frå folketeljinga 1. februar 1801

No. 70 Wiigen:

Amund Pedersen	Husbonde 46 år
Dordi Siversdatter	Husmoder 36 år
Sigrid Amundsdatter	deres Datter 12 år
Anne Amundsdatter	Mandens Datter 21 år
Guro Pedersdatter	Husbondens Søster 52 år
Sigrid Olsdatter	Husbondens Moder 91 år

På husmannsplassen Myrom og tre andre buplassar som hørte Viken til, budde det i alt 16 menneske.

Garden Viken på 1900-tallet.

Rett om Midtlien/Berdonslien

På 1700-talet vart det rydda og bygd små plassar, "hemer" som dei vart kalla på bygde-målet. På vestsida kom det opp ein fire-fem slike, ein av desse var Berdonslia – som i daglegtalet feilaktig vart kalla "Bæromslia". Han som rydda og bygde heimen, kalla staden for Midtlien, og han tok det til etternamn. Mannen heitte Berdon og var født i Viken i februar 1704. Foreldre var Haldor Larsen, født Refvolden (nå Solheim) og Marit Berdonsdatter Viken. Berdon Midtlien døydde i februar 1775. Han vart 70 år og 3 veker, står det i kyrkjeboka.

Som på dei andre heimane på vestsida er nå husa borte, berre murar står att, men Berdonslia (Midtlien) hadde seter høgt oppe i lia. Og den står der framleis – Berdonslisetra – eit synleg minne om opphavsmannen, som døydde for om lag 200 år sida. Både plassen og setra hører nå nordre Nymoen til. Folket der er etterkomarar av bureisaren, Berdon Haldorsen Midtlien.

Fra historia om Nistun Nordigard

Liesgardene. Opplysningr ved og foto i Ole O. Lies eie. År ukjent.

Nederst til høgre: Smie, fjøs, stabbur, hovedbygning og eldhus i Nistun Lie. Stort våningshus på kulen ovenfor Nistuner hovedbygningen på Nordigard Lie. Låven til denne femte Lisgarden ligger att og fram bak eldhuset i Nistun og fjøset mellom denne og hovedbygningen. Stallen ligger til venstre, bak låven. Denne garden er borte. Arvingen ble i sin tid gift til Bergum. Da Syverine flyttet fra, ble husa tatt ned og jord og skog fordelt. Bygningen ble senere Elvebakken, pinsemenghetens hus ved dav. E6 sør for nåv. Bergstad.

Våningshuset i midten med hvite karmar er hovedhuset i Nistun Nordigard. Stallen ligger til venstre foran det og låven foran den igjen. Fjøset, gammelstugua og et stabbur bak.

Oppe til venstre er stabburet til Oppigard

Lie. Fjøset att og fram, låve, stall og hovedbygning. Vassoppkomma ligger omtrent rett bak husa på Nistun Nordigard på bildet.

Eldhuset til Oppistun Lie ligger bak hovedbygningen på Nordigard Lie og hovedbygningen sør for denne. Fjøs, s tall o.a. i Oppistun Lie vises ikke på bildet.

Dav. nördre del av hovedbygningen i Oppigard Lie ble før brannen tatt ned og flyttet opp til Vårli, til føderådsbygning. I Oppigard hadde de tømret ny hovedbygning som i følge det som sies, stod i bare 14 dager før den brant. Etter brannen ble bygningen på Vårli hentet tilbake så de fikk tak over hodet. En annen del av det som nå var våningshus i Oppigard, skal ha kommet fra Kramprud. Oppigard og Oppistun fikk tak i den, tok den ned og flyttet den og delte den mellom seg.

Hele Lisgrenda på ett hus nær brant ned, i 1810 eller der omkring. Dette er det fortalt om i "I gamle fotefar" av 2004.

Jo da, det heter sikkert "...stuen", men jeg har valgt å bruke navnet slik det brukes i daglig tale. Ikke er det hele historien til Nistun Nordigard heller. Det er bare historien om to familier som ble "integreerte lissinger" og om noen av dem de fikk med å gjøre:

Vi begynner med Harald Rosenberg som kom fra Østsinni i Nordre Land. Hvordan han havnet i Øyer, er ikke sikkert, men det er antydnet at han oppdaget at Nistun Nordigard var til salgs da han var på disse kanter i forbindelse med kjøp eller salg av hest. Han var i alle fall hestekar, visstnok med spesiell forkjærlighet for fjording.

Harald Rosenberg kjøpte garden og drev der. Noen sønn hadde han ikke, men to døtre, Marit og Ellen. Ellen var født sist på 1890-tallet. Begge disse fant seg livsledsagere i Liesgrenda. Ellen ble gift med Kristian Lissveen – eller Lyusveen som var brukt i alle fall før. De fikk også to døtre, Johanne og Nelly, som ble gift med hver sin Lien-bror. Nelly lever enda og har bidratt med opplysninger om familien sin, hennes sønn Hans Kristian likeså.

Harald Rosenberg var en stor og svært sterk kar. Det fortelles at en gang da han var med på å kjøre tømmer fra skogen ovenfor Ensby, ble lasset i største laget. "Det itte Blakken dræg, det dræg e", sa han. En annen gang skulle det kjøres takstein over Øyerbrua, visstnok til Neremo. Sledaføret ble etter hvert dårlig, særlig på brua, så lassene kunne sette seg fast. Ole Lie kjørte med store, sterke hester, men – der stod lasset. Da flirte Rosenberg ertende: "Ska e speinne for fjordingen åt de' gut?"

Marit Rosenberg ble gift med Laurits Brattli. Det var en barnerik familie som, pus-sig nok, ser ut til å være vant med barneføds-

ler i november. Karl Stensrud opplyser at mora het Kristine Galtrud og var født i 1867 mens faren, Lars, var født i 1865. Han var i sin tid også forpakter hos borgermester Berner på Haugen. Barna deres var

Laurits, født	16.11.1881
Ole	19.11.1883
	- kalte seg Ole Riseng
Karen	7.1.1886
	- gift Stensrud
Kjersti	19.11.1888
	- gift Torgersen
Ingeborg	21.11.1889
	- gift Svingen
Kristian	28.5.1895
Berte	29.3.1896
	- gift Rynning, Lillehammer
Oskar	27.4.1899.

Da Laurits giftet seg med Marit Rosenberg, giftet han seg med gardjenta i Nistun Nordigard, og de tok over etter Harald. Ulykka skulle imidlertid snart ramme Marit og Laurits. Så vidt en har brakt på det rene, mistet paret først 2 barn, Håkon og Kristine. Så døde Marit og nok et barn i barselseng. Laurits satt igjen alene med fire barn og en forholdsvis stor og tungdreven gard.

Nikoline, Leif, Per og Valborg levde opp. Nå er Per den eneste igjen av søskenflokket. Valborgs datter, Marit Nyborg på Skreia, mener at mor hennes som var yngst, bare var 1-2 år da Marit Lie gikk bort.

Med sorgen og den harde hverdagen begynte Laurits å føle at han ikke maktet mer. Det heter seg i grenda at da hesten så strøk med en dag, var det nok, og han begynte å se seg om etter annen måte å leve på

Og her kommer da neste nye familie inn i bildet. Johan Julius Christiansen Nordby (31.7. 1871 - 1927) var fra Ullensaker. Han var ved jernbanen og ble etter hvert pakkhusformann på Eidsvoll. Gift ble han med Gina

Berrnstdatter, født i 1877 og død i 1952/53.

Gina tok navnet Nilsen før hun giftet seg. Om hun var født på et gartneri på Toten, skal være usagt, men hun hadde stor interesse for blomster og god greie på dem. På Eidsvoll drev søsteren hennes et slags hotell, først og fremst et husvære for folk ansatt ved jernbanen, men også et tilbud til andre som trengte husrom. Det hadde ca. 20 senger. Etter en tid tok Gina over driften selv, av Hotell "Palæ".

Johan fikk astma, og legen rådet ham til å flytte innover i Mjøsdistriktet. Først bosatte familien seg på Hundorp i 1916. Her leide de gardsbruk, men de var på leting etter noe de kunne kjøpe, og valget falt på et bruk i Lisgrenda i Øyer, Lykkja.

Nordbysfamilien fikk mange barn, -i tilfeldig rekkefølge: Dorthe (ugift), Elsa (Lie), Berta (Nysveen), Kari (Viken), Rakel (Syversen i Gjerpen), Gudrun (Stenseng), Solveig, (Fjellstad) Julie (Engen) og Bent. Om ikke alle var hjemme samtidig, er det klart at det ble rangt om plass i Lykkjen.

Laurits Lie satt på Nistun Nordigard og ønsket seg en annen tilværelse. I Lykkjen satt familien Nordby og var på leting etter annet sted å bo. Det fantes en løsning som passet begge parter: De "kastbytta". Laurits med familie slo seg ned i Lykkjen, mens Nordby flyttet ned på Nistun Nordigard – der de sitter den dag i dag.

Johan og Ginas eneste sønn, Bent, var født i 1912. Fordi faren var syk, drev Bent i praksis garden fra han var 14 år. Så lenge moren, Gina, var frisk tok hun seg av "mat og hage". Hun skal ha vært en mester i begge deler. Fjøset ville hun ikke ha noe med.

Gina Nordby ble på slutten sengeliggende i åtte år. Datteren Dorthe stelte for henne.

Gina huskes likevel i Liesgrenda som en "fin dame". Noe skyldes vel dette at hun snakket "bymål" og ble oppfattet som elegant, men kanskje like mye at hun var et begavet menneske med interesser utenom det her van-

lige. Gina var – visstnok i tillegg til Kristian Brattli – grendas poet og skrev sanger og dikt til store anledninger.

Bent ble gift med Synnøve, en av de mange Lien-søsknene fra Fåvang som havnet i Øyer. De fikk fire barn. Bents sønn, Johan, drev garden sammen med kona Gunhild til for få år siden. Nå er det Bents datter, Gunn Heidi, som er gardbruker. De har også kjøpt fjøset og jorda på Haugen.

Lykkja ble etter Laurits' tid drevet i mange år av hans datter Nikoline og hennes mann, Arne Skredderhaugen. Både de og deres sønn, Magne, er borte, det samme er Leif som bodde der til for få år siden. Av gamle Lykkjen er det ikke mye igjen: Gammelhusa er revet, det nye som Skredderhaugen`e bygde, er solgt til feriested, og jorda er overtatt av Olav Lien på Jordbakken, nedenfor Lykkjen. Bare garasjen som Arne Skredderhaugen satte opp oppe ved Liesetervegen, står igjen.

Tilbake til Harald Rosenberg

Da Nordby kom til Nistun Nordigard, overtok de ikke bare garden, men også mannen denne historien begynte med, Harald Rosenberg, han som først ble "ny øyværing" og eide garden og så ble føderådsmann hos Laurits Lie. Her ender han som føderådsmann hos Johan Nordby, den "andre nye øyværingen". Karl Stensrud forteller for øvrig om Rosenbergs eldre dager: Han var flink til å gjøre sopolimer. Hjemmefra kunne Karl ofte se ham komme stabbende nedover de bratte bakkene mot Gammelvegen med ei "soplimtysje" på ryggen som han skulle av gårde og selge. Karl forteller også at unger var svært interessert i å se på når gamle Rosenberg spiste sild. Han skar silda over på tvers slik den var og "gjorde seg beta". Det knaste svært mens han tygde, men så kom det ungene ventet på: De store beinrestene kom pent samlet ut av den ene munnviken og kunne legges på tallerkenen. Det var rent makeløst!

Sigurd Wedum:

Aasletten Pensjonat

Historien til én av Øyers eldre turistbedrifter, fortalt av Sigurd Wedum.

Pantebok viser at Aasletten Nordre ble skilt fra Kaldor Nordre i 1835 til Anders Jensen. Enken Anne Jensdatter solgte til Iver Olsen i 1857.

Anton (1839–1913) og Berthe Vedum (1846–1927) kjøpte Nordre Aasletten i 1874 for 600 Spesidaler. Ved overgangen til krone-mynt i årene etter ble en spesidaler satt til 4 kroner. De fikk fem barn. Fire utvandret til Amerika. yngstemann Theodor, født 1882, måtte bli igjen.

Mange barn, harde tider. Kilde for beretningene om virksomheten på ”gamle” Aasletten er Berthes mange brev til barna i Amerika, og Theodor’s brev til sine søsken.

Anton var ”handelsmand” på Aasletten, avløst av perioder da han bestyrte Øier Søndre Handelsforening. Han beholdt sitt handelsbrev fram til 4 måneder før han døde. Handelen gikk nok ikke så bra etter hvert. I 1891 skriver Berthe: ”Handelen her er det omtrent slut på, og noget må vi prøve. – Vi tenker å bygge litt mere og vil tage taget av den gamle stue og tømre på en høide til, så hele bygning-

en kommer under et tag. Hele huset blir 22 alen langt og 16 alen bredt (ca 14m x10 m)” Hun skriver videre at ”vi tjente godt på gjestene i sommer, men hadde alt for litet hus og det kan maaske kome til at løne sig godt at have hus nogle Aar medens Jernbanearbeidet staar paa.”

Jernbanen fra Hamar til Tretten ble bygd med hand, hest og båt på 38 måneder, fra september 1891 til november 1894. Det var mange jernbanearbeidere som trengte kost og losji.

Berthe nevner at de kan leie bort to små rom til en ingeniør i et år og få 120 kr. for det. Han hadde kontor i Fossegården.

Mars 1892: ”Har tømret 9 kvarv på ny bygning. Vil bygge veranda foran for kaffedriking. Banearbeidere ved Langsveen skal bygge bro over Laugen”

I Øyer sogn bodde det ifølge kirkeboka 103 jernbanefolk på 53 steder. Haug huset åtte, Jevne fem, Langsveen fire, Aasletten bare en. Det var nok i virkeligheten mange flere ettersom dette var bare de som hadde ”ærend” i kirken med kirkelige handlinger.

Den nye jernbanen Hamar–Tretten fikk stor betydning for distriktet. All person-, dyre- og varetransport kunne gå mye raskere. Berthe skriver: ”Jan 1896: Hotelforretning er nu det nyeste her i Gudbrandsdalen siden Bannen kom”. Hun leide også bort om vinteren, i ”Midtre, og bodde da i ”Nedre” med egen familie. Et år bodde en familie fra Alabama i 6 måneder.

Sept 1896: "Fullt hus hele sommeren, stor tilstrømming av gjester .Leide losji hos Skjelkvale for 40 øre pr. natt uten kost. Intet lettere å slå seg på i Øyer nu for tiden. Nov.1898:

" Karen (datter) solgte sin Kafé på Lillehammer for 500 kr.

Aasletten 1895.

I 1899 bygges Paviljongen eller lysthuset, 6x6 alen (3,72x3,72m) - "Pavlongen" med tak som en oppslått paraply" -mellom butikken og Mosåa. "Øvre Bygningen" ble bygd (der pakkhuset stod) vinteren 1901: "28 alen (17,5m) x18 alen (11m) Spisestue (14alen x13alen)med altan foran. 2.etasje med midtgang og 5 værelser på hver side." 1901: "Mange arbeidere i kosten hele vinteren og hele sommeren. 60-70 faste gjester. Lånte kun 600kr. av Theodor og Karen til å bygge "Øvre".

Turisttrafikken på Aasletten var kommet godt i gang, og Berthe skriver flere år om at de hadde 70 faste gjester pluss tilreisende. Hun har da øyensynlig leid losji hos naboer, men sjøl holdt kosten som hun var stolt av: "Det er flauetider i Xiania nu, så det er nok mange som ikke har havt på langt nær så fullt som her, men jeg prøver at stille god mad for Gjesterne og det er nesten Hovedsagen for mange av dem"

Min far Theodor giftet seg med Agnethe Haug i 1910. Han fikk skjøte på Aasletten i 1913,samme år som min bestefar Anton

døde. Men Berthe var kravstor, for i skjøtet står:" Selgeren forbeholder seg retten til å fortsette gjestetrafikken om Sommeren så lenge hun ønsker ,og når hun opphører hermed, skal hun ha gratis kost sammen med gjestene". Hun levde likevel fredelig i butikklokalene, innredet til leilighet, til hun døde i 1927.

Gjestene hadde blitt fraktet til og fra Hunder stasjon med hest og trille.

I 1923 kom første bilen fra Amerika, en Ford med kalesje. Ikke noen luksuskjerre å se til akkurat, men den overtok sikkert for trilla.

Ford 1920? Antagelig første bil på Aasletten. I 1936 kom det en sølvgrå Chevrolet som tyskerne tok i 1941.

I 1947 kom en Chevrolet1946, oppgjør for reveskinn sendt til Amerika i 1939. Lekker bil på den tiden! Bjarne sa at bare det lukket bensin av lommeterkleet kom jentene løpende.

Far og mor var meget dyktige, både praktisk og økonomisk. Far hadde vært med å bygge "Øvre", og senere fjøs og låve i 1909.

Chevrolet 1946.

Tidsmessig grisehus for 120 griser med lite slakteri ble bygd i 1930, senere revegard. Litt mosjon måtte gjestene ha, derfor bygde han både tennisbane og croquetbane alt i 1941 hvilket var i forkant av utviklingen i tiden - lite fryseri likeså. Han bygde også i 1942 gjestehytte for Aasletten på Nysetra i nordhellinga av Hafjellet.

Om vi tenker oss en sommerdag i 1920-30åra, har vi en gammel plakat med timeplan for fastboende gjester.

Regler

ved

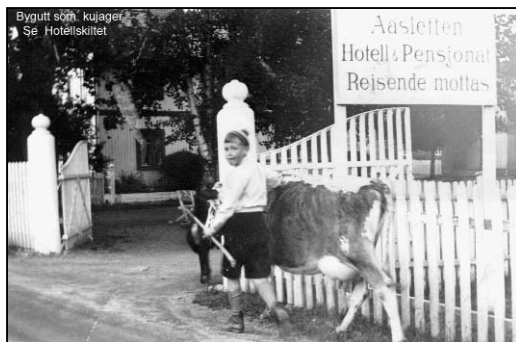
Aasletten Sanatorium.

- 1) Enhver ankommen Gjest anmodes om strax at indskrive sit Navn i Fremmedbogen der er udlagt i Entréen ved Spisesalen.
- 2) **Maaltiderne** indtages til følgende Tider:
  - Frokost fra Kl. 8—10 $\frac{1}{2}$ Form.
  - Middag   » 2 $\frac{1}{2}$.
  - Kaffe   » 4 $\frac{1}{2}$.
  - Aften   » 7 $\frac{1}{2}$.
- 3) **Salonen** lukkes hver Aften Kl. 11. Efter denne Tid skal der være stille paa Gaardsplads og Værelser.
- 4) Musik i Salonen fra 3—4 $\frac{1}{2}$ **maa ikke finde Sted.**

Wedum.

Vi må anta at navnet sanatorium ble brukt noen år etter første verdenskrig som reklame for rekreasjon etter sykdom. I tidligere år var navnet Pensionat, men I 1930-åra dristet de seg til å kalle Aasletten hotell. De havnet til slutt på pensjonat.

Bygutt som kujager. Se "hotellskiltet."

Utetilbudet var variert, med tennis, krocket, boccia og ørret i Mosåa. Tennisbana lå i "Lunden", ved siden av den gamle Kongevegen, der Øyer Ungdomskole nå ligger. "Utpå Lunna" var det skygge, svalt, sus fra Mosåa - meget koselig. Far satte ut hvite benker til spaserende gjester.

Kaffekos i "Lunden"

Foran tennisbana var det sandkasse hvor bestemødre satt barnevakt og samtidig kunne følge med i alt som foregikk.

*Jentene på Aasletten 1932.
Agnes - Dagdy Skribenten – rund og velfødd –
troner høyt på Mors arm*

Om kvelden etter middag var det kaffe og kaker i "Salongen" i "Midtre" hvor min søster Agnes spilte piano og jeg, av og til, hadde mitt livs første og siste sangopptredener med "Blåmann, Blåmann Bukken min" og "Per i Hatten". Gjestene spilte kort eller couronne(kurong) og noen tok med kaffekoppen ut eller opp på den åpne verandaen i 2.etasje og pratet sammen.

Noen onsdager var det dans på låven, helst etter at høyet var kjørt inn, for noe av underholdningen var når dansende par, kanskje frivillig, havnet ut i høyet. - Faste gjester kom igjen år etter år og koste seg med god mat og enkel underholdning.

Sommeren 1939 var siste året det var fastboende gjester over lengre tid. Under krigen var husa på Aasletten beslaglagt av tyskerne. Fra 1945 blomstret gjestetrafikken, men nå med overnattingsgjester som bodde en natt. Det var ett unntak, for i høysesongen rullet det hver søndag inn en dansk turistbuss fra reisebyrået Danropa. 50 dansker på Norgesferie hadde kjørt fra København samme dag, og bodde fra søndag til torsdag med full pensjon.

Etter krigen var det få biler. Folk måtte sykle. Lillehammerfolk syklet til Aasletten søndag - kjøpte skinkesmørbrød med kaffe eller øl til. Jeg likte godt å servere en annen gruppe, nemlig fiskerne som kom syklende lørdag

for å prøve fiskelykka i Mosåa. Vi hadde skjenkerett med enkelt utvalg: Club Port og Superior Port pluss pils, bayer og bokkøl. I hagen var det et lysthus av syrinhekk og ett med ertehekk hvor fiskerne storkoste seg. De hadde bare et problem: de måtte ha med seg fisk hjem søndag kveld. Derfor var det god betaling for å fiske opp noen små ørreter. De holdt til og med marken. En gang var det stor dusør å hente: Et gebiss var blitt borte. Vi lette og lette, men fant det ikke. Av og til kunne det komme syklende ei illsint kjerring på leiting etter mannen som ikke var kommet hjem til søndagsmiddagen. Undres på om det finnes noen som sykler 15 km i dag for å hente mannen sin hjem til middag?

Marcello Haugen kom syklende noen ganger. Jeg husker spesielt en gang mor svinset rundt, temmelig oppskjørtet: "Han ska' itte betale for kaffen. Bærre E' ska' tåla ved'n. Og itte mein, itte sei, itte teink nåen ting, for han ser og veit alt." Så tok hun på seg det hvite, store gjesteforkleet og gikk ut og satte seg til en fortrolig samtale. Antagelig var det helsetproblemer i familien han ble spurt om.

Min bror Kristian fikk skjøte på Aasletten i 1944 og giftet seg med Eldrid Sandviken i 1952.. Etter hvert som folk fikk kjøpt biler, ble det veldig populært å dra på bilferie, og en natts losji med aftens og frokost var et tilbud i pakt med nye ferievaner. Skifte på 50 senger hver natt forlangte effektiv vask. I den store bryggepanna i vaskeriet ble sengetøyet kokt for så å bli skylt i bekken før det havnet på klessnora. Far og jeg hadde makta over den store klesrulla fylt med stein som skulle dras frem og tilbake 20 ganger før laken, putevar og annet lintøy var glatt nok for veifarende turister. Mor og Eldrid rullet på kavlene. Dette foregikk i middagsøkta og var behagelig arbeid mot å skulle delta i slåttonna.

Bror Bjarne bygde kiosk og kunne tilby varer utenom butikktida. Hans gode replikk og småpussige historier lokket fram smil et hos

alle, for eksempel den om svensken som skulle kjøpe en fiskekrok til 13 øre og ville betale med en svensk tioring fordi kursen var 130. Likdan om svensken som spurte etter halve soloflasker. Bjarne svarte at han aldri hadde hørt det gikk an å dele ei soloflaske. - Svenskene hadde utviklet campinglivet i fred og ro under krigen, hadde bedre utstyr og var vant med bedre tilbud.

Campingplass var det lagt opp til oppe på jordet. Det var en spennende jobb å kreve inn avgift, kroner 4,50 pr. telt hver kveld. Det skjulte seg ofte både kjekke gutter og lugome jenter under teltduken.

Gjestetrafikken var kommet inn i et godt spor og Eldrid og Kristian var vertsfolk til 1981 da Tore, Bjarnes sønn, overtok.

Selv satte jeg eget bo i 1960, og i årene etter var jeg bare på besøk av og til derfor avsluttes mine små glimt fra virksomheten og livet på Aasletten her.

Fra å være et turiststed basert på sommerdrift har utviklingen i Hafjell åpnet for helårsdrift på Aasletten. Siste skritt i utviklingen er gondolbana opp til Mosetra, og når det antydes at den kan forlenges til Hunderfossen må en ty til fremmedordboka for å hente fram definisjonen for gondol: "kurv eller båtlignende utbygg under luftballong eller luftskip med plass for besetning og passasjerer." Mange vil oppleve luftige svev på ski, sykkel og i gondol i framtida. Det er ingen tvil om at Øyer følger med i det internasjonale kappeløp om turistene.

Aasletten i 1960-åra.

Slik eg hugsar det!

Nedtegnelser fra krigsårene 1940-45

For ein gutunge som opplevde april-dagane i 1940 vil dei mange hendingane litt koma oppatt og oppatt.

Den 8. april kjem eg veldig godt i hug. Far hadde ei gardssag, så her kom det ofte noen innom på Rybakken for å få saga noen stokker, eller til anna arbeide som far ofte hjalp andre med. Denne dagen, den 8. april, kom Olaf Rognstad og son hans, Asgeir, hit med noe tømmer på ein slede. Theodor, tvillingbror min, og eg kjende godt Asgeir. Vi var jamnaldringar og gjekk på Vestlund skule ilag, og dette trur eg var fyrste gong Asgeir var her på Rybakken. Dei vaksne kom iprat om den spente situasjonen ute i Europa, og da eg høyrer far seier at nå er det snart krig, vart det ligsomt ikkje noko artig med noko. Eg tenkte med eitt på Ola, bror min, som var ute i det militære, ved Garden i Oslo. Men det var da heldigvis ingen krig enda. Det skulle ikkje gå lengere enn til neste dag, da vi på radio fekk høyre at Oslo, Kristiansand; Arendal, Egersund, Bergen, Trondheim og Narvik var hærteke av tyske tropper. Det som for ein gutunge på 11 år hadde vore så fint, vart med eit så forandra. Dei vaksne likeins. Dei grågrøne flya var alt i eitt over oss, nordover og sørover. På kvelden 9. april kjem Vidkund Quisling på radio med opprop til det norske folket. – Har du hørt ein slik forræder, er det mest som Sverre Opjordsmoen roper ut til dei attmed

radioen uti kammerset. Han var kome innom for å få høre nytt.

Det daglege måtte gå sin gang. Atmed låvekjøringa hadde far som vanleg lagt opp veden til neste år. Så var det ein noko lang stokk som sto oppreist, og denne syntest eg såg veldig skummel ut, så eg sa til far at den trur sikkert tyskerane er ein kanon. Litt etter var ”kanonen” fjerna den. Ein dag eg var på Øyerstasjonen var det så mye folk der. Det var mest karfolk, mange med ryggsekk på, og alle var så alvorlige. Av kvinnfolka var fleire oppe med lommeværket og tørka vekk ein tåre. Eg kjende Jenny Floberhagen og Ragnhild Johnsgaard, der dei såg av garde sine søner. Det var dei som var innkalla til mobilisering som skulle ut. Da så toget kom, såg det mest fullt ut, men dei kom seg med dei som skulle med frå Øyer og. Konduktøren ber dei ta plass, gir tegn med flagget. Lokføreren gir eit stutt støyt med fløyta og toget fær raskt opp farten. Eg er heilt sikker når eg seier, aldrig har eg sett så mange armar vinke attende åt dei som sto att på stasjonen. Folka trekte seg lenger utover for å sjå etter toget der dei vinker attende med sine lommeværkleder i det toget blir borte for oss bortmed Brandborg.

Sundagen den 14. april blir Theodor og eg med mor åt kyrkja. Vi gjekk snarvegen om Dokkebakken, Litt nordom den kjem det eit fly i låg høgde og vi gjøymer oss attmed noen tre i skogen, og vi kom oss åt kyrkja. Som

Basberg står på prekestolen, kjem atter eit fly. Han stoppar opp i preika ei stutt tid og så held han fram vidare. Det var godt å ha med mor da. Eg minnest ikkje noko av heimturen, men utpå eftan denne dagen kjem eg godt ihug. Da det med eitt kom fleire fly i låg høgde på tur nordover, og eg såg at døra inn til flya var opne. I ettertid har eg fått vite at desse flya frakta dei tyske fallskjermjegrane åt Dombås. Her har eg fått lov til å sitere frå boka til Øystein Mølmen, ”Krigen 1940 – 45”:

Det tyske fallskjermangrepet mot Dombås

Den 14. april 1940 kl. 1100 fikk øverstkommanderende i Norge, generaloberst von Falkenhorst ordre fra Oberkommando der Wehrmacht om øyeblikkelig å sikre seg jernbaneknutepunktet Dombås gjennom et fallskjermangrep.

Ordren var en såkalt ”Førerordre”, dvs. den var utgått fra Hitler personlig. Følgelig var den ikke gjenstand for verken diskusjoner eller kommentarer. Ordren inneholdt også målsettingen for operasjonen og kan kortfattet gjengis slik:

”Besette Dombås og sprengte veien og jernbanen som fører til Lillehammer og hindre at engelske tropper som var gått i land i Åndalsnes den 13. april kommer videre.”

Tross daglig luftrekonosering og andre informasjoner kunne ikke verken generaloberst Falkenhorst eller hans stab skjønne at det var landsatt engelske tropper i Åndalsnes den 13. april. Men en

”Førerordre” ga ikke plass for engang å tenke og heller ikke noen forhaling av tiden selv om ordren kom på en søndag! (Først den 17. april gikk de første engelskmenn i land i Åndalsnes.)

Allerede ved middagstider ble løytnant Herberth Schmidt innkalt til møte i Gruppekommando XXI (Falkenhorst) i Oslo. Løytnant Schmidt var kompanisjef for fallskjermjegerkompani NR. 1 som dagen før var kommet med fly til Fornebu. Schmidt fikk seg forelagt ordre om å utføre oppdraget allerede samme dag – selv om klokken nå nærmet seg 1600. Klokken 1600 returnerte også et tysk rekognoseringsfly som ved 1300-tiden var blitt sendt til Dombås for å obser-

vere om stedet var besatt av norske styrker. Hvis det var tilfelle var det av største betydning å se om det var mulige landingssteder for fallskjermjegerene utenfor de besatte områder.

Flybesetningen hadde ikke funnet verken Dombås og langt mindre sett om stedet var besatt. Været hadde vært helt håpløst med tette skylag og snø og sludd hele veien. Flyet måtte opp til ca. 3000 m høyde før det ble sikt fremover, men ingenting under!

Det siste var naturlig nok det viktigste, og ville de 15 flyene som skulle starte mot Dombås om en snau time i det hele tatt finne stedet? Sjefen for den tyske flyavdelingen, oberstløytnant Karl Drewes, som hadde ansvaret for de store tremotors JU. 52 transportflyene som skulle brukes var ikke bare betenkt, han var både rystet og fortvilet. Det var ren galskap å sende denne store fly – og mannskapsstyrken opp i dette uværet som kunne ende med total katastrofe! Oberstløytnant Drewes var en meget modig mann, men han hadde fra før brukt opp sin ”kvote” når det gjalt å manipulere med viktige ordrer!

I morgentimene den 9. april hadde han ansvaret for å bringe de første fallskjermtroppene fra Tyskland til Fornebu. Disse fallskjermtroppene var av de betydeligste ledd i besettelsen av den viktige flyplassen. I indre Oslofjord støtte flyavdelingen til Drewes på tett tåke og minimal sikt og han beordret alle fly til å snu og returnere. Denne dramatiske endring av invasjonsplanen for Osloområdet, kunne ha bragt Drewes inn for krigsrett, men han gikk klar. Kanskje på grunn av sin faglige dyktighet og popularitet innen Luftwaffe. Kanskje innså hans overordnede at hans beslutning tross alt var fornuftig.

Men med de håpløse værforholdene og den planlagte turen til Dombås var det ingen utvei – en ”Førerordre” var ikke avhengig selv av været! Hans ubønnhørlige krav var at han selv skulle håndplukke ut de femten flybeset-

ningene der alle hadde sertifisering for blindflyging, dvs. de måtte kunne fly på bare instrumenter uten å se bakken.

Oberstløytnant Drewes skulle også selv føre et av transportflyene. Han beregnet avstanden fra Fornebu til Dombås til 275 km og flytiden ville bli 66 minutter. Klokken 1700 tok Drewes av 15 min. før de andre med kompanisjef Schmidt og hans stab om bord. De andre fulgte etter med 5 minutters mellomrom og enkelte fløy med bakkekomtakt.

Ved Lillehammer ble et av transportflyene skutt ned. De resterende 14 flyene fortsatte sin kurs mot Dombås. Ved Otta lysnet været noe og nok til at luftvarslingsposten der så flyene og ringte varslingsposten på Dombås om mange tyske fly på nordlig kurs. Meldingen gikk straks videre til det militære hovedkvarteret på Dombås. I løpet av 5-6 minutter var alle mitraljøseskytterne på plass og oppdaget straks flyene. Uten nærmere ordre, satte disse i gang en formidabel beskytning av flyene godt supplert av skytterlagsmedlemmer, jegere og andre våpenføre menn fra Dombås.

Den voldsomme beskytningen skapte kaos om bord i de tettpakkete tyske flyene. Det som var forventet å være et Dombås med en rolig, men ikke vennlig befolkning, ble et rent helvete!

Oberstløytnant Drewes fikk evig rett – det endte med tragedie, der trolig bare 5 av de i alt 15 flyene kom tilbake til Fornebu. – Så langt Mølmen.

Radioen ja, den sto vel på mest støtt. Så ein dag er sendinga så klår og fin, det var vel ikkje så rart når ein etterpå veit at sendinga gjekk ut frå Neremo. Eg har spurt John Neremo om dette, men som han sa, var han for ung til å hugse noko om dette, men når du nevner dette, har eg og høyr det. Regjeringa overnatta på Neremo ei natt på ferda vidare. Rikskanalen hadde nasistane og tyskarane

kontrollen over fra utpå dagen den 9. Nå er det andre veka i krigen, da eg ser det kjem fleire bilar i kolonne. Dei stoppar opp i veigen mellom Langvik og Ruglykka. Folk trekkjer opp i skogen. Men det går ikkje så lenge før eit fly er over her, gjer ein sving og kjem att. Så smell det. Den fyrste bomba dett og fleir kjem. Mor tek oss ungane, Johanne, Liv, Theodor og meg med i kjellaren. Johanne syntest ikkje detta er noko triveleg, så ho vil at vi skal synge "Vår Gud han er så fast ein borg". Mor trøyster oss der vi er i den vesle kjellaren med at Han er med oss! Eg hugsar murpussen som ross.

Ein dag Kolstad'båten kjem sørover, ser eg far spring i full fart ned åt toget og ber dei kjøre sakte ved Hunderbrua og Hunderstasjon. Det var sagt det var slept bomber der. Kolstad'båten eller Kolstan' som den og vart kalla, var skuletoget som starta opp frå Lillehammer til Ringebu og attende til Lillehammer om morgonen, og same turen att på eftan. Simen Kolstad var ordførar i Ringebu, og det var han som hadde fått til ordninga med skuletoget. Eg hugsar vi stansa toget ved Rybakken for å bli med til Øyer, og det kosta 10 øre for turen, og det var stor stas å få kjøre med tog. Kolstadbåten kom ikkje i gang etter krigen.

Eg nevnte dette med bombinga åt'n Martin Rugløyken. Han var bygdeslaktar og når isen hadde vorte sikker før jul, kom han over til oss og ordna slaktinga heime. Da fortell Martin at han hadde arbeid noko med ein stein borti åkren, ikkje så langt synna Langvik. Der hadde han ordna seg med gild planke til å sitja på. Så i ledige stunder var han der og handbora denne. Men det vart anna og tenkja på då krigen kom. Dei i Rugløyken var ikkje heime da bombane dett tett attmed, og steinen vart det vel ikkje tenkt så mye på. Etter bombesleppet starta bilkonna oppatt, berre ein bil sto att ei stund, men den og kom seg vidare nordover. Ja, "Die Luftwaffe" råka

ikkje bilane, men stein hans Martin fekk ein fulltreffer og var "alles vekk". Planken fekk seg ein skikkeleg luftseilas og havna synna husa i Rugløyken.

Den 23. april har tyskarane kome til Tretten, og fleire tyske soldater kjem etter på båsidar etter dalen. Dei kjem og etter jernbana og kontrollerer på alle gardar etter engelske og norske soldater. Vi på Rybakken hadde trekt oppi Vika, og der var vi mange. Med eit høyrer vi mange skott sørpå Granrudmoen, og vi ser svart røyk. Dei tyske soldatane etter baksidveigen er raskt i skytestilling bakom muren ved Buttlykka nedfor Vika. Det stilna fort. Det var ein bil med amusjon i som brant opp. Vi gutungan var og såg på vraket seinare.

Troppetransport med jernbana var det ofte, og skjøna vi at det var noko slikt som kom, var vi nedmed banegjerdet i ein fart. <det var så mykje å sjå, bilar av mange slag, tanks, kanonar, det var hestar og hestekjørety og luftvarnskyts med soldatar på vakt. Eg kjem vel i hug eit slikt tog. <på ein av vognane var det rigga opp eit feltkjøkken. Røyken stig opp av pipa, det dampar av kjelar på ovnen. Men kokken, stakkar, som måtte "tre av på naturens vegne", ordna seg som best han kunne. I det toget passerer sørover forbi oss, ser vi blanke baken hans der han satt på sidelemmen på vogna.

Slaktinga heime hadde sin faste plass nedmed bekken utafør garden, og der var vi godt synleg frå jernbana. På godstoget nordover hadde lokføraren sett at grisen var på slaktenbenken. Utpå dagen på tur nedatt, får han "trøbbel" med maskina. Fyrbøtaren kjem ut og tek til å undersøke både eitt og anna. Lokføraren småspring oppover til oss. Han skulle så gjerne hatt ein ribb beta til jul. Mor riv av eit gråpapirstykke og ordnar snøgt til ei pakke. Eg har ikkje tid til å gjera opp nå, men det skal eg ordne seinare. I full fart er han oppe på maskina att. Fyrbøtaren hadde fått retta

”feilen”. Lokføraren gjev full damp og der dreg det av stad. Dette hendte i 1944.

Etter frigjeringa i mai var Jørgen, bror min, på stasjonen ein dag da det er ein som ropar til han frå loket. ”Du er frå Rybakken du, og vil du koma hit så eg får betalt for ribba eg fekk til jul!” Tala om ærlege folk! Det var nok ikkje berre ein gong det var vanskar med maskina for lokføraren. Det var folk borti bygden som hadde sett toget stoppa nedmed Rybakken og at det var sett folk i sprang oppover mot garden. Var det fangar som var på rømmen? Nei, det var nok ikkje fangar på flukt, men lokføraren som kom for å få kjøpt mjølk på spannet sitt. Det var ei annor tid den gongen.

Ein dag far og eg arbeider med eitt eller anna nedfor låven, kjem den tyske jerbanevakta opp til oss. Han var åleine. Dei var nesten støtt to. Han ville slå av ein prat. ”Hitler ist tot, Hitler ist tot”!, seier han heilt tydleg glad. Han tar av seg mausaren, tar ladegrep og klemmer av eit skot. ”Ein Salutt”! seier han og gjev våpenet til far så han og ska klemme av eit skot. Far og klemmer av eit skot. Soldaten tek fram og viser oss bilete av familien sin. Tydleg glad takker han for seg. ”Snart kommen Die amerikanische und Die engelske soldat hier”!, sa han da han vandra vidare.

Det gjekk mot fred.

Oddvar Stensrud:

Fra et langt arbeidsliv

86 åringen Kristian O. Hagen har et allsidig og langt arbeidsliv bak seg. Selv om han var født og oppvokst på Nord-Fron har han det meste av sitt voksne liv vært her i bygda. Han forteller her litt om oppveksten, og en del av det han siden har vært med på.

Kristian ble født i Sorperoen i Nord-Fron den 26. august 1920, som den nest eldste av 8 søsken. Da Kristian var guttunge kjøpte foreldrene til Kristian bruket, som da hadde navnet "Snekkerengjom", et tidligere husmannsbruk under Kongsli.

Gardsbruket ligger ned mot Lågen. Vanligvis hadde de to hester og 6-7 kyr på bruket da Kristian vaks opp.

Det Kristian husker best fra barneårene var at; han gikk i stakk, noe som vel var nokså vanlig for guttungen i den tida.

De 3 første årene i barneskolen gikk han på Barhaug skole, på baksida av Lågen. De 4 siste årene gikk han på Brekkebakken skole, på østsida av Lågen. Utover høsten, og om våren, når Lågen var isfri, måtte de roes over med båt. Om vinteren gikk de over på isen.

7 år med folkeskole var det Kristian fikk til utdanning, men etter det har han gått i "livets skole" i mange år.

Som det var vanlig, for de fleste i de årene, når en var konfirmert så var det ut i arbeidslivet. Den første sommeren etter Kristian var konfirmert, var han gardskar på Brandvold, på Fron, med en månedslønn på 18 kr.

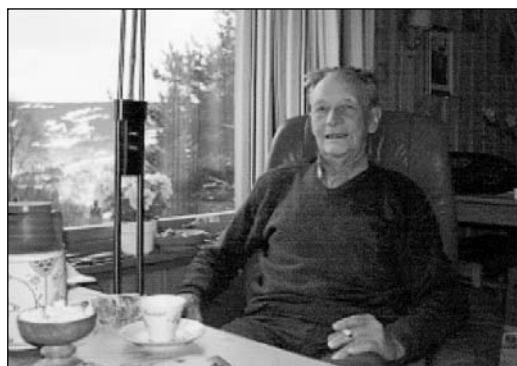
Den 14. april 1938 kom Kristian, som da var vel 17 år, som gardskar til Jevne i Øyer. Bruker var da Erling Jevne, men også far til

Erling; Iver, levde da. Kristian var der da bare om sommeren. I lønn hadde han da kr. 30,- pr. måned.

Året etter var Kristian hjemme, men den 14. april 1940 kom han til Tretten, som gardskar hos Helge Strangstad. Der var han ett år, som gardskar og sveiser. Gardbrukeren, Helge, var mye ute på handel, så det var nok å gjøre der, fortalte Kristian.

Ellers av det han husker fra den tida; var at det ble født trillinger øverst på Sør-Tretten.

Våren 1941 kom han til Landgård. Erik Haugen var forpakter av Landgård i de årene. Der var Kristian til høsten 1944, som gardskar om sommeren, og drev med skogsarbeid om vinteren. Høsten 1944 kom han tilbake til Jevne.

Kristian O. Hagen. Foto: Oddvar Stensrud.

Det Kristian husker best fra tida som gardskar på Jevne i de årene; var kjøringa av ost fra setra på Bøsetra.

Det var ikke bilveg inn til setra i de årene, så en måtte bruk hest til kjøringa.

Til kjøreredskap til frakting av oste kassene brukte en da ei møkkjerre, der kassa var tatt av.

En lem var festet til akslingen. På lemmen var det påsatt lister, slik at ost kassene passet ned i disse. Det var da plass til to ost kasser. I hver kasse var det plass til 24 oster, som hver vog 4 kg. Kassene ble bundet fast med rep til donningen.

Kristian fortalte at en måtte prøve å komme i veg fra Jevne så tidlig som mulig om morgenen.

Så var det oppover Lisgrenda, forbi Lisse- tra, Rognhaugvegen inn til Rognhaugen. Augsetervegen derifra til Augsetra. Den gamle kjerrvegen på sørsiden av Øysteinvatnet, over Svartdalsbekken og ned til Åstdalen ved Bøseterbrua. En kom da vanligvis opp til setra ved middagstider. En overnattet da på setra. Fikk lesset på ostlasset neste dag og tok i veg på hjemturen. Anna Rud var budeie på setra i de årene.

Først på sommeren, når det var forholdsvis mye melk i kyrne hendte det at en måtte hente ost en gang hver uke, senere utover sommeren, når det ble mindre med melk, og det ble mer å gjøre med onnarbeide på gården, kunne det gå 14 dager til 3 uker mellom hver tur.

Turene inn til Bøsetra kunne være trivelige turer, fortalte Kristian, særlig når det var pent vær!

Kristian var på Jevne til høsten 1945, da giftet han seg med Marie Sparengen og begynte som forpakter av Bådstø på Tretten.

Der drev han til 1948, da han begynte som forpakter av Fossli, som Arve Nustad da var eier av. I Fossli var han i alt i 15 år, til i 1963, da han bygde seg hus like ned for Fossli, på nordsiden av Moksa.

Kristian er en svært så "nevenyttig" og allsidig kar, og i alle de årene han drev som forpakter drev han i tillegg som snekker og slakter. Han var i flere år ansatt hos snekkermester Hestsveen, og var med å sette opp flere større bygg her på Tretten, Formohuset og restaurering av posthuset, og flere andre bygg. I flere vintre drev han som slakter hos Bjerke.

Etter nådd pensjonsalder har han fortsatt vært aktiv i arbeidslivet Sommeren og høsten 2005, i en alder av 85 år, var han med Johan Bådstø og satte opp en større hytte på Kaldbekken, i Øyerfjellet.

Marie, kona til Kristian, døde i 1990, etter 45 års ekteskap. Det var et tungt slag for Kristian.

Kristian har nok hatt god helse, for han har aldri vært alvorlig syk, og de få legebesøkene han har foretatt i alle de årene er "småting". Røkt pipe, og sigaretter, har Kristian gjort siden han var 14 år, og tror ikke at han har tatt så stor skade av det, har heller ingen planer om å slutte.

Fisking har vært hobbyen til Kristian i mange år. Tidligere år var det mange turer med fiskestanga i Åstdalen, de senere årene har det blitt mest garnfiske.

Kristian er fortsatt en sprek kar, og en ivrig og god danser, og møter fortsatt opp på gammeldansfester, og enslige treff.

"Om laurdan ska e på dans, - ska du være med"? var det siste Kristian sa til meg.

Brit-Ida Berg Hansen:

Gründer med hjerte for lokalhistorien

Enda jeg har sterke røtter på Tretten, hadde jeg aldri tenkt på å lese boka "Et bygdesamfunn blir til" av Kr. Paalsrud. Mine forfedre holdt først og fremst til i Musdal, og undertittelen "Stav og Tretten sentrum" hadde medført tanker om at her ville neppe jeg finne noe av større interesse. Men så feil en kan ta her i verden! Da jeg en dag begynte å lese, ble jeg så opptatt av boka at den siden er av det jeg helst og mest bruker lupen på. Ikke bare har jeg funnet opplysninger som var helt ukjente for meg om slekt og kjente– nei det er hele boka – et levende fortalt vell av opplysninger og detaljer fra "hele Tretten", det jeg kan forstå.. Den som har samlet og skrevet dette, må sannelig ha hjerte for både bygda og lokalhistorien, tenkte jeg. Hvem var Kr. Paalsrud?

Det skal Kr. Paalsrud stort sett få fortelle selv, ved opplysninger han har gitt om seg selv i boka "Slekta frå Botterudmoen på Tretten", utgitt i av eget trykkeri i 1958. Stoffet er tillatt brukt av sønnen Tormod, som ellers har gitt noen få tillegg. Bare de opplysningene som i dag er mest relevante når det gjelder livsløpet og arbeidet til Kr. Paalsrud, er tatt med.

Kristian Olsen Paalsrud var født 30. mai 1899. Han hadde stor lese lyst og ville gjerne gå på skole, men det var ikke anledning til mer skolegang enn en vinter på Gudbrandsdal Folkehøgskule på Hundorp (1917-18). Det han lærte denne vinteren, har han hatt stor nytte av gjennom heile livet, skriver han.

Etter at Kristian hadde gått folkehøgskolen, fikk han sterk lyst til å skrive, og i de nærmeste åra skrev han nokså mye – i blad som "Bonden" og "Unglyden", i "Dagbladet" også. Skrivninga ble det imidlertid slutt på da han drev gard, giftet seg og stiftet familie.

Da faren ble for gammel til å bruke gar-

den, måtte Kristian nemlig ta over i ung alder. "Han var berre 20 år gammel og kjente seg altfor ung og veik, men "det var ingen annan råd, han laut freiste".

Tormod foreller at faren traff kona Helene som var fra Vestre Toten, på et møte som Frelsesarmeen hadde. De giftet seg i 1924. Kristian "vart ikkje gardbruker meir enn i 10 år. Etterkrigstida var vanskeleg. Fyrst var det dyrtid med låg pengeverdi, og så vart det nedgangstid med knall og fall for mange. Det gjekk ikkje betre enn at han "gjekk frå garden" og laut flytta ut derifrå om våren 1930 med kone og 4 barn. Sommaren 1930 budde huslyden heime hos foreldra hennes Helene på Toten, og Kristian fór gardimellom som agent i landbruksmaskiner mm".

Om høsten havnet de på Tretten der de fikk leie et lite hus på Stav med to små rom de bodde på i 3 år. Kristian reiste rundt omkring i bygdene i dalen og solgte støpegods, landbruksmaskiner symaskiner mm. Men nå da han ikke hadde garden å slite med lenger, våk-

net skrivelysten igjen. Han ble bygdeanmelder for avisene på Lillehammer og andre, sendte i det hele tatt ut mye stoff frabygdene, det være seg bygdenytt, intervjuer med eldre mennesker el.a., De kronene han tjente, kom godt med på toppen av det han tok inn som agent. Det første skriveoppgjøret fra Dagingen var på kr. 24, og Paalsrud skriver at hvordan det var å få det, glemte han aldri.

Honorarene økte etter hvert, men Kr. Paalsrud hadde andre planer. I 1935 startet han egen avis på Tretten. Avisa som fikk navnet Dale-Gudbrand, kom først ut hver 14.dag, men etter bare få måneder kom den hver uke, og fra 1939 til 1942 kom det to nummer i uka. Selv tinget han abonnenter og annonser ved siden av å skrive og redigere. Det var travelt, men det gikk an å klare seg på det, dermed kunne det settes punktum for agenten.

Trykkinga var et problem, for den måtte foregå der det var ledig kapasitet, enten det nå var på Otta, i Moelv eller på Gjøvik. Paalsrud forstod at slik kunne det ikke fortsette. Tormod Pålsrud forteller at faren selv var helt ukjent med trykking. Da han begynte å sette seg inn i slik virksomhet, fikk han imidlertid god hjelp, særlig av en Rossow. Denne familien eide Toten Blad, og den hjelpsomme Rossow var sønn av redaktøren. Etter innføring der var det å skaffe maskiner og sette i gang med trykkeri på Tretten. I 1938 bygde han et stort hus i Øvregate med romslige lokaler i kjelleren. Her kom trykkeriutstyret på plass, og fra 1.9.1941 ble bladet trykt der, ved brødrene Olav og Tormod Pålsrud.

4. mai 1945 kom siste nummer av Dale-Gudbrand ut. Å få avisa i gang igjen etter krigen kom ikke på tale. Olav og Tormod var imidlertid godt i gang med trykkeriet. Olav utdannet seg som typograf. Tormod er utdannet i trykkerifaget gjennom lære ved bl.a. Toten Trykkeri, Hallingdødens Trykkeri og Johs. Arnesens Trykkeri på Lillehammer.

Kr. Paalsrud var også med i trykkeriet, men trakk seg etter hvert ut. På sine eldre dager kjøpte han ei tomt ved riksvegen like ved Tretten bru. Her satte han opp kiosk. Denne ble fort for liten, særlig om sommeren i turist-sesongen, så han måtte bygge en større. Denne ble vinterisolert og hadde godt med lagerplass i kjelleren. Turisme kunne være et nytt satsingsområde!

Helene og Kr. Paalsrud hadde ikke bare barna Olav og Tormod, men fire til – Ivar, Egil, Borghild Marie og Kari Helene. I 1979 døde Kr. Paalsrud.

Det er klart det ligger et langvarig innsamlingsarbeid bak "Et bygdesamfunn blir til", også bak nevnte bok om slekta fra Botterudmoen. Som det skulle framgå, var Kr. Paalsrud opptatt av slik samling og presentering av lokalhistorie i sitt liv som skribent. Han likte det, og han forstod det var viktig å skrive ned og ta vare på opplysninger om det som hadde vært. Han var en foregangsmann i bygdene på det området, må det kunne sies. Men han var tydeligvis mye mer – en energisk og tiltakslysten kar som så muligheter og ikke var redd for å ta fatt i dem selv om det dreide seg om områder der han egentlig hadde liten kunnskap og erfaring. Han må ha hatt stor tro på at det skulle gå, men også evnen til å finne kompetente medarbeidere. Ikke bare gjennom trykkeriet satte han spor etter seg: Avisa Dale-Gudbrand ble viktig for mange og ikke bare abonnenter. Karer som Ola T. Rybakken, Ole Arnfinn Torgersrud, Herman S. Pedersen og Alfred Bollviken fikk her slippe til i spaltene i begynnelsen av sin karriere, og det var viktig for unge navn som ville ut og fram.

Brødrene Olav og Tormod fulgt godt med i utviklingen innen trykkerifaget. I år kan bedriften Kr. Paalsrud grunnla, feire 65-års jubileum. En ny generasjon Pålsrud sitter ved roret, og jubilanten er en hypermoderne bedrift med 8 ansatte.

Fridtjof Solberg:

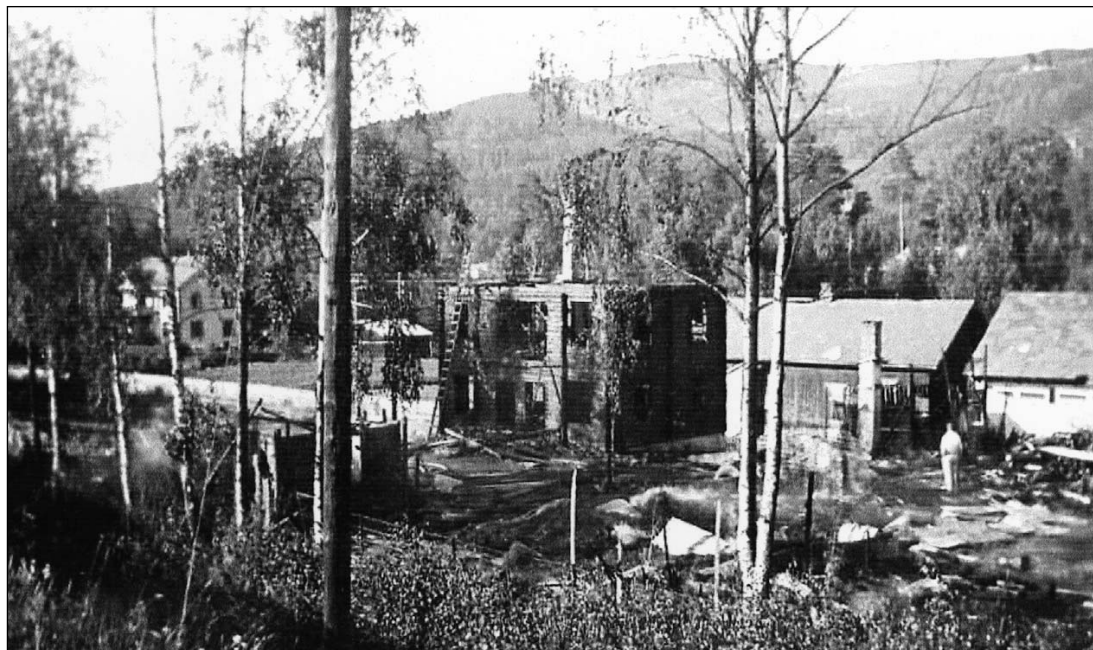
Minner fra Tretten

Jeg kom til Tretten da jeg var 3 år, vokste opp der og flyttet ut i 1943. Familien bygde hus i Øvregate der Guttorm Arnes bor. Min far, Kristian Solberg, arbeidet ved Kaseinfabrikken. Jeg hadde en bror, Håkon, som ble ansatt ved meieriet på Segalstad Bru. Selv var jeg bl.a. handelsbetjent i Solheimsbutikken.

Jeg gikk i skomakerlære noen måneder hos Hans vinteren 1939. Han var en trivelig person. Jeg lærte mye om lær og om hvordan en brukte de forskjellige delene av en lærhud. Vi laget beketråd og halvsålet beksømstøvler, plagget såler under plugga-støvler osv. Når Hans syntes vi fortjente en pause, kastet han støvelen fra seg og dro fram en gammel siter

som lå under en haug med sålelær, og så sang han gamle kjærlighetssanger. Siteren var ikke stemt bestandig, men det gjorde ikke noe. Framføringen av sagen var litt spesiell, litt sørgmodig. I ettertid ser jeg at dette var noe jeg skulle hatt på bånd, men – det fantes ikke den gang.

Hans Bjørnstad var ikke bare skomaker, han var også barberer og frisør. Det ble fleipet litt om jobbkombinasjonen skomaker/frisør og barberer: Sveisen ble uvanlig flat og fin etter et besøk hos Hans. Han hadde jo bek på fingrene og var vel ikke alltid like nøye med rengjøringen.

Huset til Hans Skomaker brant ned i 1942. Etter sigende var årsaken tørking av knott på naboeiendommen.

Musikkstevne på Tretten 13. juni 1943

Foto: Fridtjof Solberg.

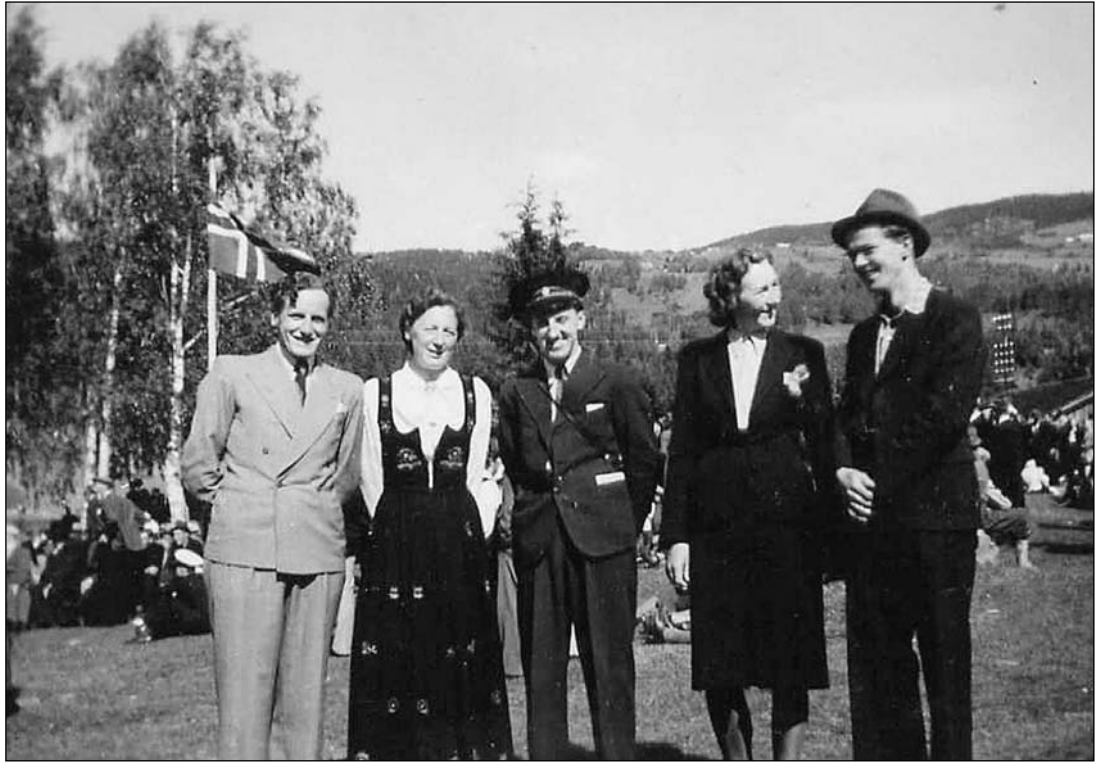
Korpsene marsjerte fra Tretten st. over brua og avsluttet på Stavsplassen hvor det blev holdt konserter.

Stevneplassen.

Publikum strømmet til.

Åge Bjerkli, Olaug Bergseth, Alf Formo, Astrid Bergseth, Bjørn Toft Eriksen.

Frk. Strangstad og Karl August Hullstad.

Kari Solberg.

Aud Kleva og Frøydis Haug.

Bjørn Toft Eriksen og Åge Bjerkli

E. Solheims landhandel og kafé

Foto: Fridtjof Solberg.

Egil Olsen, 1. betjent.

Kafévertinne, Ruth Haugen. Kåre Hansen bakerst.

Låver er også lokalhistorie

Tårstadvåven på Tretten-Brennlien.

Tømmerlåven på Enge.

Et medlem i historielaget henvendte seg hit og ville bidra dersom vi kunne gjøre noe for å redde Tårstadvåven på Tretten-Brennlien. ”Låven er enestående og det reneste landemerket”, sa han.

Bevare låven rent fysisk makter laget nok ikke, men vi håper naturligvis at denne notisen vil bidra til at den ikke blir glemt.

Det ser ikke ut til at noen vet når låven er oppsatt, hvem som satte den opp eller hvor vanlig den var. For å kunne gi flere opplysninger om typen har vi både kontaktet Maihaugen og trålet rundt i Gausdal der det etter sigende skulle være en 3-4 stykker. Dessverre var alt forgjeves. Låvene vi fant, også en på Orrestad på Åstdalssetera, hadde gjennomkjøring nede. Om Tårstadvåven får vi da bare nøye oss med ei søt, lita historie, fortalt av Mette Melleberg:

Mette hadde bildeutstilling på Tretten, og et bilde av låven var blant de utstilte. Da kommer en guttunge ruslende. Han klemmer penger i neven og er veldig spent: Har han nok til å kjøpe bildet av Tårstadvåven?

Mette som nok syntes han pga. alderen skilte seg noe ut fra det vanlige kunst-kjøpende publikum, tillot seg å spørre hvorfor det var så om å gjøre å få tak i nettopp det bildet. Gutten forklarte da at i rommet under ”utbyggingen” hadde han så mang en gang vært med bestefar sin og flådd elg. Dette var så gode minner at han liksom bare måtte ha bildet av låven. – Mette sier hun var veldig glad for at nettopp han kjøpte det.

Vi ”bevarer” en annen fin tømmerlåve på Tretten i samme slengen, låven på Enge.

Brit-Ida Berg Hansen:

Familien Berner og Øyer

Berner-navnet har hatt tilknytning til Øyer i over hundre år, men hvem familien var/er og hvordan den havnet her, er det i dag bare gammelt folk som vet noe om. Mange yngre har imidlertid hørt navnet, forbinder det med Haugen og lurer på sammenhengen. Det kan den bekrefte som har bodd på Haugen og inntil turløypa som går der forbi over Mosåa. Andre spør fordi de har sett navnet på kirkegården og lurer på hvem som ligger der og hvorfor gravene vender "den galne vegen". På oppfor-

dring, bl.a. fra en gammel venn av familien Berner, Ola Moe, skal jeg fortelle litt av det jeg vet eller har hørt.

Første del med de biografiske opplysningene har jeg stort sett hentet fra boka "Berner, en norsk slekt i 300 år". Slekten som er meget stor og representert både i Norge og i utlandet, har egen slektsforening, og nevnte bok er utgitt av foreningen. Delen om Bernere i Øyer er mest slikt jeg har hørt fortalt av medlemmer av både egen og Bernerfamilien.

Hagbard Emanuel og Selma Berner

Den Berner som etablerte tilknytningen til Øyer, var Hagbard Emanuel. Han var født i 1839 i Sunndalen på Nordmøre og var sønn av sokneprest Ole Christian Berner. Hagbard Emanuel var en vel utrustet ung mann med store evner og mange interesser, og det var ikke lett for ham å velge utdanning og yrke. Student ble han 19 år gammel. Først ville han bli kunstner, men da han var redd det ville bli vanskelig å livnære seg ved kunst, tenkte han på naturforskning. Bl.a. drømte han om oppdagelsesreise til Sør-Amerika. Han var imidlertid også idrettsinteressert, drev bl.a. med turn, og en kneskade satte stopper for planene om å bli oppdager og forsker. Det ble til at han studerte jus og etter hvert kastet seg inn i politikken. Det som der skulle bli hans store mål og arbeidsområde, var norsk selvstendighet bygd på demokratiet.

Det vil føre altfor langt å ta med alt Berner drev med. Interesserte vil mer i biografien hans som skal komme ut i år, ført i pennen av Sindre Hovdenakk. Med slektsboka som grunnlag nevnes bare de viktigste verv og poster:

Han grunnla Dagbladet i 1869" (sammen med Anthon Bang) og var bladets redaktør til ut 1879. I sin tid der ble han i stadig økende grad en hovedfaktor i Venstres kamp og Venstres samling til politisk parti innover i 1870-åra, og han gjorde Dagbladet til Venstres hovedorgan – samtidig som bladet ifølge historikeren Koht ble organ for alt moderne kulturarbeid i landet.

Statsrevisor ble han i 1871 og fungerte til 1898, så hypotekbankdirektør i 1881. I 1879 ble han stortingsmann for Akershus amt og satt derfra i 3 perioder, fram til 1898. Fra 1898 til 1912 var han borgermester i Kristiania.

Mange interesser og stort engasjement medførte mange og ulike oppgaver, bl.a.: Han var en av stifterne av Det norske Samlaget (1868) og var formann der i 10 år, og han var formann for styret i Kristiania Skytterlag. Han var en varm forkjemper for kvinners rettigheter, stiftet i Norsk Kvindesaksforening sammen med Gina Krogh og ble foreningens første formann. Han var en av stifterne (1889) av Norsk Likbrændingsforening hvis arbeid medførte at kremasjon ble tillatt i Norge, og han var formann her til 1909.

Av alle enkeltsaker han engasjerte seg i, må flaggsaken nevnes. Berner var en av foregangsmennene når det gjaldt lovfesting av det rene, norske flagg. Slektsboka foreller: "Denne siste sak ga anledning til megen forbitrelse mot ham, og etter det bekjente flaggmøte i Kristiania Arbeidersamfunn i 1879, dro pøbelen ut til hans bolig, ga pipekonsert og knuste ved stenkast vinduene. Etter hans forslag vedtok Kristiania bystyre i 1879 å heise det rene flagg".

Rikspolitikk, kvinnesak, edruelighet, kremering, forsvarsvesen, målsak ...omtrent alt ser ut til å ha vært av interesse for Berner. Han skrev mye ellers også, bl.a. i Vinje's Dølen, og han bedrev fotvandring. Den som besøker Norsk Fjellmuseum i Lom, vil finne skreppa hans der samt et egenmalt bilde av Berner på vandring med venne E. Sars og O.Aa Vinje.

Halfdan Koht skriver om Berner at "han er

den mann som harde rikeste initiativer, om og en del er for tidlig fødte." "Det er dette som er hans styrke – og som er hans svakhet" skrev Bjørnson om ham i brev til Johan Sverdrup i 1882, og slektsboka mener dette gir noe vesentlig ved ham.

I sine siste leveår syslet Berner med interesser han lenge hadde hatt, maling og treskjæring. Fra Dagbladet er det fortalt at han på slutten også drev med innsamling av kunavn fra Gudbrandsdalen. Dette

manuset er ikke funnet.

Hagbard Berners kone, Selma født Hovind i 1846 i Sogndal i Dalane, var ifølge slektsboka like sterkt interessert i sosiale og politiske spørsmål i tiden som mannen var. Kvinnesak opptok henne sterkt, dyrevern likeså. Bladet Nylænde skrev i 1919 etter hennes bortgang at "hun vil minnes som den fryktløse, oppriktige og nidkjære hvor det gjaldt skakt og vrangt hun ville vende eller godt og stort hun ville fremme. Hun var i fyr og flamme for de ideale mål, hennes energi var utrettelig."

Slektsboka nevner hennes arbeid i Hjemmenes Vel og skriver ellers at "hun var en eiendommelig kvinneskikkelse, en av disse mennesker som setter milesteiner på utviklingens vei".

Selma og Hagbard Berner fikk 6 barn hvorav ett døde tidlig. De øvrige var Ole, Borghild, Aslaug, Solveig og Ingrid. Jeg vil komme tilbake til dem av søskenflokk som

har hatt sterkest tilknytning til Øyer og omland. Her skal bare nevnes at Berners døtre var vakre og ble brukt som modeller for kjente kunstnere, bl.a. for Erik Wærenskiolds tegninger til "Familien på Gilje" av Jonas Lie og eventyrets kjente prinsesser i berget det blå - Selma Berner var opptatt av at alle barna, jentene også, skulle ha en yrkesutdannelse før de ble gift.

Bernere i Øyer

Om hvordan Selma og Hagbard Berner kom til å havne i Øyer, har jeg hørt fortalt at de kom kjørende fra hver sin kant mot hverandre og skulle gifte seg der de møttes. Sikkert er det at de giftet seg i Øyer den 27.7.1871. Angivelig bodde de på Moshus mens festen skal ha foregått i Brynsveen. Hvordan de så havnet på Haugen, er også ulikt fortalt, selv om de to versjonene godt kan være en når alt kommer til alt: Ifølge den ene hadde Berner fått tips av venstrefolk i Øyer om at Haugen var til salgs og kom til bygda av den grunn. Ifølge den andre ferierte Berners på pensjonatet på Øverlie. Herfra gikk Berner turer i grenda. Det hendte seg da at han kjøpte ett og annet, for eksempel antikviteter. Fru Selma mente at dette hadde de ikke råd til og nedla forbud. Så en dag kommer ektemannen hjem, riktig smørblid: "Jeg ser det på deg - nå har du kjøpt noe igjen", skal hun ifølge datteren Solveig ha sagt. "Ja, i dag har jeg kjøpt paradiset på jorden" svarte han. Han hadde kjøpt den vesle garden Haugen. Kjøpet fant sted omkring 1880.

Berner prøvde med lokale forpaktere, bl.a. Lars Brattli som bodde i grenda. Ettersom dette ikke ga en tilfredsstillende løsning, forhørte han seg om kandidater som kunne bo der, og mine besteforeldre, Ida og Otto Berg fra Tretten, kom dit som forpaktere i 1904. Otto var ivrig venstremann og syntes det var stas å bli Berners forpakter.

Jordvegen på Haugen var mindre enda enn

den nå er, så å si bare en del av dagens jorde nedenfor husa og ryggen med den bratte bakken som ligger fra fjøset og nedover mot skogen. Dessuten hadde Haugen seter på Sjøsetra, en liten slått oppe i dalen og ca.300 mål skog hvorav det meste stod på høykant etter Mosåa.

Bestefar fortalte at noe av det første Berner gjorde på Haugen, var å rive det gamle fjøset. Det lå så nær boligen hans at han ble forstyrret av bjøllene. Bolighuset hans, Bernerstugua som ikke har vært mye forandret gjennom tidene, ble i det alt vesentlige satt sammen av hus på garden. En kan for eksempel tydelig se et stabbur midt på. Ellers fortalte bestefar at Berner fikk opp flaggstang på haugen nedenfor husa. Herfra kunne det rene flagget som han var så opptatt av, ses over store deler av bygda, og haugen fikk navnet Flaggstanghaugen.

Forpakteravtalen var ganske omfattende i forhold til gardens størrelse, med røkting av hus og jord, noen naturalia, transporttjenester o.a. Da kontrakten utløp, ville Ida og Otto ikke fornye. Berner som antagelig var lei tanken på å starte ny leting etter forpakter, tilbød da et kjøp. "Bykar", utdannet og respektert som Berner var, var det rimelig at han skulle sette opp kontraktene, forpakteravtalen i sin tid naturligvis også.

Berner delte Haugen i to, søndre og nordre, og nordre skulle fortsatt være hans. På Sjøsetra ville han beholde husa mens bestefar skulle få lykkja, en liten ljåslåttflekk. Nede på Haugen ville han i tillegg til Bernerstugua beholde eldhuset, den gamle fjøstomta, en mindre skogteig ovenfor garden og et område (ei lykkje) på øversida av den røde Bernerstugua. Området heter Bernerlykkja den dag i dag. Det mest kuriøse i kjøpekontrakten er at Otto ikke fikk kjøpe hele det gamle våningshuset som han skulle ha: Berner skulle beholde annen etasje med to store kammers. Hagen inn-til gammelhuset gikk også til Haugen nordre.

Berner syntes ellers at han burde beholde både Flaggstanghaugen, Brattbakken nedenfor denne og Jordbærbakken, som ligger nørdest på jorden og delvis grenser til Bernerlykkja. Han dro ellers opp enkelte retningslinjer for ferdsel, felles bruk og lignende

Ida og Otto som med tiden skulle fø opp 7 barn på Haugen, syntes betingelsene var altfor harde. Ida likte dem minst, og hun mente mannen hennes måtte protestere. Da han ifølge min fars fortellinger ikke syntes det gikk an "å sette seg opp mot en så stor mann", sa Ida fra selv: Det var galt nok at de bare fikk kjøpe et halvt hus; skulle de i tillegg klare seg uten deler av den vesle jordvegen, fikk det være med hele kjøpet, mente hun. I 1909 skrev Otto et brev der han forsøkte å få Berner med på visse kompromisser "ved at vi lempet litt på vilkårene begge to" – for eksempel gjøstomta til Berner mot Brattbakken ("Det er ikke for verdiens skyld at jeg holder på Brattbakken, men det er for å få det bedre hver for seg og mer rettlinjert, og det er da best for ettertidens skyld.") - Etter hvert ble de enige om at Otto skulle ha Jordbærbakken, likeså Flaggstanghaugen mot rett for Berner til å ha flaggstang der og bruke haugen som utsiktssted. Om sin bolig skriver Otto: "Om de to rom ovenpå her i Gammelstua blir det ett og samme enten De tar dem igjen som eiendom eller De forbeholder Dem retten til å benytte dem, De og Deres barn, for på den måten får jeg bare halv bygning. Men jeg skal gå med på å gi deg og kone rett til å benytte dem hvis det De har bruk for dem i Deres levetid. Og siden kunne de andre få leiet dem hvis de skulle behøve det." Otto ber avslutningsvis om raskt svar, "senest inden otte dage" på nevnte og andre spørsmål da "jeg har tillige et andet bruk på hånden..."

Enige ble de til slutt, og Otto kjøpte Haugen søndre i 1910 for kr. 2.500. De to rommene i gammelstugua forble Berners eiendom til han døde i 1920, og hagen og fjøstomta ble

Søndres eiendom i 1952. Retten til å bruke Flaggstanghaugen gjelder trolig nda, men det er "søre" som nå har flaggstang der..

Berner delte på sine eldre dager opp "nordre", en del til hvert barn. Siden er delene samlet slik at de - i skrivende stund – er på to hender, etterkommere etter Solveig og Aslaug. De av Berners barn som pga. delingen (eller andre årsaker) har fått sterkest tilknytning til Haugen og Øyer, er Solveig, Aslaug og Ingrid. De øvrige skal jeg bare kort nevne:

Ole, født 1874, giftet seg med Martha Marie Mustad, datter til den kjente fabrikkieren. Ole ble lege, dr.med. og prosekter, og han døde i 1944. – Borghild, født i 1876, ble gift i Tyskland og døde der i 1925.

Aslaug Berner var født i 1968 og døde i 1928. Hun var utdannet pianolærer, giftet seg med ingeniør Finn T. Klingenberg og fikk to sønner, Øystein og Gunnar.

Gunnar T. Klingenberg, f. 1914, har vært mye i Øyer hele sitt liv, nå hans etterkommere likeså. Mange vil kjenne Gunnar som flittig bruker av den røde Berner- eller Klingenberg-hytta på Sjøseter. Huset er det gamle seterhuset som Berner i sin tid beholdt. Fjøs og geitfjøs ble revet for lenge siden.

I forbindelse med Aslaug Berner vil vi ta med at Kr. Pålslrud i "Et bygdesamfunn blir til" gjengir gamle minner fra Tretten, tilsendt av lærer Kristian Nordtorp. Nordtorps far, Gudbrand, hadde vært lærer i Musdal, ved Dalen som skolen da het. Hans kone, Guri, var flink til å spille på langleik. Nordtorp skriver (side 157 i boka) "Ein gong kom Aslaug Berner, dotter til borgarmeisteren i Kristiania, til oss. Den landskjente mannen som trass i at han var den høge embetsmannen i hovudstaden, var ein radikal vinstremann, norskdomsven og målmann. Aslaug ville læra å spela på langleik. Eg kan hugse at mor syntes det var harmeleg at ho ikkje hadde den gode, gamle langleiken sin når ei så gjev dame ville læra å spela."

Ingrid Berner, født 1982, var arkitektutdannet. Hun giftet og skilte seg og etterlot ingen barn. Fordi hun var yngst av jentene, ble hun gjerne kalt Minsten. Når hun nevnes, er det fordi folk enda husker antikvitetsforretningen hun drev på Lillehammer, ”Ingrid Berner, Husflid og Antikviteter” – dvs. de husker den som ”Ingrid Berners Eftf.”

Til bolighuset Bernerstugua, fikk hun satt opp et tilbygg, ”loftet” mot øst med skråtak. Tilbygget, kalt Simenloftet etter den som bygde, var Ingrids hjem på Haugen, som hun var svært glad i. Før hun gikk bort, bestemte hun at hun skulle ligge slik til på Øyer kirkegard at hun kunne se opp i Haugen. Hun er altså den ene Berner som er gravlagt der ”mot kjøreretningen”.

Den andre Berner som ligger ”feil veg” er Solveig Berner Sylwan. Hun var født i 1880, ble gift med Einar Sylwan, og døde i 1966. Hun og Einar skulle også begraves så de så opp i Haugen.

Einar Sylwan som hun giftet seg med i 1908, var svensk, og hun fortalte at hennes far nok steilet en smule da hun ville ha en svenske. Einar Sylwan som var en dyktig og sympatisk kar, ble imidlertid fort godtatt. Hele arbeidsinnsatsen i hans aktive yrkesliv var viet til oppbygging av vasskraft i Sverige, men han hadde mange andre interesser også, ikke minst for humaniora.

Fru Sylwan som vi kalte henne, var ei flott dame – vakker, høy og rank. Meg som var lang og krummet ryggen for å bli mindre, fortalte hun at hun aldri hadde lent ryggen mot en stolrygg før etter at hun ble eldre; slik var hun oppdratt.

Like sikkert som våren kom, kom det postkort i kassa vår, der det kun het: ”Møt med drag ved Lyusvea den...” Da kom Sylwans, og de var på Haugen hele sommeren og langt ut på høsten. Første gang jeg husker, var like etter krigen, og det som gjorde mest inntrykk, var at jeg da fikk smake Non Stop for første

gang. I Sverige der det ikke hadde vært krig, hadde de i det hele tatt mye vi ungene på Haugen syntes var gildt, for eksempel i kles- og skovegen. Det vi likevel gledet oss mest til, var at fru Sylwan skulle sende julepakke. Julekalendrer og englespill var det ingen andre som hadde. Kalendrene ble brukt om igjen hvert eneste år så lukene etter hvert hang og slang. Men i Sverige hadde de mye annet fint også – for eksempel kulepenner og tape. Dette kom i posten fra fru Sylwan så snart hun fikk høre at kalendrene var i dårlig forfatning.

Fru Sylwan var god til å fortelle og hadde humoristisk sans. En historie fra Øyer lo hun godt av i alle år: Hun satt og skranglet oppe på mjølkebilen fra Handelslaget. Ved siden satt en eldre ungkar fra bygda. Hun merket at han satt og skottet på henne, og til slutt spurte hun om han visste hvem hun var. Jo da, han gjorde da det. ”Men nå har du jammen gjort fra deg glansperioden din, du au”, mente han.

Fra barndommen fortalte hun ofte. Blant annet fortalte hun at den gang pøbel kastet stein gjennom vinduene deres, var en søster syk og sengeliggende. Enav steinene havnet i senga og traff henne nesten. (Ifølge slektsboka har familien enda stein fra hendelsen). Om hvor sinte mange var på den radikale faren, fortalte hun: ”Når vi søstrene gikk i byen, hendte det at noen stanset og spurte hvem vi var. Vi neide pent og sa både for- og etternavn. Da hendte det at de kom med en kraftig ed og spyttet etter oss der de hastet videre”.

Solveig Sylwan bodde i Sverige og døde der i 1980. Hun og Einar fikk to barn, Otto-Christian som ble ingeniør og Solveig Inga, kalt Inga-Lill. Begge var mye i Øyer som barn. Inga-Lill, født i 1913, er det mange i Øyer som kjenner til. Hun giftet seg med ingeniør – etter hvert bruksdisponent - Helmer Nathorst, og de har vært flittige brukere av Haugen nordre i ”alle år”. Han er gått bort,

men Inga-Lill lever, snakker godt øyværing og er stadig interessert i hvordan det står til i bygda. – Ekteparet har to barn, som i det daglige heter Gunilla og Pelle. I dag er det Gunilla, gift med Otto Linton, som sitter på Haugen nordre. De har 3 barn, Agnetha, Johan og Elisabeth. Gunilla som har kunstneriske anlegg og interesser, en arv fra både fars- og Bernersiden, har gitt den i arv til sine barn,

som alle arbeider innen kunsthåndverk og teater. Otto Linton er også sterkt kulturinteressert, dessuten politiker.

Med Gunnar Klingenberg og hans barn og barnebarn på Sjøsetra og Gunilla og Otto Linton og deres barn og barnebarn nede på Haugen er det altså stadig Bernere her i Øyer, som holder tradisjonene her etter Selma og Hagbard Berner i hevd.

EN LITEN LATTER TIL SLUTT?

To eldre øyværingar hadde vært på tømmermerking. På veien hjemover fant de ut at de begge skulle gå til den ene og ”eta kveillvol” Nå hadde de – som vanlig var – fått seg en dram eller to i løpet av merkinga. Da de kom fram dit de skulle, fant de det best å ta en tur innom veslehuset før de gikk inn. Den ene, som skulle bedrive ”store forretningar” tuslet inn og satte seg, mens den andre skulle utrette sitt nødvendige ærend utenfor.

Så oppdager han på krakken at det ikke henger mer papir på spikeren, og han roper til kameraten:

”Sjå om du sjer papir nån stand, gutt!”
Den andre skjærer av gårde på leting.

Nå hadde det seg slik at det lå en liten haug med firkant opplagt utenfor. Og mørkt var det, og helt stø var han ikke, han som skulle lete, så det gikk ikke bedre til enn at han dunket borti firkant-haugen så den firkanten som lå på toppen, raste ned så det dunket. Da roper han som sitter på benken:

”Nei, nei – ta nå itte nå’ så ohageleg ra, guttt.”

*

En annen øyværing hadde bygd seg hus. Etersom kjelleren der saltbalja skulle stå, ikke var ferdig, fant han plass til den i skålen på andre sida av tunet. Så kom han imidlertid til å tenke på at det stundom kunne komme ”reisende” etter veien som kunne finne på å åpne balja og ta flesket. Dette måtte for enhver pris forhindres! Fingernem som han var med slikt som kunne smelle, gjorde han straks i sand en ladning som han la på skål taket og som skulle gå av dersom noen begynte å tukle med baljelokket.

Dagene gikk, og så en dag fikk han så hug til å smake på flesket. Som tenkt, så gjort: Han labbet over tunet med kniv i hånd, sikta inn saltbalja og begynte å lette på slokket. Det gikk som det måtte gå: Taket fór til himmels og deler av veggene med, så bordstumper, tak og flis hagla rundt ørene på ham. Jaja, det ble hans siste opplevelse av den skålen, men – han berga nå flesket!

En annen dag oppdaget den samme øyværinga at septiktanken hans måtte tømmes. Med sedvanlig tiltro til dynamitten fant han ut at det noe ekle arbeidet kunne utføres på enkel måte: Han festet dynamitt til en staur, stakk den nedi kummen og tente på....

Konsekvensene ble deretter: Trykket i klosettet hadde vært så stort at en skikkelig ”rosett” satt klistret oppe i taket på det nye badet. Det var likevel for intet mot det som prydet skogen rundt huset der papirfiller vinket fra omtrent hver gran. Slik ”juletrepynt” har ingen sett i Øyer, verken før eller siden.

*

Og til slutt ei ny historie, fortalt av Aud Opjordsmoen: En liten gutt var med familien i kirken der den minste skulle til dåpen. Guttent satt der og dingla med føttene, tenkte vel det hendte lite. Men så plutselig ser de voksne at noe fanger guttens oppmerksomhet. Han kikker og kikker og nikker forsiktig. Det er den frivillige klokkeren i hvit kappe med ”tau” rundt livet som har vakt hans interesse. Og straks dåpen er over, labber han bort til klokkeren og sier karslig

”Jasså, du driver med karate, du au”.

Historielaget har følgende bøker og hefter til salgs:

I gamle fotefar:

1988 og 1989	kr. 40,- pr. stk.
1990 opptrykk	kr. 100.-
1991, 1992 og 1993	kr. 75,- pr.stk.
1995	kr. 90.-
Alle fom. 1996	kr.100,- pr. stk.

Kyrkjebøker frå Øyer og Tretten

Bøkene 1 - 4 er utselde.		
Bok nr. 5	(1842-1857)	kr. 150,-
Bok nr. 6	(1858-1874)	kr. 120,-
Bok nr. 7	(1875-1877)	kr. 35,-
Bok nr. 8	(1878-1893)	kr. 60.-

Kr. 1000,- (2/3 pris) for hele serien samlet
minus boka for 2006

Øyer sogn		
Bok nr. 9	(1878.1893)	kr. 300,-
Tretten sogn. Opptrykt.		

Odd Bjerke: "Tretten – afstigning på høire side. Om jernbaneåpningen i 1894" kr. 120,-
Tor Ile: **Bygdasong for Øyer.** Ill. av Ola T. Rybakken kr. 50,-
Ola T. Rybakken: "Ord frå bygdemålet i Øyer og på Tretten" kr. 240,-
Tillegg til "Ord frå bygdemålet" kr. 30,-
Tingboka for Øyer 1705-26 kr. 200,- (hefta A 4-format)

Bøker og hefter fås kjøpt her:

Coop-marked, SGS-lag
avd. Øyer og avd. Tretten
Tretten Nærstasjon, Aktivitetssenteret
Kiwi, avd. Øyer og avd. Tretten

Siste nummer av "I gamle fotefar" og
"Ord frå bygdemålet" fås kjøpt i bokhandlene på Lillehammer og i Ringebu.

Ta ellers kontakt med Lars Holmen, Prestegardsveien 7, 2636 Øyer
(tel. 612 78 329). Han sender gjerne ut.

VIL DU BLI MEDLEM I HISTORIELAGET OG STØTTE ARBEIDET VÅRT?

Kontingent fir livsvarig medlemskap er kr. 500,-
mens årskontingenten er på kr. 100,-.

Ta kontakt med kasserer Ola Hjelmstdstuen,
2635 Tretten. Tel. 612 76 310.

